

A row of several olive-green military trucks, likely DAF models, parked in a paved lot. In the background, there are large green shipping containers and a building with windows. A red semi-circle graphic is overlaid on the top left of the image.

**TURU-
UURINGUTE
AS**

www.turu-uuringute.eu

September 2020

Avalik arvamus riigikaitsest

Aruanne Kaitseministeeriumile

Sisukord

Sisukord	2
KOKKUVÕTE	4
UURINGU TAUST	10
Valim ja küsitlustöö	11
Küsitlusvalimi kaalumise ja andmetöötlus	13
Teostajad	15
UURINGU TULEMUSED	16
1. Hinnangud Eesti elule ning ohkus Eesti üle	16
2. Institutsioonide usaldusväärsus	19
2.1. Institutsioonide usaldusväärsus	19
2.2. Kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusväärsus	22
3. Julgeolek ning ohud	24
3.1. Julgeolek maailmas	24
3.2. Julgeolek Eestis	26
3.3. Ohud julgeolekule maailmas	27
3.4. Ohud Eestile	31
3.5. Julgeolekuohtude meediakajastus	34
3.6. Julgeolekutagatised	35
4. Eesti inimeste kaitsetahe	38
4.1. Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse	38
4.2. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses	41
4.3. Soov sõjalise kallaletungi korral Eestist lahkuda	44
4.4. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral	46
4.5. Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?	47
5. Eesti kaitsevõime	49
5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele	49
5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas	50
5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel	52
5.4. Hinnang Eesti piiri kaitstusele	52
5.5. Hinnang Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele	53
6. Eesti riigikaitse korraldus	55
6.1. Suhtumine ajateenistusse	55
6.1.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks	55
6.1.2. Suhtumine ajateenistuse läbimisse väiksemate tervisehäiretega	57
6.1.3. Ajateenistusest kõrvale hoidmine	58
6.1.4. Naiste ajateenistus	59
6.2. Suhtumine kutselisse kaitsevähke	61
6.3. Suhtumine kutselistesse kaitsevähelastesse	63
6.4. Hinnang naiste rollile kutselises kaitsevähes	63
7. Riigikaitse organisatsioonid	64
7.1. Kaitseliidu ülesanded	65
7.2. Naiskodukaitse	68
7.2.1. Teadlikkus Naiskodukaitsest	68

7.2.2.	Naiskodukaitse ülesanded	70
7.3.	Kokkupuuted riigikaitse struktuuridega	73
7.4.	Suhtumine liitumisse Kaitseliidu ja Naiskodukaitsega.....	75
8.	NATO	77
8.1.	Suhtumine NATO-sse kuulumisse	77
8.2.	NATO abi Eestile võimaliku ohu korral.....	81
8.3.	Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks.....	83
8.4.	Hinnangud NATO lahingugrupi mõjule Eesti turvalisusele	84
8.5.	Hinnangud NATO lahingugrupi sõduritele	85
9.	Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid	88
9.1.	Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides.....	88
9.2.	Rahvusvahelistes operatsioonides osalemise argumendid	89
9.3.	Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonides	91
9.4.	Arvamus Euroopa Liidu kaitsekoostööst	93
9.5.	Veterani mõiste.....	94
10.	Riigikaitseõpetus koolides	96
11.	Meediatarbimine	97
11.1.	Infokanalite jälgimine	97
11.2.	Infokanalite olulisus	105

Lisa 1. Eestikeelne küsitlusankeet

KOKKUVÕTE

- 2020. aasta septembris viis Turu-uuringute AS Kaitseministeeriumi tellimusel läbi elanikkonnaküsitluse, eesmärgiga saada ülevaade Eesti elanike riigikaitse-alastest hoiakutest. Silmast silma intervjuude teel küsitleti 872 Eesti elanikku vanuses 15 aastat ja üle selle. Varem on riigikaitse-teemalisi suuremahulisi elanikkonnaküsitlusi üldjuhul läbi viidud kaks korda aastas. 2020. aasta kevadine suuremahuline uuring jäi koroonaviiruse leviku tõttu ära ning uuring toimus vähendatud mahus (lühendatud ankeedi alusel) telefonitsi ja interneti teel. Seetõttu pärinevad viimased ajalised võrdlusandmed enamiku teemade puhul 2019. aasta sügisest uuringust.

Hinnangud Eesti elule ning ohkus Eesti üle

- Võrreldes 2019. aasta sügisega on elanike kriitilisus Eestis toimunud üldiste arengute hindamisel pisut kasvanud: nende inimeste osatähtsus, kelle hinnangul on elu Eestis viimastel aastatel halvenenud, on suurenenud 14 protsendilt 20,5 protsendile. Elanikest 39,9% hinnangul on asjad jäänud samaks ning 34,3% hinnangul on elu Eestis paranenud (2019. aasta sügisel vastavalt 42%). Kriitilisuse kasv võib olla seotud koroonaviiruse leviku ning majanduslangusega. Samas on pisut kasvanud Eestis elamise üle sageli ohkust ja heameelt tundvate inimeste osatähtsus, tõustes 56 protsendilt 60,7 protsendile.

Institutsioonide usaldusväärsus

- Kaheteistkümnest hindamiseks esitatud julgeolekupoliitikaga seotud institutsioonist usaldavad Eesti elanikud kõige enam päästeteenistusi (täielikult või pigem usaldab 96,3%), politseid ja piirivalvet (87,4%) ning kaitseväge (78,2%). Võrreldes 2019. aasta sügisega on kasvanud elanike usaldus siseriiklike poliitiliste institutsioonide – peaministri (58%→69,0%) ning valitsuse (53%→59,6%) suhtes. Vähenenud on usaldus Euroopa Liidu (73%→66,2%), Kaitseliidu (76%→68,5%) ning pisut ka NATO (66%→61,7%) suhtes.

Julgeolek ning ohud

- Arvamused sellest, milline saab olema julgeolekuga seotud olukord maailmas eeloleval aastakümnel, pole võrreldes 2019. aasta sügisega märkimisväärselt muutunud. Elanikest 56,3% arvab, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas sõjaliste konfliktide oht, 25,1% arvab, et olukord püsib muutumatuna ning 8,8% arvab, et maailm muutub turvalisemaks. Eestlaste ohutaju on kõrgem kui muudest rahvustest elanikel: julgeoleku alase ebastabiilsuse suurenemist usub 63,3% eestlastest ning 41,7% muudest rahvustest elanikest.
- Eesti olukorda tulevikus tajutakse turvalisemana kui olukorda maailmas tervikuna: 27,6% elanike arvates muutub olukord Eestis kümne aasta jooksul turvalisemaks,

33,7% arvab, et olukord ei muutu ning 22,8% arvates muutub olukord ebaturvalisemaks. Ka siin ilmneb eestlaste kõrgem ohutunnetus: turvalisuse vähenemist prognoosib 26,4% eestlastest ja 15,4% muudest rahvustest elanikest.

- Suurimaks ohuks rahule ja turvalisusele maailmas peavad elanikud 2020. aasta sügisel epideemiate levikut (53,0% peab kindlasti ohtlikuks). Võrreldes 2019. aasta sügisega on elanike ohutunnetus epideemiate leviku osas kahekordistunud, kuid ülejäänud riskide osas langenud (või püsinud muutumatuna), mis ilmselt on tingitud ühe domineeriva ohu – koroonaviiruse leviku – esile kerkimisest, mille taustal ülejäänud ohud jäävad inimeste silmis (ajutiselt) tagaplaanile. Epideemiate leviku järel peetakse järgmisteks kõige tõenäolisemateks ohtudeks küberrünnakuid (kindlasti ohtlikuks peab 50,5%), sõjapõgenike ja pagulaste sisserännet Euroopasse (42,0%), väärinfo ja valeuudiste laialdast levikut (42,2%), ülemaailmset majanduskriisi (40,6%), globaalseid kliimamuutusi (40,5%) ning terrorivõrgustike tegevust (39,5%).
- Analoogselt ohtudega kogu maailmas hinnatakse ka Eesti puhul 2020. aasta sügisel kõige sagedamini tõenäolisteks epideemiate levikut (väga või küllaltki tõenäoliseks peab 77,2%) ning küberrünnakuid (vastavalt 67,6%), kuid ka valeuudiste levikut (66,8%). Enam kui pooled elanikest hindavad tõenäoliseks ka välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks (56,1%) või ulatusliku merereostuse teket (54,0%). Võrreldes sügisega 2019 on elanike ohutunnetus enamiku ohtude osas püsinud muutumatuna (epideemiate leviku hindamise osas ajalised võrdlusandmed puuduvad). Vähenenud on ohutunnetus küberrünnakute, vihakõne leviku, terroriaktide või välisriikides Eesti kodanike ründamise aset leidmise suhtes.
- Arvamused julgeolekuohtude meediakajastuse piisavusest on samad, mis 2019. aasta sügisel: küsitletutest 23,1% arvates kirjutatakse ja räägitakse Eesti meedias sõjalistest ohtudest liiga palju, 48,6% arvates parasjagu ning 17,3% arvates liiga vähe.
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peavad elanikud kõige sagedamini kuulumist NATO-sse (kolme olulisema tagatise seas märkis 57,5%, mida on ca 4 protsendipunkti enam kui 2019. aasta sügisel). Järgmisteks olulisemateks julgeolekutagatisteks peetakse elanike kaitsetahet (33,1%, langus võrreldes 2019. aasta sügisega ca 8 protsendipunkti), Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist (25,9%, langus ca 5 protsendipunkti), Balti riikide kaitsealast koostööd (22,0%, kasv ca 4 protsendipunkti) ning koostööd ja häid suhteid Venemaaga (21,8%). Viimati mainitud tegur on kõige olulisemaks julgeolekutagatiseks mitte-eestlaste silmis, kellest kolme olulisema teguri seas märkis seda 41,7%.

Eesti inimeste kaitsetahe

- Olukorras, kus Eestit peaks ründama mõni riik, toetab relvastatud vastupanu osutamist 76,6% elanikkonnast, sealjuures 39,5% arvates on see kindlasti vajalik (2019. aasta sügisel vastavalt 79% ja 44%). Ise oleks oma võimete ja oskuste kohaselt valmis

kaitsetegevuses osalema 57,6% elanikkonnast (2019. aasta sügisel 60%). Aastaga on pisut suurenenud nende elanike osakaal, kes plaanivad sõjalise kallaletungi korral kindlasti või tõenäoliselt Eestisse jääda: sügisel 2019 oli neid 68%, sügisel 2020 aga 72,6%. Tõenäoliste lahkujate osakaal on kahanenud 21 protsendilt 14,7 protsendile.

- Sellest, kuidas võimaliku kallaletungi korral käituda, on 25,5% elanikest enda hinnangul informeeritud piisavalt hästi või üldjoontes, 69,3% aga mitte (2019. aasta sügisel vastavalt 25% ja 68%, muutust toimunud pole). Neli olulisemat teemat, mille suhtes hinnatakse infovajadust kõige suuremaks, on avalikkuse teavitamine, käitumine olukorras, kus satutakse tsiviilisikuna lahingutegevuse piirkonda, esmatasandi olme- ja majapidamisega seotud küsimuste lahendamine ning evakuatsiooni korraldus. Teemadel, mis seostuvad inimese enda kohustustega riigikaitstes (sh mobilisatsiooni korraldus, võimalused tsiviilisikuna panustada), soovitakse teavet saada harvemini.

Eesti kaitsevõime

- Elanike usk Eesti kaitsevõimesse on püsinud stabiilsena, ilma märkimisväärselt kahanemata ega kasvamata: elanikest 54,4% peab Eesti kaitsmist kuni liitlaste abi saabumiseni võimalikuks, 31,1% aga mitte.
- Elanikest 46,1% toetab kaitsekulutuste säilitamist praegusel tasemel ning 17,9% arvates oleks vaja kaitsekulutusi vähendada. Võrreldes 2019. aasta sügisega on kaitsekulutuste tõstmist pooldavate elanike osakaal pisut vähenenud, langedes 23 protsendilt 19,5 protsendile. Kaitsekulutuste praeguse taseme säilitamist või kulude kärpimist pooldavate elanike osatähtsus on jäänud samaks mis 2019. aasta sügisel, kuid suurenenud on kindla seisukohata inimeste osatähtsus (11%→16,5%).
- Hinnangud riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel, Eesti riigipiiri kaitstusele ning Eesti küberturvalisusele on võrreldes 2019. aasta sügisega püsinud muutumatuna. Riigi tegevust Eesti riigikaitse arendamisel hindab positiivselt 66,0%, Eesti riigipiiri kaitstust vastavalt 64,5% ning Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstust 56,3% elanikest.

Eesti riigikaitse korraldus

- Eesti elanike toetus noormeeste ajateenistusele on jätkuvalt väga kõrge: ajateenistuse läbimist peab noormeeste jaoks vajalikuks 90,2% elanikest. Väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid 60,9% elanike hinnangul läbima kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega (nende ajateenistusest vabastamist toetab 22,4% elanikest). Ajateenistusest kõrvale hoidmisesse on suhtumine valdavalt tauniv – 21,0% elanikest mõistab taolise käitumise hukka ja 43,4% suhtub sellesse negatiivselt.
- Naiste ajateenistuse osas arvab 78,0% elanikest, et see peaks olema vabatahtlik, 3,3% arvates peaks ajateenistus olema ka naistele kohustuslik ning 15,7% arvates pole

naiste ajateenistus vajalik. Neist, kes peavad naiste ajateenistust vajalikuks, arvab 42,7%, et naiste ajateenistus peaks toimuma noormeesetega samadel tingimustel, samas kui 51,1% toetab naiste ajateenistuse läbiviimist eraldi programmi järgi, mis arvestab naiste erineva füüsilise võimekusega.

- Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitsevägele üleminekut üldjuhul ei pooldata – sellist lahendust toetab vaid 11,9% elanikkonnast. Elanikest 78,6% toetab senise süsteemi jätkamist, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga. Võrreldes 2019. aasta sügisega pole arvamused antud küsimuses muutunud.
- Elanikest 76,0% hindab oma suhtumist kutselistesse kaitseväelastesse heaks ning 21,0% neutraalseks. Mis puudutab naiste rolli kaitseväes, siis arvab 52,2% elanikest, et naised võiksid teenida võrdselt meestega kõikides väeosades ja ametikohtadel, samas kui 39,3% peab õigeks seda, et naised teeniksid pigem tagalas ja toetavates funktsioonides. Aastaga pole hoiakud naiste rolli osas kaitseväes märkimisväärselt muutunud, kuid pikem aegrida annab tunnistust konservatiivsete hoiakute vähenemisest.

Riigikaitseorganisatsioonid

- Võrreldes 2019. aasta sügisega on arvamused Kaitseliidu tegevuse prioriteetidest püsinud suhteliselt muutumatuna. Kaitseliidu kõige olulisemateks ülesanneteks peavad elanikud sõjalise õppe läbiviimist oma liikmetele ning pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks, sekundaarse ülesandena ka osalemist päästetegevuses õnnetuste ja katastroofide korral. Elanikest 65,5% hindab oma suhtumist vabatahtlikesse kaitseliitlastesse heaks ning 24,6% neutraalseks. Inimestest, kes pole Kaitseliidu tegevustes osalenud (96,5% küsitletutest), arvab 5,5%, et oleks vastava ettepaneku korral kindlasti valmis Kaitseliiduga ühinema (2019. aasta sügisel vastavalt 4%, muutust pole toimunud).
- Naiskodukaitsest on kuulnud 70,8% elanikest, kellest omakorda 82,6% peab sellise organisatsiooni olemasolu vajalikuks. Naiskodukaitse kõige olulisemateks tegevuseesmärkideks peetakse jätkuvalt Kaitseliidu tegevuse toetamist (nt toitlustuse, meditsiiniabi näol) ning naiste/tütarlaste suuremat kaasamist riigikaitseks. Naistest, kes ei ole Naiskodukaitsega seotud (97,8% küsitletud naistest), arvab 3,1%, et oleks vastava ettepaneku korral kindlasti valmis selle organisatsiooniga liituma (2019. aastal vastavalt 4%, muutust pole).

NATO

- Eesti kuulumist NATO-sse toetab 75,2% Eesti elanikest ning 14,2% on selle vastu (2019. aasta sügisel vastavalt 74% ja 15%, muutust pole toimunud). Eestlastest toetab NATO liikmesust 90,9%, muudest rahvustest elanikest aga 42,3%.

- Ka hinnangud NATO abile võimaliku konflikt korral on viimastel aastatel püsinud küllaltki muutumatuna. 2020. aasta sügisel arvab 52,0% vastajaist, et NATO osutaks Eestile konflikti puhkedes otsest sõjalist abi, ning 44,8% protsenti usub, et NATO liikmeks olek hoiab sõjalise rünnaku Eesti vastu hoopis ära. Seda, et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega, arvab ca viiendik küsitletuist ning seda, et Eestil pole NATO poolt mingit abi loota – 11,4 protsenti.
- NATO tegevust Eesti julgeoleku tagamisel peab 65,8% elanikest piisavaks ning 8,3% ebapiisavaks. Liitlasvägede kohalolekut Eestis pooldab 75,0% ning selle vastu on 16,8% elanikest. Elanikest 65,1 protsenti hinnangul muudavad Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurid riigi üldiselt turvalisemaks, 20,1% arvates mõju puudub ning 7,0% arvates vähendab nende siinviibimine Eesti turvalisust. NATO lahingugrupi sõdurite kuvand on elanike silmis valdavalt positiivne.

Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

- Võrreldes 2019. aastaga pole elanike suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides oluliselt muutunud: sõjalistes operatsioonides osalemise pooldajad moodustavad ligikaudu 2/3 ning vastased 1/4 kogu elanikkonnast. Osalemist operatsioonidel NATO üksuste koosseisus toetab 68,6%, osalemist liitlasriikide vahelise koostöö raames toetab 69,3%, osalemist ÜRO rahutagamisjõudude koosseisus 65,7% ja Euroopa Liidu üksuste koosseisus 63,4% elanikest. Rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise kõige olulisemateks argumentideks peetakse seda, et see annab meie sõduritele reaalse lahingukogemuse ning tagab Eestile võimalike ohtude korral NATO abi. Ka kaitsekoostöö arendamisse Euroopa Liidu liikmesriikide vahel suhtutakse valdavalt toetavalt (pooldab 70,8% elanikest).
- Veterani mõiste seondub elanikele jätkuvalt eelkõige II Maailmasõjas osalenutega (46,4%), kuid küllaltki paljudele ka Eesti kaitseväge missioonides osalenutega (30,9%).

Riigikaitseõpetus

- Riigikaitseõpetust keskharidust andvate koolide õppeprogrammides peab 81,4% elanikest vajalikuks (2019. aasta sügisel vastavalt 83%, muutust pole toimunud).

Meediatarbimine

- Suurimad erinevused eesti- ja venekeelsete elanike meediatarbimises ilmnevad telekanalite jälgimises – venekeelsete elanike seas on PBK ja Venemaa telekanalite vaatajaid enam kui eestikeelsete telekanalite vaatajaid. Uudisteportaalidest jälgivad mitte-eestlased sagedamini Eesti kui Venemaa uudisteportaale, kuigi võrreldes eestlastega on Eesti uudisteportaalide igapäevaseid jälgijaid mitte-eestlaste seas siiski vähem. Samuti loevad mitte-eestlased eestlastega võrreldes vähem Eesti päevalehti. Ootuspäraselt on Venemaa meediakanalite mõjusfääris olevate mitte-eestlaste

riigikaitse-alased hoiakud erinevad Eesti meediakanaleid jälgivate mitte-eestlaste hoiakutest: näiteks on igapäevaselt Venemaa meediakanaleid jälgivad mitte-eestlased sagedamini vastu Eesti liikmelisusele NATO-s.

- Kõige olulisemateks riigikaitse-alase teabe allikateks peavad nii eestlased kui muudest rahvustest elanikud televisiooni ning raadiot. Võrreldes eestlastega on mitte-eestlaste jaoks riigikaitse-alase teabe saamisel olulisemad sotsiaalmeedia, veebilehed, tänavareklaamid ning vahetu suhtlus teiste inimestega, vähem olulised aga ajalehed.

Rahvuselised erinevused

- Suurimad erinevused elanike riigikaitse-alastes hoiakutes ilmnevad jätkuvalt rahvuse pinnal. Eestlased usaldavad riigikaitse ja julgeolekupoliitikaga seotud institutsioone rohkem ning on Eesti riigikaitse osas tehtud valikutega üldjuhul enam rahul kui muudest rahvustest elanikud. Eestlaste ohutunnetus Eestit puudutavate julgeolekuriskide suhtes on kõrgem kui mitte-eestlastel, sealjuures suurim lõhe ilmneb eestlaste ning mitte-eestlaste vahel suhtumises Venemaast tulenevatesse ohtudesse. Eestlased pooldavad mitte-eestlastest sagedamini kaitsekulutuste tõstmist ning peavad Eesti kõige olulisemaks julgeolekutagatiseks NATO-sse kuulumist, samas kui mitte-eestlaste hinnangul aitaks Eesti julgeolekut tõsta eelkõige koostöö ning head suhted Venemaaga.

UURINGU TAUST

2020. aasta septembris viis Turu-uuringute AS Kaitseministeeriumi tellimusel läbi elanikkonnaküsitluse, eesmärgiga saada ülevaade Eesti elanike riigikaitse-alastest hoiakutest. Küsitluse tulemusel selgusid:

- Üldised hinnangud elule Eestis ning uhkus ja heameel Eestis elamise üle;
- Elanike usaldus poliitiliste- ning riigikaitse institutsioonide suhtes;
- Arvamused julgeolekuriskidest kogu maailmas ja Eestis;
- Arvamused Eesti julgeolekutagatistest ning hinnangud Eesti kaitsevõimekusele;
- Inimeste kaitsetahe ning enesehinnanguline käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- Suhtumine Eesti riigikaitse ülesehitusse, sh meeste kohustuslikku ning naiste vabatahtlikku ajateenistusse;
- Suhtumine Kaitseliitu ning arusaamad Kaitseliidu ülesannetest;
- Suhtumine Naiskodukaitse ning arusaamad Naiskodukaitse ülesannetest;
- Suhtumine NATO-sse ja selle rolli Eesti julgeoleku tagamisel; suhtumine NATO liitlaste üksuste Eestis viibimisele;
- Arvamused rahvusvahelisest riigikaitse alastest koostööst, sh Eesti osalemisest rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel;
- Suhtumine riigikaitseõpetusse koolides;
- Arusaamad veteranipoliitikast.

Küsitlustöö toimus silmast silma ning kokku küsitleti 872 Eesti elanikku alates 15 aasta vanusest. Raportis on esitatud võrdlused ka varasemate riigikaitse-teemaliste elanikkonnaküsitluste tulemustega. Varasemalt on riigikaitse-teemalisi küsitlusi viidud läbi kaks korda aastas ning igas uuringulaines on valimi suurus olnud 1200 vastajat.¹ 2020. aasta kevadel viidi riigikaitse-teemaline küsitlusuuring läbi vähendatud mahus – uuring hõlmas vaid väikest osa neist teemadest, mis tavaliselt riigikaitse-teemaliste uuringute ankeedis sisalduvad. Tulenevalt kevadisest eriolukorrast viidi kevadine andmekogumine tavapärase silmast silma intervjuude asemel läbi telefoni ning interneti teel (kokku küsitleti 1200 vastajat).

Raporti esimeses osas on toodud meetoodika kirjeldus, teises osas tulemused koos jooniste ning kommentaaridega. Raporti lisades on esitatud küsimustik ning tulemuste tabeljaotused taustatunnuste lõikes.

¹ Seekordse uuringulaine tavapärasest väiksem valimisuurus on tingitud küsitlustöö katkemisest märtsis COVID-viiruse leviku tõttu. Eriolukorra kehtestamise hetkeks oli läbi viidud ca 350 intervjuud. Küsitlustööd jätkati septembris, mil seati eesmärgiks läbi viia 1200-st intervjuust puudu jäänud arv intervjuusid (ca 850 tk). Arvestades, et küsitlustööde katkestamisest oli möödunud ligi 5 kuud, ei kaasatud kevadel kogutud andmeid käesolevasse analüüsi.

Valim ja küsitlustöö

Küsitluse sihtrühmaks olid vähemalt 15-aastased Eesti elanikud (ESA andmetel 2019. aasta 1. jaanuari seisuga 1 107 397 inimest).

Andmekogumise meetodina kasutati silmast silma personaalintervjuusid vastajate kodus standardiseeritud ankeedi abil. Andmekogumine viidi läbi silmast silma Omnibuss-küsitluse keskkonnas. Omnibuss on regulaarselt (kindla ajakava järgi) läbiviidav küsitlusuuring, mille ankeet koosneb erinevate tellijate küsimustikest. Omnibuss-küsitluse igakuise silmast silma valimi suurus on ca 500 vastajat. Riigikaitse-teemalise küsitlusuuringu läbiviimiseks kasutati septembrikuu Omnibussi, mille põhivalimi suurus oli 512 vastajat. Lisaks moodustati septembrikuu Omnibussile kaks lisavalimit: 1) kogu elanikkonna suhtes esinduslik lisavalim suurusega 200 vastajat; ning 2) mitte-eesti rahvusest elanike suhtes esinduslik lisavalim suurusega 160 vastajat. Lisavalimite moodustamise eesmärk oli nii kogu elanikkonna valimit kui ka mitte-eestlaste valimit suurendada (et tulemuste üldistamisel oleks veapiir madalam ning järeldused täpsemad). Kokku küsitleti 872 Eesti elanikku vanuses 15 aastat ja üle selle.

Ca 900 inimese küsitlemisel on maksimaalne valimivea piir kogu valimi tulemuste üldistamisel 95%-lise tõenäosusega 3,3%. Väiksemate gruppide vaatlemisel võib viga olla suurem. Tabelis 1 on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool.

Tabel 1. Valimivea piirid

Valimi suurus	Vastuste proportsioon valimis											
	50%	48% või 52%	40% või 60%	35% või 65%	30% või 70%	25% või 75%	20% või 80%	15% või 85%	10% või 90%	5% või 95%	3% või 97%	2% või 98%
10	30,99%	30,97%	30,36%	29,56%	28,40%	26,84%	24,79%	22,13%	18,59%	13,51%	10,57%	8,68%
20	21,91%	21,90%	21,47%	20,90%	20,08%	18,98%	17,53%	15,65%	13,15%	9,55%	7,48%	6,14%
30	17,89%	17,88%	17,53%	17,07%	16,40%	15,49%	14,31%	12,78%	10,74%	7,80%	6,10%	5,01%
40	15,49%	15,49%	15,18%	14,78%	14,20%	13,42%	12,40%	11,07%	9,30%	6,75%	5,29%	4,34%
50	13,86%	13,85%	13,58%	13,22%	12,70%	12,00%	11,09%	9,90%	8,32%	6,04%	4,73%	3,88%
60	12,65%	12,65%	12,40%	12,07%	11,60%	10,96%	10,12%	9,03%	7,59%	5,51%	4,32%	3,54%
70	11,71%	11,71%	11,48%	11,17%	10,74%	10,14%	9,37%	8,36%	7,03%	5,11%	4,00%	3,28%
80	10,96%	10,95%	10,73%	10,45%	10,04%	9,49%	8,77%	7,82%	6,57%	4,78%	3,74%	3,07%
90	10,33%	10,32%	10,12%	9,85%	9,47%	8,95%	8,26%	7,38%	6,20%	4,50%	3,52%	2,89%
100	9,80%	9,79%	9,60%	9,35%	8,98%	8,49%	7,84%	7,00%	5,88%	4,27%	3,34%	2,74%
110	9,34%	9,34%	9,15%	8,91%	8,56%	8,09%	7,47%	6,67%	5,61%	4,07%	3,19%	2,62%
120	8,95%	8,94%	8,76%	8,53%	8,20%	7,75%	7,16%	6,39%	5,37%	3,90%	3,05%	2,50%
130	8,59%	8,59%	8,42%	8,20%	7,88%	7,44%	6,88%	6,14%	5,16%	3,75%	2,93%	2,41%
150	8,00%	8,00%	7,84%	7,63%	7,33%	6,93%	6,40%	5,71%	4,80%	3,49%	2,73%	2,24%
200	6,93%	6,93%	6,79%	6,61%	6,35%	6,00%	5,54%	4,95%	4,16%	3,02%	2,36%	1,94%
500	4,38%	4,38%	4,29%	4,18%	4,02%	3,79%	3,51%	3,13%	2,63%	1,91%	1,49%	1,23%
700	3,70%	3,70%	3,63%	3,53%	3,39%	3,21%	2,96%	2,64%	2,22%	1,61%	1,26%	1,04%
900	3,27%	3,26%	3,20%	3,11%	2,99%	2,83%	2,61%	2,33%	1,96%	1,42%	1,11%	0,91%
1000	3,10%	3,10%	3,03%	2,95%	2,84%	2,68%	2,48%	2,21%	1,86%	1,35%	1,06%	0,87%
1200	2,83%	2,83%	2,77%	2,70%	2,59%	2,45%	2,26%	2,02%	1,70%	1,23%	0,96%	0,79%

Valimi mudeli aluseks võeti Statistikaameti rahvastikuandmed Eesti vähemalt 15-aastaste elanike regionaalse jagunemise kohta, mille põhjal määratleti erinevates asulatüüpides ja piirkondades valimipunktide arv. Põhivalimi intervjuude läbiviimiseks määratleti ca 50 valimipunkti ning eesmärgiks seati igas valimipunktis küsitleda ca 10 isikut. Lisavalimite intervjuud viidi osaliselt läbi samades valimipunktides, osaliselt aga uutes valimipunktides (sõltuvalt valimipunkti asukohast ning mitte-eestlaste osakaalust antud piirkonna elanike seas). Lisavalimi intervjuude läbiviimiseks määratleti täiendavalt 25 valimipunkti.

Valimipunkti-sisesel leibkonnavalikul rakendati lähteaadressi meetodit, mille puhul antakse igale küsitlejale ette juhuslikult valitud aadress, kus küsitaja teostab esimese intervjuu. Edasi liigub küsitaja kindla sammu alusel (nt iga teine korter või maja), et tagada valikusse sattunud leibkondade juhuslikkus. Leibkonna-sisesel vastaja valikul rakendatakse nn noore mehe reeglit, mis näeb ette, et esimesena palutakse intervjuud noorimalt kodusolevalt meesterahvalt, kes on vähemalt 15-aastane. Kui mehi kodus ei ole, eelistatakse noorimat naist. Selline valikumeetod annab neile küsitletavate kategooriatele, keda on vähem tõenäoline kodust eest leida (eelkõige noored inimesed ja mehed), täiendava šansi valimisse sattuda. Samuti rakendatakse vastaja valikul pehmeid vanuselisi kvoote, mis tähendab, et igas valimipunktis küsitletakse (põhivalimi raames) maksimaalselt kolme üle 64-aastast inimest. Nii saavutatakse sugude ning erinevate vanusegruppide proportsionaalsem esindatus valimis.

Küsitlustöös kasutati tahvelarvuteid, mis võimaldasid ankeeti programmeerida automaatseid suunamisi. Küsitlusankeet on esitatud raporti lisas 1.

Intervjuud viidi läbi eesti ja vene keeles sõltuvalt vastaja suhtluskeelest. Kokku osales andmekogumises 51 küsitajat.

Vastavalt rahvusvahelistele uuringu läbiviimise standarditele teostati peale intervjuude läbiviimist 10% ankeetide puhul juhuslikult valitud küsitluspunktides küsitlustöö järelkontroll, kasutades tagasisidekirju. Kontrolliti küsitluse toimumise fakti, samuti vastaja valiku reeglit ning küsitlusreeglite järgimist. Järelkontrolli käigus küsitlustöös vigu ei tuvastatud.

Kokkuvõte küsitlustööst on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Kokkuvõte küsitlustööst

Intervjuu mittetoimumise põhjused	
Leibkonnas ei ela sobilikku vastajat	332
Kedagi pole kodus	1488
Sihtrühma kuuluv inimene pole kodus	31
Leibkond keeldus kontaktist	441
Sihtrühma kuuluv inimene keeldus intervjuust	619
Ei ole võimalik majja pääseda/ eluasemeni jõuda/ Ei ole turvaline leibkonnale läheneda	150
Muu mittetoimumise põhjus (keelebarjäär, vastaja haige, pole küsitlusperioodil kättesaadav)	191
Kokkuvõte	
Kokku külastatud aadresse	4124
Läbiviidud intervjuusid kokku	872
Kvaliteedikontrolli käigus välja praagitud intervjuusid	0
Läbiviidud intervjuusid, mis läbisid kvaliteedikontrolli	872

Küsitlusvalimi kaalumine ja andmetöötlus

Mudeli ja valimi sotsiaal-demograafiliste erinevuste tasandamiseks kaaluti andmeid peale küsitlustöö lõppu. Kaalud põhinevad järgnevatel tunnustel: sugu, vanuserühm, rahvus (eesti, muu), regioon, asulatüüp (pealinn/muu linnaline asula/maa) ning haridus (kõrgharidus/muu). Kasutati kahte sorti kaalusid: (1) elanikkonna üldkaalud ning (2) rahvusrühmade-sisesed kaalud.

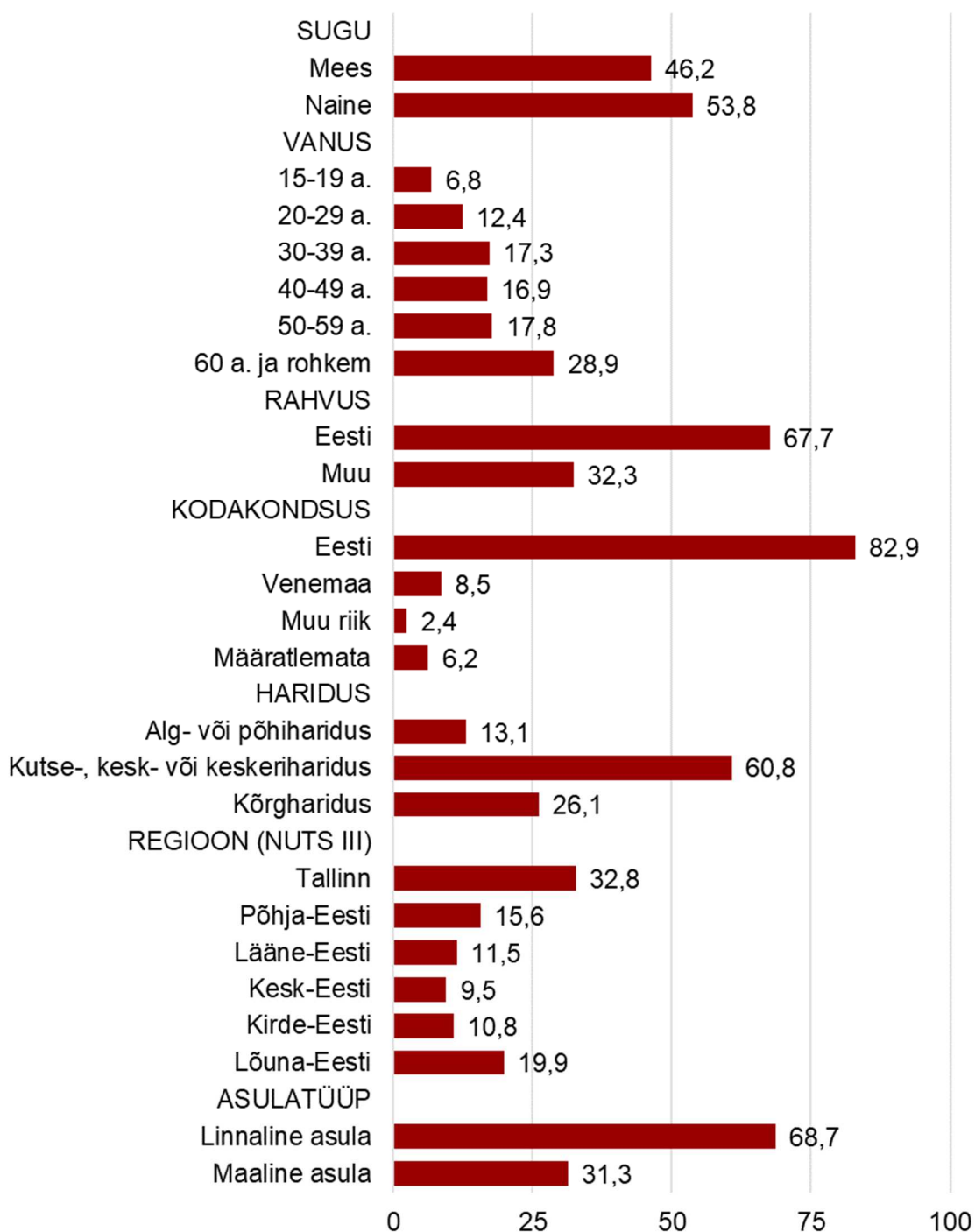
Kuna tavapärasele kogu elanikkonna suhtes proportsionaalsele küsitlusvalimile lisaks moodustati ka muudest rahvustest elanike lisavalim (suurusega 160 vastajat), siis on andmefailis sisalduvad üldkaalud mõeldud selleks, et viia küsitlusvalimi sotsiaal-demograafiline koosseis vastavusse kogu elanikkonna üldmudeliga, sh ka eestlaste ja mitte-eestlaste õige proportsiooniga. Selleks tuleb kaalumise teel suurendada eestlaste osakaalu ja vähendada teadlikult üle-esindatud mitte-eestlaste oma.

Täiendavalt on aga loodud kaalud ka eraldi eestlaste ja muust rahvusest vastajate valimite kaalumiseks. Nende puhul jääb eestlaste ja mitte-eestlaste osakaal samaks, kuid neis arvestatakse täpsemalt eestlaste ja muust rahvusest elanikkonna erinevat soolist ja vanuselist koosseisu. Neid kaale on mõtet kasutada siis, kui analüüsitakse eraldi ja sügavamalt vastavalt eestlaste ja mitte-eestlaste hoiakuid. Lähtuvalt sellest, kas andmed on kaalutud üldkaaludega või eestlaste ja mitte-eestlaste kohta eraldi moodustatud kaaludega, esineb tulemustes marginaalseid erinevusi (vt lisades esitatud sagedustabelid).

Käesolevas aruandes esitatud näitajad on pärit üldkaaludega kaalutud üldjaotusest (vt. Joonis 1), v.a eestlaste ning mitte-eestlaste grupisiseste taustrühmade võrdlustes, kus on kasutatud rahvusrühmade-siseseid kaale.

Uuringutulemuste tötluseks kasutati andmetötluspaketti SPSS for Windows 25.0.

Joonis 1. Kaalutud valimi profiil (% , n=872)

Rühmade vaheliste erinevuste statistilist olulisust mõõdeti *Hii-ruut* testiga (usaldusnivool 95%). Enamiku teemade puhul analüüsiti hinnangute erinevust vastajate rahvuse (eesti, muu) ning vanuserühmade (15–19, 20–29, 30–39, 40–49, 50–59, 60+) lõikes. Olulisemate teemade puhul vaadeldi hinnangute erinevusi ka vastajate soo, hariduse, kodakondsuse, sissetuleku ning elukoha (regioon) lõikes.

Varasemates raportites on vastuste protsentjaotused esitatud ühelisteni ümardatuna. Ümardatud arvud ei pruugi aga alati anda summaks täpselt 100%, ning sellest lähtuva vääritimõistmise vältimiseks on käesoleva küsitluslaine tulemused esitatud kümnendikeni ümardatuna.²

Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

Monitooringu algatamine, ankeedi põhiosa koostamine	Juhan Kivirähk
Raport, projekti juhtimine	Vaike Vainu
Valim/Küsitlustöö koordineerimine	Kaja Sõdor Angelina Oblikas
Programmeerimine	Reijo Pohl
Andme- ja tabelitöötlus	Marina Karpištšenko
Projekti juhi assisteerimine ning raporti keeleline toimetamine	Hella Kaldaru
Tellija-poolne kontaktisik:	Rika Margat

Kontaktandmed:

- Üldtelefon: 585 29 700
- E-post: post@turu-uuringute.ee
- Kodulehekülg: www.turu-uuringute.ee
- Aadress: Pärnu mnt. 102, korpus A, 11312 Tallinn

Uuringujuhi kontaktandmed:

- Telefon: 585 29 709
- E-post: vaike@turu-uuringute.ee

² Joonistel 77-82 on joonise parema loetavuse eesmärgil esitatud ühelisteni ümardatud arvud.

UURINGU TULEMUSED

1. Hinnangud Eesti elule ning uhkus Eesti üle

Inimeste suhtumist ühiskonnaelu erinevatesse küsimustesse, sealhulgas riigikaitse, mõjutab muuhulgas ka see, kui positiivselt või negatiivselt hinnatakse Eesti elu tervikuna. Kui inimesed tajuvad, et ühiskonnaelus toimuvad positiivsed muutused, suhtutakse ka erinevatesse ühiskonnaelus esile kerkivatesse probleemidesse tasakaalukamalt ja positiivsemalt.

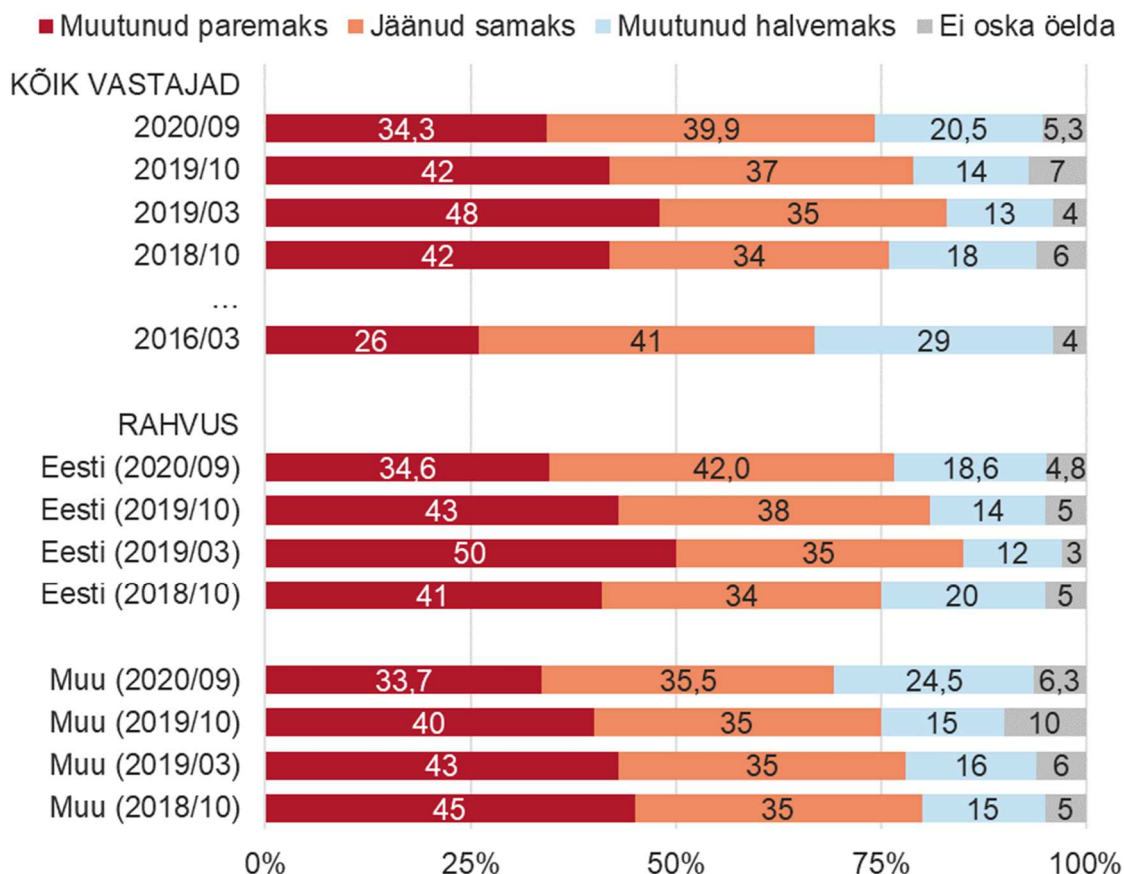
Uuringus esitati järgnev küsimus: **Kui Te hindate Eesti elu tervikuna, siis kas viimastel aastatel on asjad muutunud paremuse või halvemuse suunas või on jäänud samaks?**

Elanikest 34,3% hinnangul on Eestis elu viimastel aastatel paranenud, 39,9% hinnangul jäänud samaks ning 20,5% hinnangul halvenenud. Kuigi pikemas ajalisel võrdluses (kõrvutades tulemusi 2016. aastaga) hinnatakse muutusi Eesti elus tänavu positiivsemalt, on võrreldes 2019. aastaga kriitilisus kasvanud (Joonis 2).

Põhjusi kriitilisuse suurenemisele võib olla mitmeid – ühest küljest võib hinnangute alanemine olla tingitud koroonaviiruse levikust ning sellest tulenevast majanduslangusest, teisest küljest võib siinsetes hinnangutes väljenduda ka osade elanike vastumeelsus praeguse valitsuskoalitsiooni suhtes (küsitlusandmete põhjal on valitsust ebausaldusväärseks hindavad inimesed keskmisest sagedamini arvamusel, et Eesti elu on viimastel aastatel liikunud halvemuse suunas).

Võrreldes eestlastega hindavad muudest rahvustest elanikud Eesti elus toimunud muutusi pisut kriitilisemalt – olukorra halvenemist tunnetab 18,6% eesti- ja 24,5% muudest rahvustest inimestest. Kõige enam on negatiivseid hinnanguid määratlemata kodakondsusega elanike seas (35,8%). Regionaalses võrdluses on negatiivse hinnangu andjaid kõige enam Kirde-Eestis (30,5%). Oluliseks mõjuteguriks on ka sissetulek – kõrge sissetulekuga inimesed tunnetavad Eesti elus toimunud muutusi positiivsena sagedamini kui keskmise või madala sissetulekuga inimesed.

Joonis 2. Hinnangud muutustele Eesti elus, 2016–2020 võrdlus (%) (n=kõik vastajad)

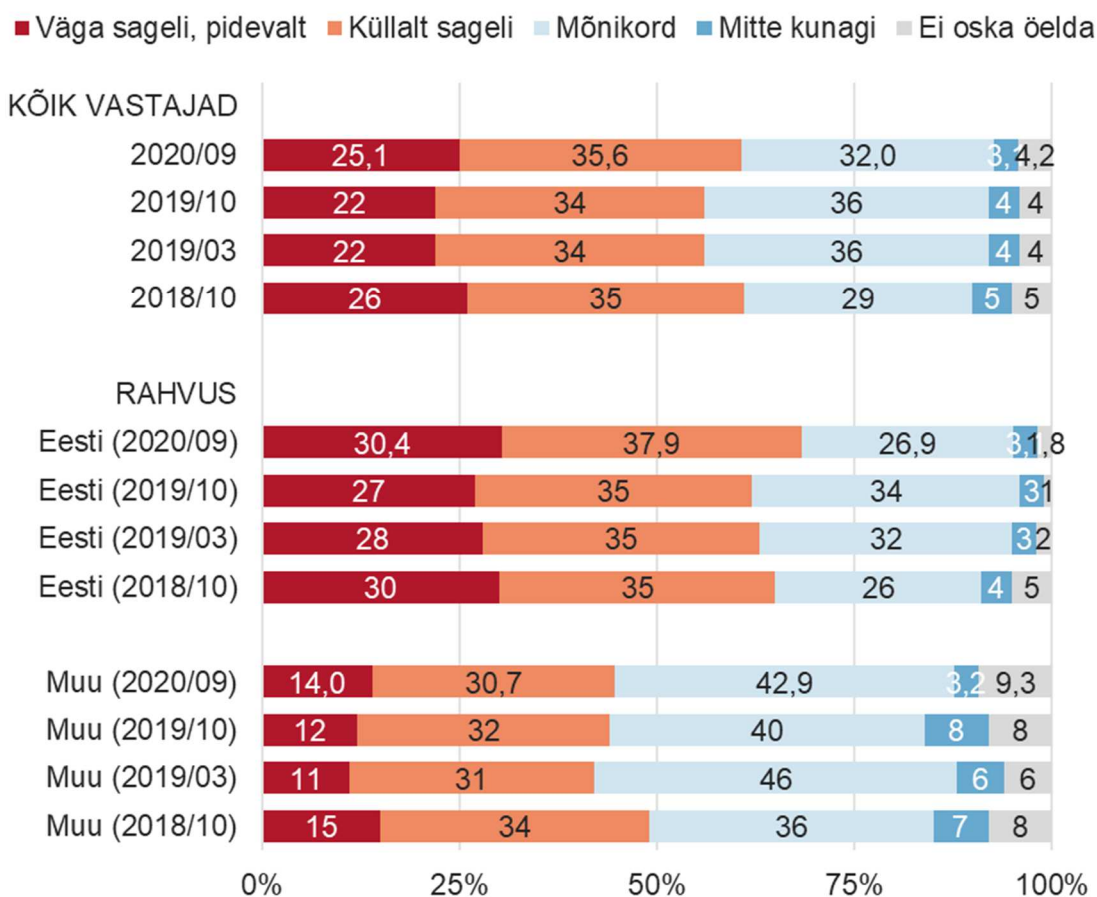

Uurisime ka seda, milline on vastajate emotsionaalne suhe Eestisse, küsides: **Kui sageli Te olete tundnud uhkust või heameelt selle üle, et elate Eesti Vabariigis?**

60,7% Eesti elanikest tunneb Eestis elamise üle uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli. Sama kõrge oli antud näitaja ka 2018. aasta sügisel (61%), kuid 2019. aasta kevadises ja sügisese uuringus oli see pisut madalam (56%). Eesti rahvusest elanike emotsionaalne suhe Eestisse on tugevam kui muudest rahvustest elanike seas – sageli on uhkust või heameelt Eestis elamise üle tundnud 68,3% eestlastest ja 44,7% muudest rahvustest elanikest. Aastaga on eestlaste seas antud näitaja pisut suurenenud, kuid muudest rahvustest elanike seas püsinud muutumatuna (Joonis 3).

Neid vastajaid, kes mitte kunagi Eestis elamise üle uhkust ja/või heameelt ei tunne, on vaid marginaalne hulk (nii eestlaste kui mitte-eestlaste seas ca 3%).

Joonis 3. Uhus ja heameel selle üle, et elatakse Eesti Vabariigis, 2018-2020 võrdlus
(%, n= kõik vastajad)

Ootuspäraselt tunnevad inimesed, kelle arvates Eesti elu liigub paremuse poole, ka Eestis elamise üle uhkust sagedamini kui inimesed, kelle hinnangul pole Eestis asjad muutunud või liiguvad halvemuse suunas (Tabel 3).

Tabel 3. Uhus ja heameel Eesti üle Eesti arengule antud hinnangute lõikes (%, n=kõik vastajad)

	Kõik vastajad	Muutunud paremaks	Jäänud samaks	Muutunud halvemaks
Väga sageli, pidevalt	25,0%	34,1%	22,1%	16,9%
Küllalt sageli	35,6%	35,1%	39,4%	29,2%
Mõnikord	32,0%	26,8%	30,7%	43,8%
Mitte kunagi	3,1%	1,7%	4,0%	3,9%
Ei oska öelda	4,2%	2,3%	3,7%	6,2%
Kokku:	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

2. Institutsioonide usaldusväärsus

Uuringus oli vaatluse all ka elanike usaldus kaheteistkümne riikliku või rahvusvahelise institutsiooni vastu. Institutsioonide valikul on arvestatud nende rolli Eesti julgeolekupoliitika kujundaja, elluviija või toetajana. Alates oktoobrist 2018 kuuluvad institutsioonide loetellu ka kohalikud omavalitsused ja kohtusüsteem.

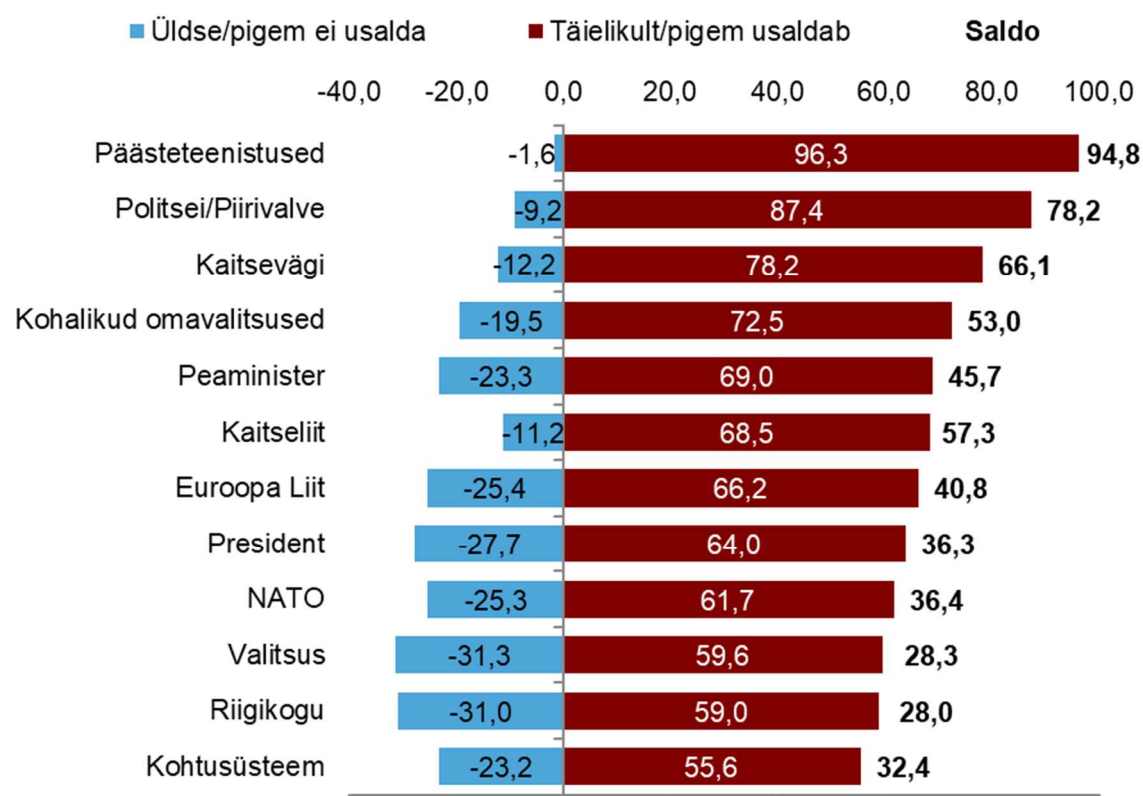
2.1. Institutsioonide usaldusväärsus

Vastajailt küsiti järgnevat: **Mil määral Te usaldate järgmisi Eesti riigi ja rahvusvahelisi institutsioone?**

Hinnanguid institutsioonide usaldusväärsele koguti neljapallisel skaalal: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda (lisaks ka „ei oska öelda“-variant).

Sarnaselt varasemale on elanike usaldus jätkuvalt kõrgeim päästeteenistuse (usaldab 96,3%) ning politsei ja piirivalve vastu (87,4%). Uuritavatest institutsioonidest usaldavad elanikud kõige vähem kohtusüsteemi (usaldab 55,6%), Riigikogu (59,0%) ning valitsust (59,6%) (Joonis 4).

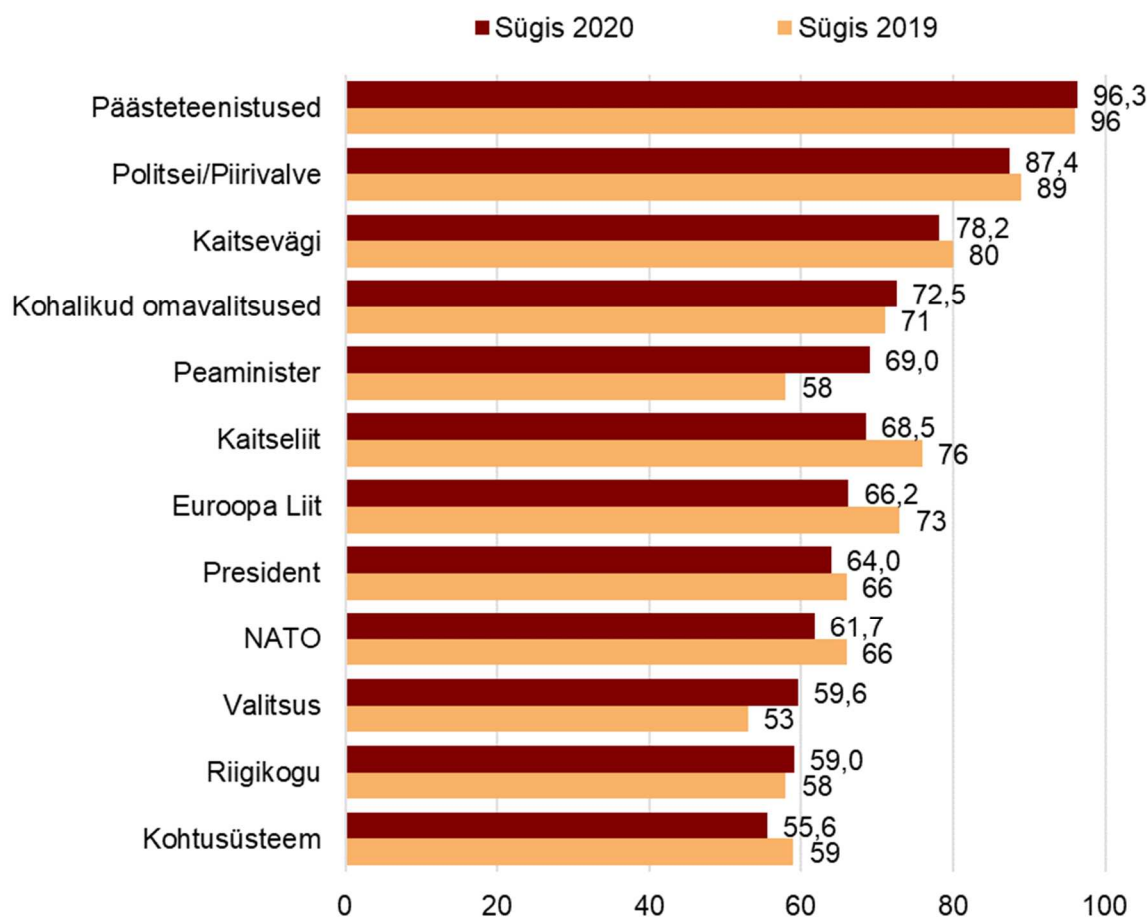
Joonis 4. Institutsioonide usaldusväärsus septembris 2020 (%) ; n = kõik vastajad)

Joonisel 5 on institutsioonide usaldusnäidud (täielikult või pigem usaldajate osakaalud) esitatud võrrelduna 2019. aasta sügisese riigikaitse-uuringu omadega. Aastaga on kasvanud elanike usaldus siseriiklike poliitiliste institutsioonide – peaministri (58%→69,0%) ning valitsuse (53%→59,6%) suhtes, vähenenud on aga usaldus Euroopa Liidu (73%→66,2%), Kaitseliidu (76%→68,5%) ning NATO (66%→61,7%) suhtes. Ülejäänud analüüsi kaasatud institutsioonide usaldusnäidud aastaga statistiliselt olulisel määral muutunud pole.

Eespool välja toodud muutused institutsioonide vastu tuntavas usalduses ilmsid juba 2020. aasta kevades, eriolukorra ajal läbiviidud uuringus. Tõenäoliselt väljendab usalduse suurenemine siseriiklike poliitiliste institutsioonide vastu suures osas heakskiitu valitsuse tegutsemisele koroonaviiruse leviku olukorras – valitsus kehtestas (suhteliselt) ranged piirangud enne, kui viirus Eestis laiemalt levis, mis hoidis ära meditsiinikriisi tekke.

Joonis 5. Institutsioone usaldavate elanike osakaal, 2019–2020. a võrdlus (täielikult usaldab või pigem usaldab %, n=kõik vastajad)

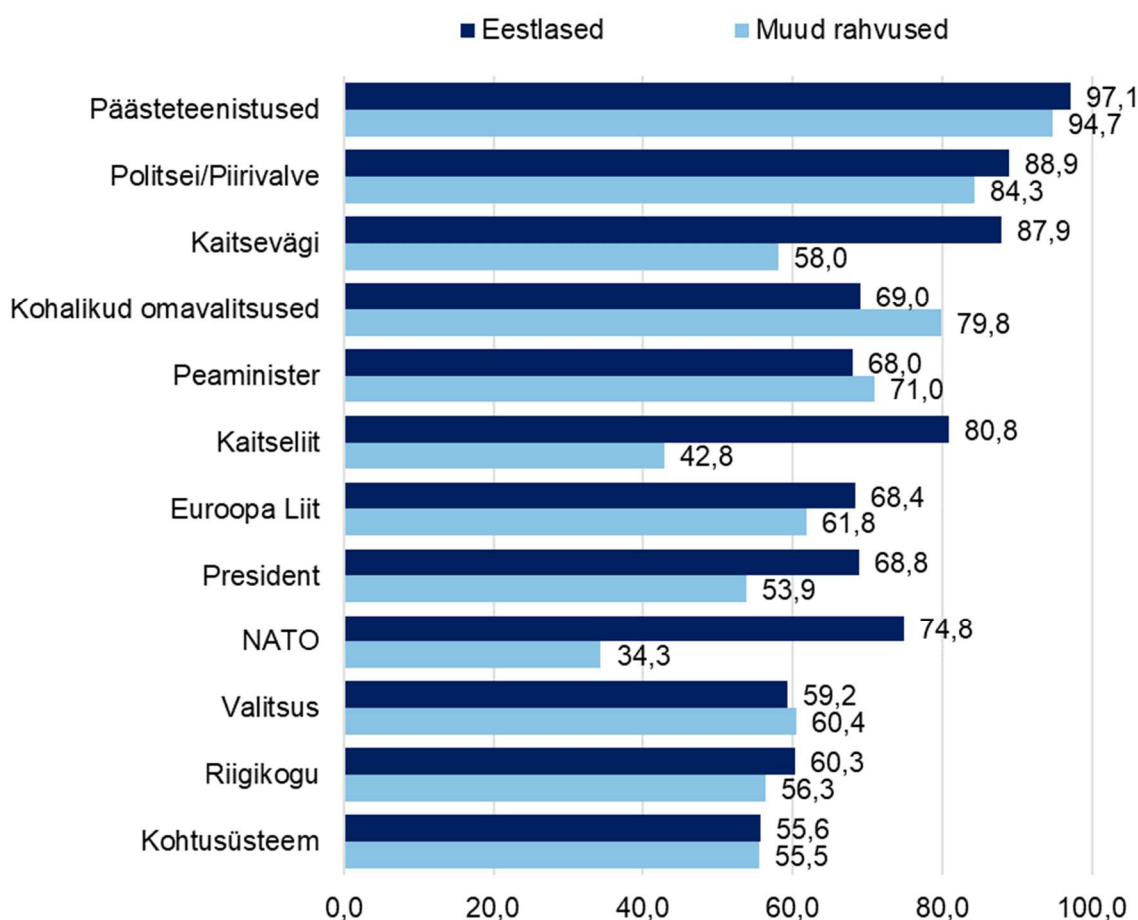

Üldjuhul on eestlaste usaldus uurimisaluste institutsioonide suhtes kõrgem kui mitte-eestlastel. Võrreldes eestlastega on mitte-eestlaste seas kõrgem nii institutsioone mitteusaldavate inimeste kui (enamiku institutsioonide puhul) ka selge arvamuseeta inimeste osakaal.

Kõige enam erineb eestlaste ning mitte-eestlaste suhtumine organisatsioonidesse, mis on otseselt seotud Eesti sõjalise kaitsega – NATO-t usaldab 74,8% eestlastest ja 34,3% mitte-eestlastest, Kaitseliitu vastavalt 80,8% ja 42,8% ning Kaitseväge vastavalt 87,9% ja 58,0%. Võrreldes eestlastega usaldavad mitte-eestlased märkimisväärselt vähem ka presidenti, pisut vähem ka Euroopa Liitu ning politseid/piirivalvet. Kohalikud omavalitsused on ainsaks institutsiooniks, mille suhtes mitte-eestlaste usaldus on eestlaste omast kõrgemgi. Usaldus Riigikogu, valitsuse, peaministri, kohtute ning päästeteenistuste vastu on eestlaste ning mitte-eestlaste seas võrdsel tasemel (Joonis 6).

Võrreldes sügisega on nii eestlaste kui mitte-eestlaste usaldus Kaitseliidu suhtes vähenenud. Eestlaste silmis on langenud ka Euroopa Liidu, presidendi, NATO ning kohtusüsteemi usaldusväärsus. Suurenenud on eestlaste ja mitte-eestlaste usaldus peaministri ja valitsuse vastu, mitte-eestlaste seas ka kohalike omavalitsuste vastu.

Joonis 6. Institutsioonide usaldusväärsus eestlaste ja muust rahvusest elanike silmis septembris 2020 (täielikult usaldab või pigem usaldab %; n = kõik vastajad)

Usaldus institutsioonide vastu erineb vanuserühmiti. Mitmete institutsioonide suhtes on usaldus keskmisest kõrgem 15–19-aastaste seas (nt valitsuse, presidendi, NATO ja Euroopa Liidu suhtes), kuid peaministrit usaldavad keskmisest sagedamini ka 60-aastased

ja eakamad. Umbusaldust siseriiklike poliitiliste institutsioonide (valitsuse ja peaministri) vastu väljendavad keskmisest sagedamini 40-49-aastased.

Enamiku uurimisaluste institutsioonide suhtes väljendavad usaldust keskmisest sagedamini kõrgharidusega inimesed.

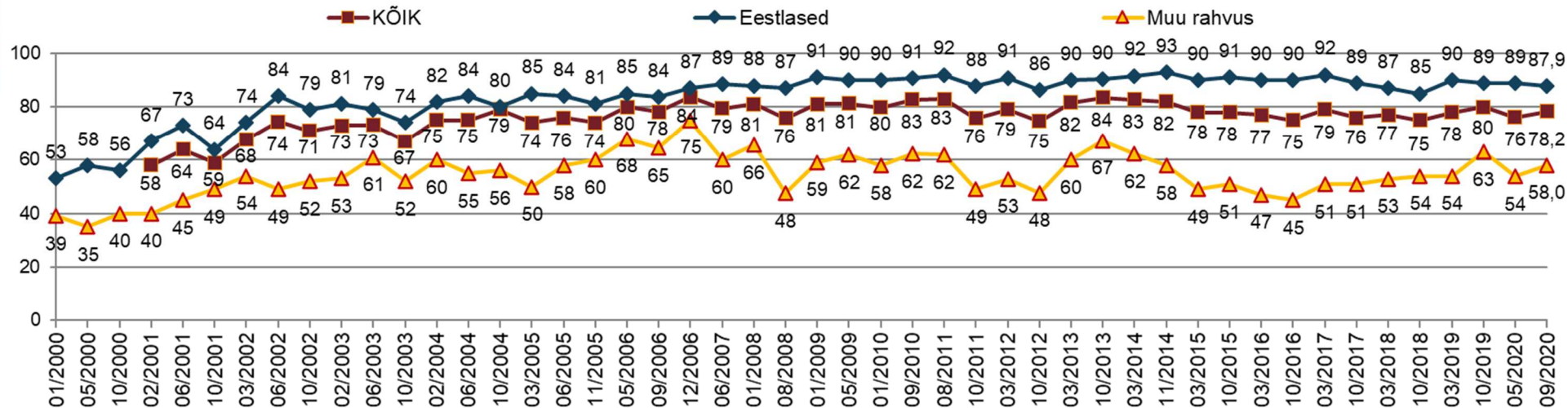
2.2. Kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusvärsus

Kaitseväge, mis on päästeteenistuste ning politsei ja piirivalve järel usaldusvärsuse pingereas kolmandal kohal, usaldab 2020. aasta septembris 78,2% Eesti elanikest. Eestlastest usaldab Kaitseväge 87,9% ja mitte-eestlastest 58,0%. Võrreldes 2020. aasta sügisega pole usaldus Kaitseväge vastu ei elanikkonnas tervikuna ega ka eestlaste ning mitte-eestlaste seas eraldivõetuna muutunud (Joonis 7).

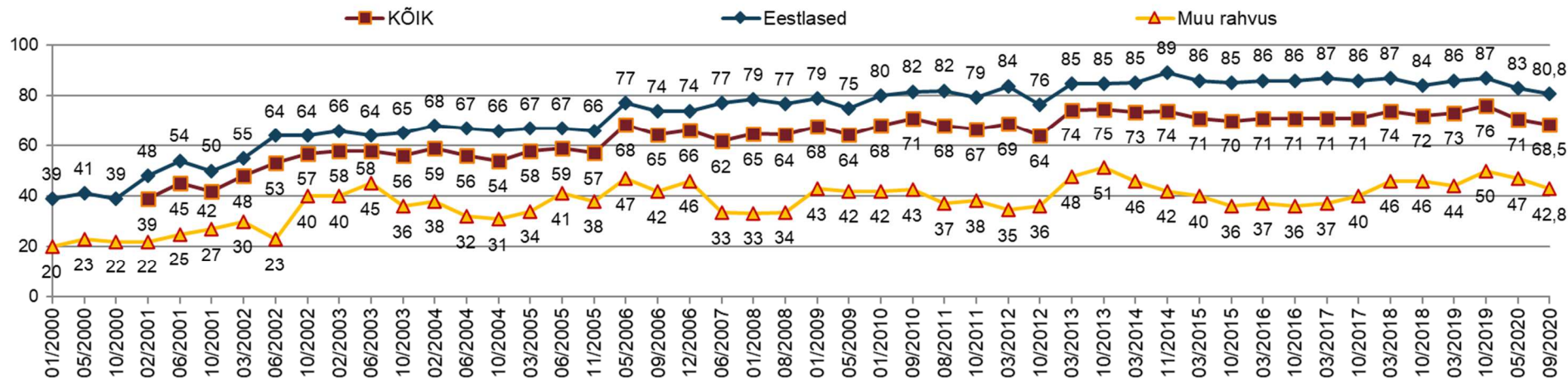
Võrreldes Kaitseväega hinnatakse Kaitseliidu usaldusvärsust pisut madalamalt – usaldusväärseks peab Kaitseliitu 68,5% elanikest, sealjuures 80,8% eestlastest ja 42,8% muudest rahvustest elanikest. Võrreldes 2019. aasta sügisega on elanike usaldus Kaitseliidu vastu vähenenud, ning seda nii eestlaste kui mitte-eestlaste seas (Joonis 8).

Naiste ning meeste seas on Kaitseväge ja Kaitseliidu usaldajate osakaal võrdne. Ka vanus- ning haridusrühmade võrdluses märkimisväärsed erinevusi ei ilmne. Regioonidest on usaldamatus kummagi institutsiooni suhtes kõrgeim Kirde-Eestis – regioonis, kus mitte-eestlaste osakaal rahvastikus on suurim. Samas on Kirde-Eestis võrreldes teiste regioonidega oluliselt kõrgem ka nende elanike osakaal, kes Kaitseväge või Kaitseliidu usaldusvärsuse kohta seisukohta võtta ei oska.

Joonis 7 Kaitseväge usaldusväärsus 2000–2020; eestlaste ja muust rahvusest elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %, n= kõik vastajad)

Joonis 8. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000–2020; eestlaste ja muust rahvusest elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %, n= kõik vastajad)

3. Julgeolek ning ohud

Uuringus kaardistati ka seda, milliseks hindavad elanikud julgeolekualast olukorda Eestis ja maailmas ning mida peetakse potentsiaalseteks julgeolekuohtudeks ning -tagatisteks.

3.1. Julgeolek maailmas

Küsimust, millega vastajatel palutakse hinnata maailma julgeolekuolukorra muutumist, on esitatud juba alates 2000. aastast ja see kõlab järgmiselt: **Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks või suureneb sõjaliste konfliktide oht?**

2020. aasta sügisel arvab 56,3% elanikest, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas sõjaliste konfliktide oht, samas kui 25,1% arvab, et olukord püsib muutumatuna ning 8,8% arvab, et maailm muutub turvalisemaks (Joonis 9).

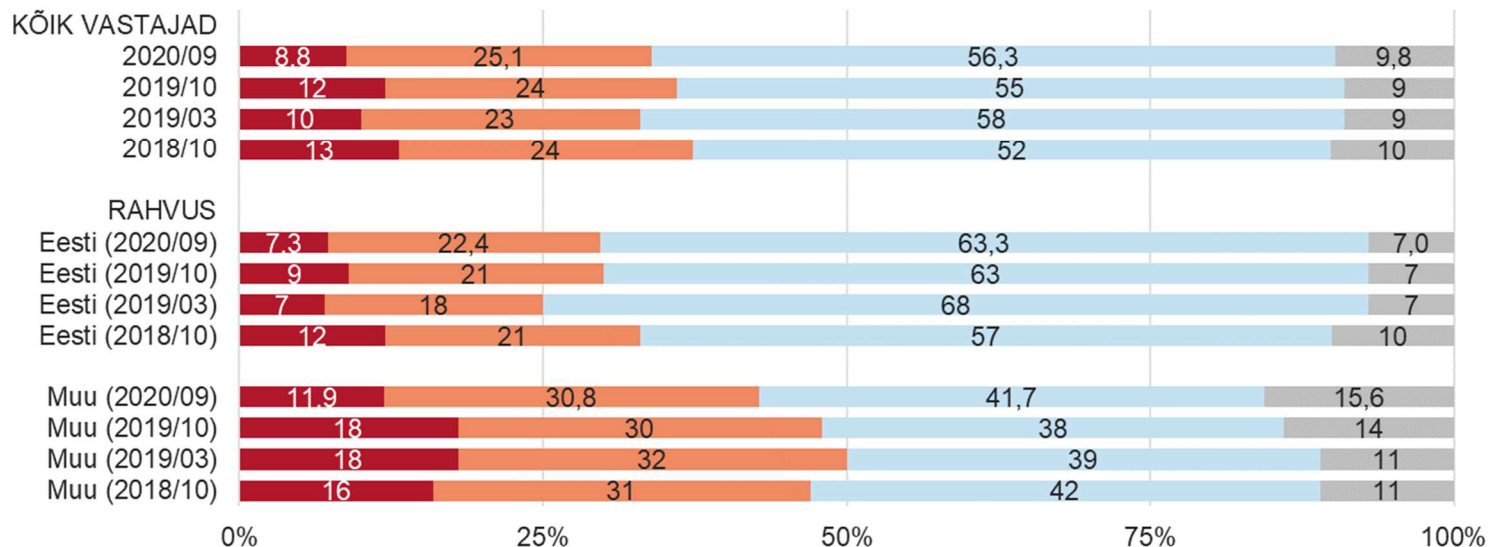
Alates 2014. aasta kevadest, kui sai alguse Ukraina kriis, püsis ebaturvalisuse ja sõjaliste konfliktide kasvu kartvate vastajate osakaal 60 protsendist kõrgemal, ulatudes 2015. aasta kevadest kuni 2016. aasta kevadeni koguni üle 70 protsendi. Alles paaril viimasel aastal on see langenud taas alla 60 protsendi (mis on kogu vaatlusaluse perioodi (2000–2020) keskmisest tasemest (mis on 52%) siiski kõrgem näitaja) (Joonis 10).

Eestlaste ohutaju on kõrgem kui muudest rahvustest elanikel: seda, et julgeoleku-alane ebastabiilsus maailmas kasvab, arvab 63,3% eestlastest ning 41,7% muudest rahvustest elanikest.

Vanuserühmade võrdluses usuvad sõjaliste konfliktide ohu suurenemist kõige harvemini 15–29-aastased, olles ülejäänud vanuserühmadega võrreldes sagedamini arvamusel, et maailm muutub turvalisemaks.

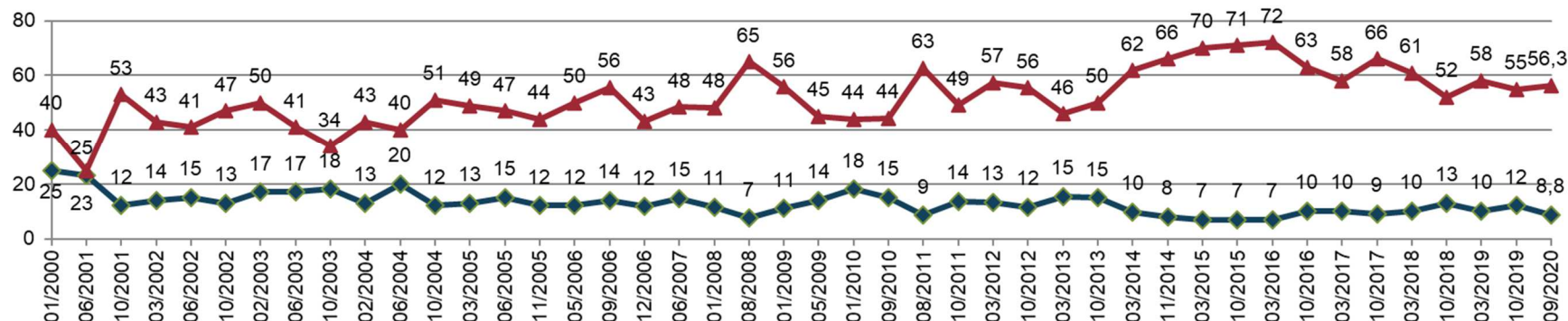
Joonis 9. Hinnangud olukorrale maailmas eeloleval aastakümnel, 2018–2020 võrdlus (%) ($n=kõik$ vastajad)

■ Maailm muutub turvalisemaks ■ Olukord maailmas ei muutu ■ Suureneb sõjaliste konfliktide oht maailmas ■ Ei oska öelda

Joonis 10. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000–2020 võrdlus (%) ($n=kõik$ vastajad)

—●— Maailm muutub turvalisemaks —▲— Suureneb sõjaliste konfliktide oht

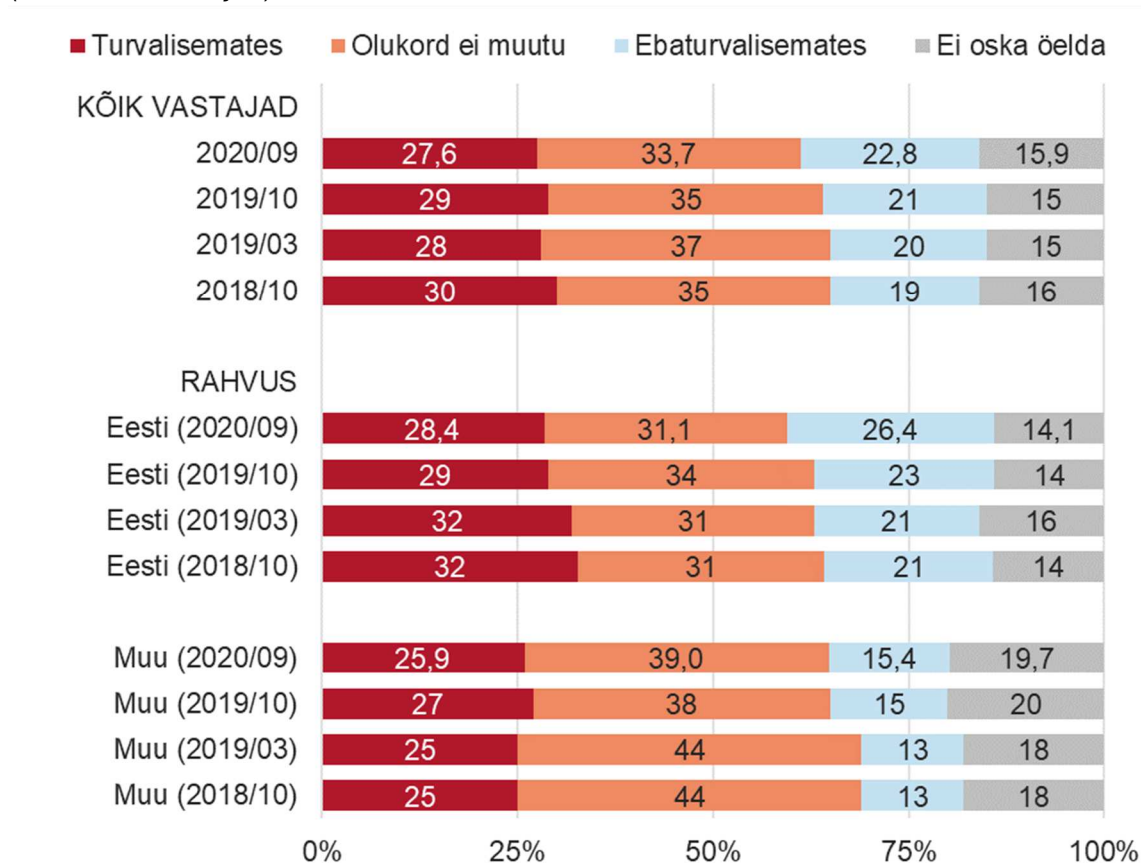
3.2. Julgeolek Eestis

Küsimus Eesti julgeolekuolukorra kohta esitati järgnevas sõnastuses: **Mis Te arvate, kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates tingimustes?**

Eesti olukorda tulevikus tajutakse turvalisemana kui olukorda maailmas tervikuna. 27,6 protsendi elanike arvates muutub Eesti kümne aasta jooksul turvalisemaks ning 22,8 protsendi arvates ebaturvalisemaks. 33,7% elanikkonnast prognoosib, et olukord jääb samaks.

Võrreldes muudest rahvustest elanikega on eestlaste seas rohkem neid, kelle arvates muutub olukord Eestis ebaturvalisemaks (eestlastest arvab nii 26,4% ja muudest rahvustest elanikest 15,4%). Muudest rahvustest elanikud on eestlastest sagedamini seisukohal, et olukord ei muutu (vastavalt 39,0 ja 31,1 protsenti), samuti puudub neil sagedamini selge arvamus (vastavalt 19,7 ja 14,1 protsenti) (Joonis 11). Keskmisest sagedamini usuvad turvalisuse kasvu 15–29-aastased elanikud. Elanikud vanuses 30–39 on keskmisest sagedamini seisukohal, et olukord ei muutu.

Joonis 11. Hinnangud sellele, kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates tingimustes, 2018–2020 võrdlus (% , n=kõik vastajad)

3.3. Ohud julgeolekule maailmas

Vastajatel paluti hinnata erinevate julgeolekuriskide olulisust maailmas, küsides: **Mil määral kujutavad Teie hinnangul ohtu rahule ja turvalisusele maailmas järgnevad tegurid?** Hinnanguid koguti skaalal: „see kindlasti“, „mõningal määral ka see“ ning „see kindlasti mitte“ (lisaks ka „ei oska öelda“-variant).

2018. aasta oktoobris lisati ohtude nimekirja küberrünnakud ning väärinfo ja valeuudiste laialdane levik, mis mõlemad tõusid ka kohe nelja olulisema ohu hulka ning püsivad seal ka 2020. aasta sügisiseses uuringus (Joonis 12).

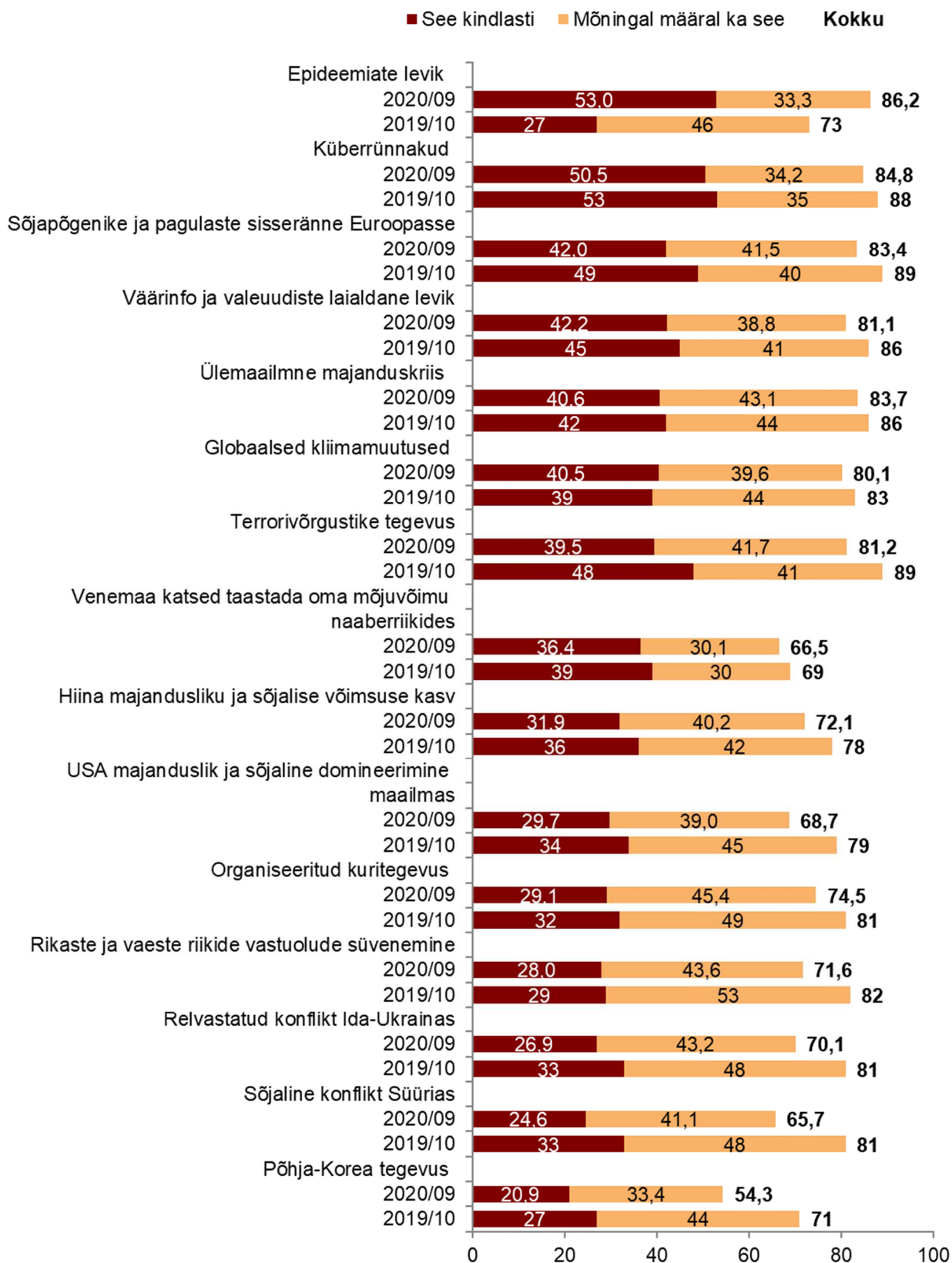
Võrreldes 2019. aasta sügisega on elanike ohutunnetus pea kõigi ankeedis esitatud ohtude suhtes kas samale tasemele jäänud või vähenenud. Ainsaks erandiks on hinnangud epideemiate levikule, mille suhtes on ohutunnetus aastaga kahekordistunud – 2019. aasta sügisel pidas epideemiate levikut kindlasti ohtlikuks 27% ning 2020. aasta sügisel 53,0% elanikest. Selle tulemusega on epideemiate levik 2020. aasta sügisel tõusnud elanike silmis kõige tõenäolisemaks ohuks globaalsele julgeolekule. Varasemalt on elanikud kõige tõenäolisemaks ohuks pidanud küberrünnakuid, mis tänavu asub teisel kohal (kindlasti ohtlikuks peab 50,5%). Järgmisteks kõige tõenäolisemateks ohtudeks peetakse sõjapõgenike ja pagulaste sissetungi Euroopasse (kindlasti peab ohtlikuks 42,0%), väärinfo ja valeuudiste laialdast levikut (42,2%), ülemaailmset majanduskriisi (40,6%), globaalseid kliimamuutusi (40,5%) ning terrorivõrgustike tegevust (39,5%).

Kui vaadata koos hinnanguid „see kindlasti“ ja „mõningal määral ka see“, siis peetakse kõiki küsimustikus loetletud ohte maailma julgeolekut ohustavateks enam kui 50 protsendi ning kümnet ohtu enam kui 70 protsendi küsitlute poolt.

Võrreldes 2019. aasta sügisega on vähenenud nende elanike osakaal, kes peavad kindlasti ohtlikuks sõjapõgenike ja pagulaste sissetungi Euroopasse, terrorivõrgustike tegevust, Hiina majandusliku ja sõjalise võimsuse kasvu, USA majanduslikku ja sõjalist domineerimist, relvastatud konflikte (Ida-Ukrainas või Süürias) või Põhja-Korea tegevust. Arvestades siia juurde ka need inimesed, kelle hinnangul on oht mõõdukas, on elanike ohutunnetus aastaga vähenenud ka väärinfo ja valeuudiste leviku, organiseeritud kuritegevuse ning rikaste ja vaeste riikide vaheliste vastuolude süvenemisest tingitud julgeolekuriskide suhtes.

Tõenäoliselt on ohutunnetuse vähenemine enamiku julgeolekuriskide suhtes tingitud ühe domineeriva ohu – koroonaviiruse leviku – esilekerkimisest, mille taustal ülejäänud ohud jäävad inimeste silmis (ajutiselt) tagaplaanile.

Joonis 12. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas, 2019–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

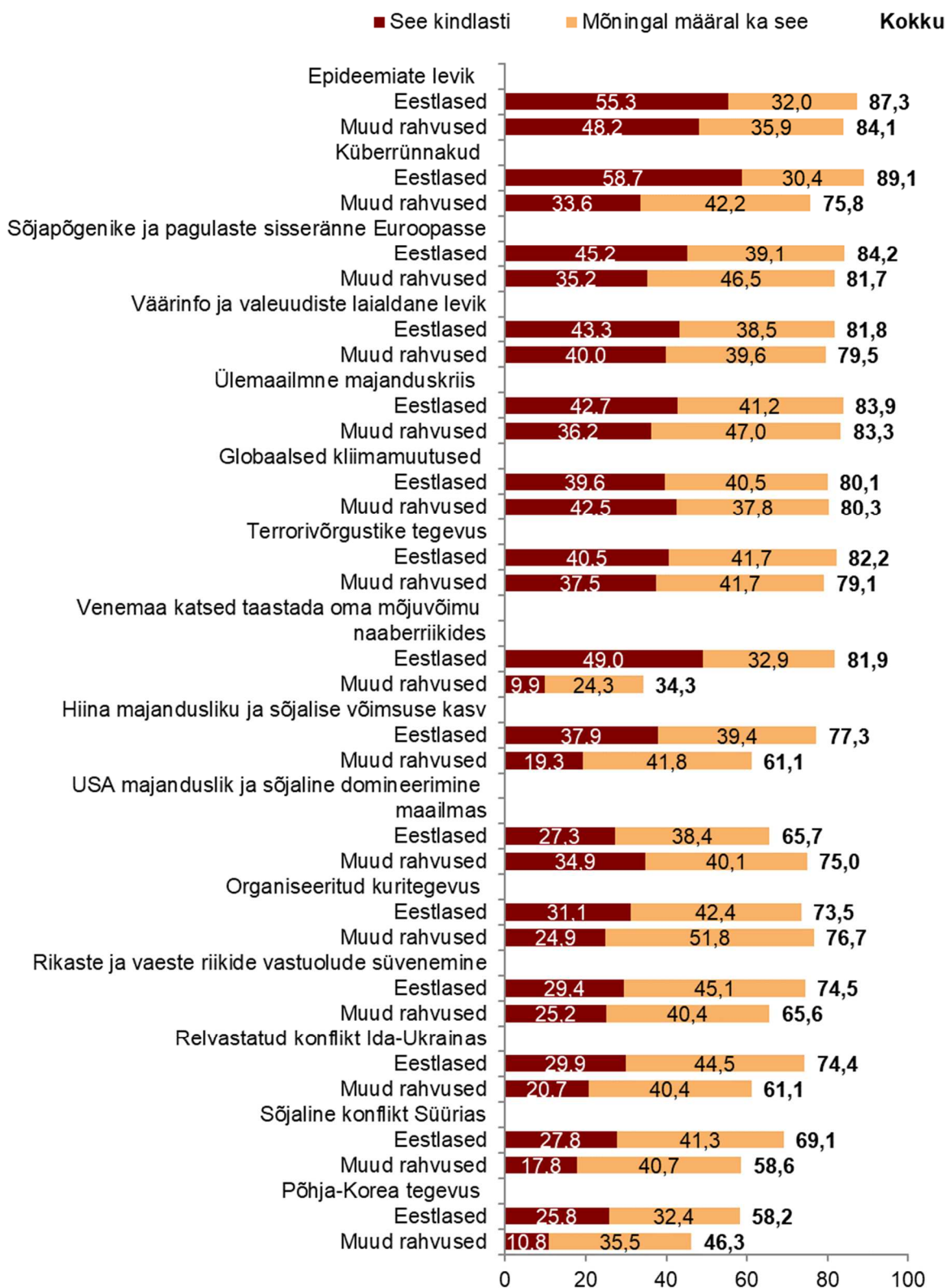

Võrreldes eestlastega on mitte-eestlaste ohutunnetus paljude ankeedis loetletud ohtude suhtes madalam. Eranditeks on suhtumine USA majanduslikku ja sõjalisest domineerimisse maailmas, milles mitte-eestlased näevad ohtu sagedamini kui eestlased (kindlasti peab ohuks 27,3% eestlastest ja 34,9% mitte-eestlastest), ning suhtumine väärinfo ja valeuudiste levikusse, globaalsetesse kliimamuutustesse, terrorivõrgustike tegevusse ning organiseeritud kuritegevusse, mille ohtlikkust hindavad eestlased ning mitte-eestlased sarnaselt. Ülejäänud ohtusid tunnetavad eestlased teravamalt kui mitte-eestlased, sealjuures kõige suurem lõhe ilmneb rahvusrühmade vahel suhtumises Venemaaga seonduvatesse ohtudesse – eestlastest peab 49,0% kindlasti ohtlikuks Venemaa katseid taastada naaberriikides oma mõjuvõimu, mitte-eestlastest aga vaid 9,9%. Eestlaste jaoks on Venemaa tegevus epideemiade leviku ning küberrünnakute järel ohtude seas kolmandal kohal, samas kui mitte-eestlased peavad Venemaa tegevust vähem ohtlikuks kui ülejäänud (ankeedis toodud) julgeolekuriske.

Võrreldes sügisega 2019 on nii eestlaste kui mitte-eestlaste seas kasvanud ohutunne epideemiade levikust tingitud julgeolekuriskide suhtes. Ülejäänud julgeolekuriskide suhtes on ohutunnetus kummaski rahvusrühmas jäänud püsima endisel tasemel või vähenenud. Eestlaste seas on kõige enam vähenenud ohutunne Süürias ning Ida-Ukrainas aset leidvate relvastatud konfliktidega seotud julgeolekuriskide suhtes, mitte-eestlaste seas aga terrorivõrgustike tegevusest, organiseeritud kuritegevusest ning sõjapõgenike/pagulaste sisserändest tulenevate julgeolekuriskide suhtes.

Ka vanuserühmade võrdluses ilmnevad teatud erinevused, kui võtta aluseks erinevaid ohte kindlasti või mõningal määral tõenäoliseks pidavaid vastajaid. 60-aastaste ja eakamate elanike seas on ohutunnetus globaalsetest kliimamuutustest ning küberrünnakutest, tulenevate julgeolekuriskide suhtes keskmisest madalam. Ka USA majanduslikust ja sõjalisest domineerimisest tulenevaid ohte tunnetavad 60-aastased ja eakamad (kuid ka 15–19-aastased) väiksemana kui elanikud keskmiselt. Keskmisest tõsisemalt suhtuvad Ukraina konfliktist tulenevatesse julgeolekuriskidesse 30–39-aastased. 50–59-aastased on keskmisest enam mures sõjapõgenike ja pagulaste sisserändest tulenevate julgeolekuriskide suhtes.

Joonis 13. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas, sügis 2020, eestlaste ja muust rahvusest vastajate hinnangute võrdlus (%) , n=kõik vastajad)

3.4. Ohud Eestile

Selgitamaks, millisena tajutakse ohte Eestile, esitati vastajaile 16 erinevat võimalikku ohtu ning paluti hinnata nende esinemise tõenäosust: **Kui tõenäoliselt Te peate, et Eestit ähvardab lähemate aastate jooksul midagi järgnevat?** Hinnanguid koguti skaalal: „väga tõenäoliselt“, „küllaltki tõenäoliselt“, „mitte eriti tõenäoliselt“ ning „täiesti ebatõenäoliselt“ (lisaks ka „ei oska öelda“-variant).

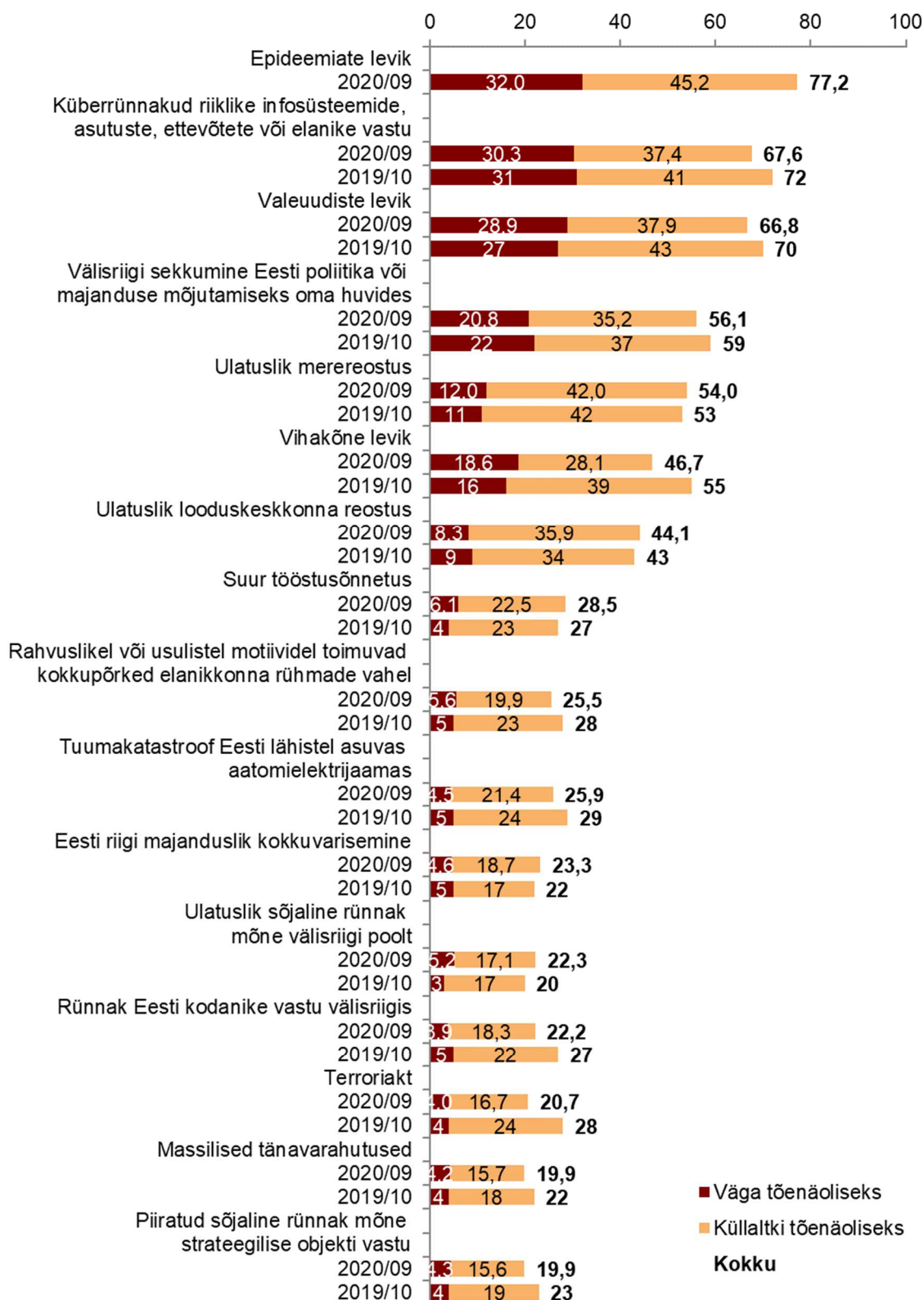
Analoogselt ohtudega kogu maailmas hinnatakse ka Eesti puhul 2020. aasta sügisel ankeedis loetletud ohtudest kõige sagedamini tõenäolisteks epideemiate levikut (väga või küllaltki tõenäoliselt peab 77,2%) ning küberrünnakuid (vastavalt 67,6%), kuid ka vaeuudiste levikut (66,8%). Enam kui pooled elanikest hindavad väga või küllaltki tõenäoliselt ka välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks (56,1%) või ulatusliku merereostuse teket (54,0%). Ülejäänud ohtude esinemist pidas (iga ohu osas eraldi võetuna) tõenäoliselt vähem kui pool küsitlenust (Joonis 14).

Võrreldes sügisega 2019 pole elanike hinnangud enamiku ankeedis loetletud ohtude esinemise tõenäosusele Eestis muutunud. Vähenenud on ohutunne küberrünnakute, vihakõne leviku, terroriaktide või välisriikides Eesti kodanike vastaste rünnakute suhtes. Epideemiate levik lisati Eestis puudutada võivate ohtude nimekirja alles 2020. aasta kevadel, ning selle ohu tõenäosuse hindamise osas ajalisel võrdlusandmed 2019. aasta sügisega puuduvad (kuid ajaliste võrdlusandmete olemasolul näeksime selle ohu puhul kindlasti ohutunnetuse suurenemist).

Eestlased peavad enamikke ankeedis loetletud ohtudest tõenäolisemaks kui mitte-eestlased, sealjuures kõige erinevamad on hinnangud küberrünnakute ja vihakõne leviku tõenäosusele. Erandiks on arvamused ulatusliku merereostuse, Eesti riigi majandusliku kokkuvarisemise, Eesti kodanike ründamise välisriikides ning massiliste tänavarahutuste esinemise tõenäosusest – nende ohtude osas eestlaste ning mitte-eestlaste tunnetus olulisel määral ei erine (Joonis 15).

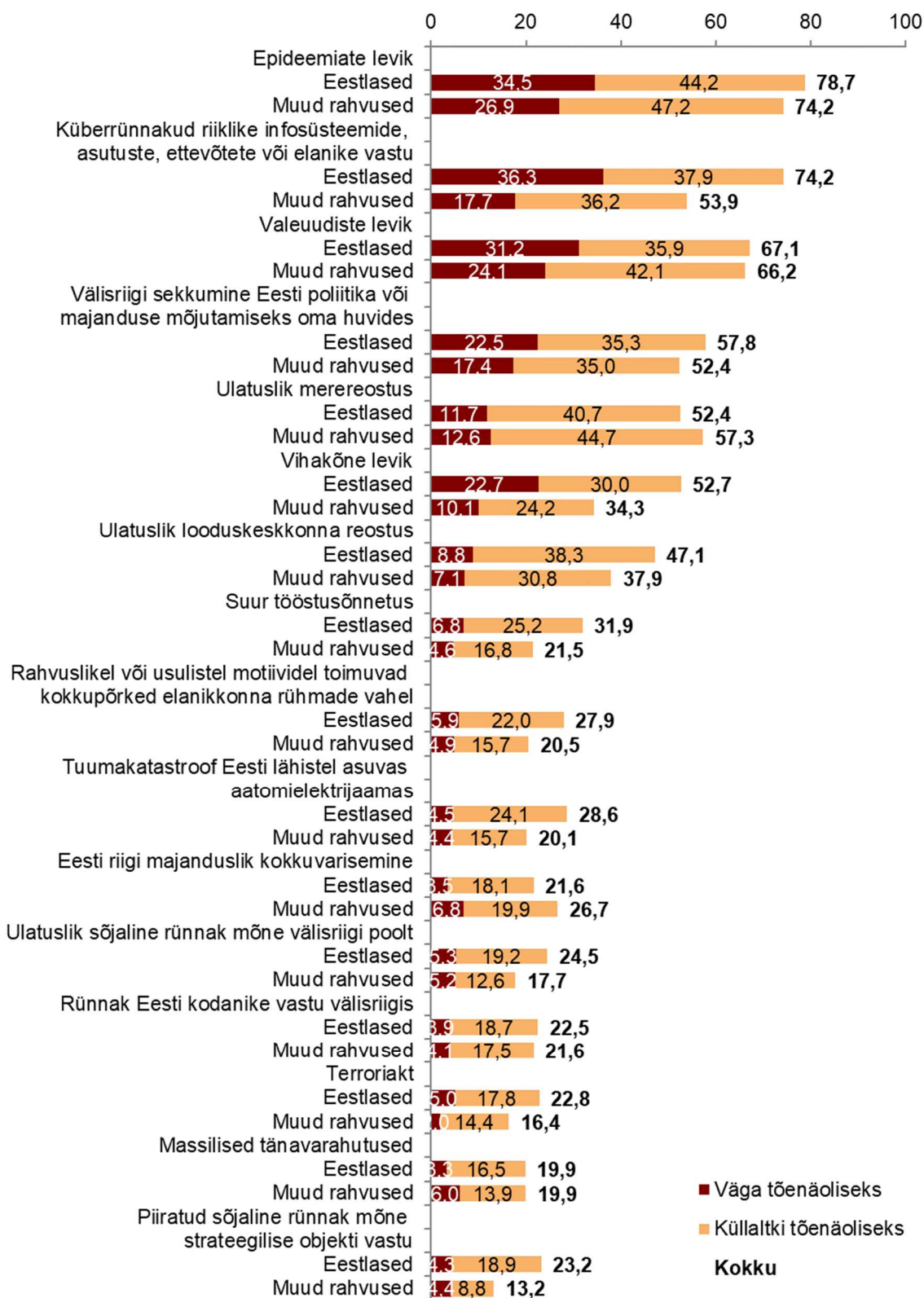
Vanuserühmade võrdluses peavad vihakõne ning vaeuudiste levikut kõige sagedamini tõenäoliselt 30–49-aastased, kõige harvemini aga 15–19-aastased. Terroriakti toimumist või ulatusliku merereostuse teket hindavad keskmisest sagedamini tõenäoliselt 50–59-aastased, tuumakatastroofi Eesti lähisel asuvas aatomielektijaamas aga 60-aastased ja eakamad.

Joonis 14. Hinnangud Eestit lähemate aastate jooksul ähvardavate ohtude tõenäosusele, 2019–2020 võrdlus (hinnangud „väga tõenäoliseks“ ja „küllaltki tõenäoliseks“ %, n=kõik vastajad)

■ Väga tõenäoliseks
 ■ Küllaltki tõenäoliseks
 ■ Kokku

Joonis 15. Hinnangud Eestit lähemate aastate jooksul ähvardavate ohtude tõenäosusele, sügis 2020, eestlaste ja muust rahvusest vastajate hinnangute võrdlus (hinnangud „väga tõenäoliseks“ ja „küllaltki tõenäoliseks“ %, n=kõik vastajad)

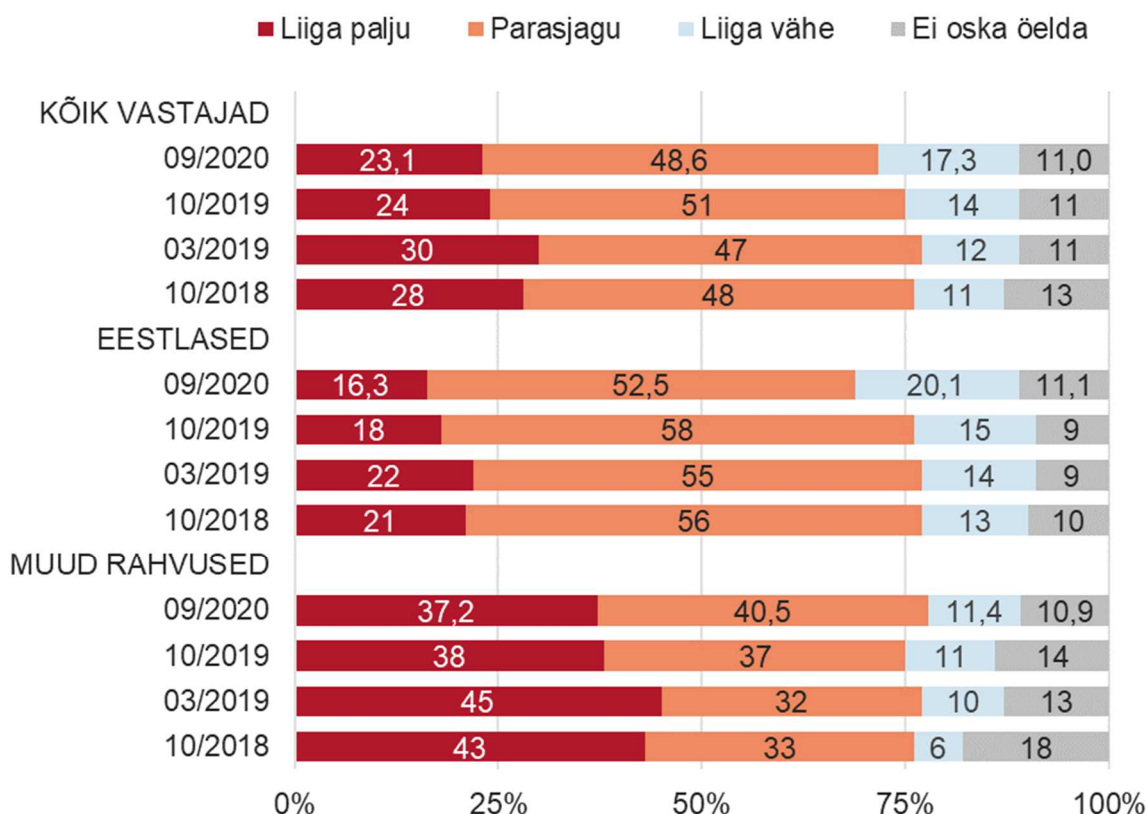
■ Väga tõenäoliseks
 ■ Küllaltki tõenäoliseks
 Kokku

3.5. Julgeolekuohtude meediakajastus

Sügisel 2017 lülitati arvamusemonitooringusse küsimus selle kohta, kuidas hinnatakse julgeolekuohtude teemalist meediakajastust. Küsimus kõlas järgmiselt: **Kuidas Teile tundub, kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe?**

2020. aasta sügisel arvas 23,1% küsitluteest, et sõjalistest ohtudest kirjutatakse ja räägitakse Eesti meedias liiga palju, 48,6% hinnangul kajastatakse seda teemat parasjagu, ning 17,3 protsendi arvates liiga vähe. Viimase kahe aasta jooksul on pisut langenud nende elanike osatähtsus, kelle arvates on sõjaliste ohtude meediakajastust liiga palju, kuid samas on suurenenud antud teema meediakajastust väheseks pidavate elanike osatähtsus (Joonis 16).

Joonis 16. Kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe? 2018–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

Võrreldes eestlastega arvavad mitte-eestlased sagedamini, et sõjalistest ohtudest räägitakse ja kirjutatakse meedias liiga palju – sellisel seisukohal on 37,2% mitte-eestlastest ja 16,3% eestlastest. Seda, et sõjalistest ohtudest kirjutatakse-räägitakse meedias liiga vähe, arvab 20,1% eestlastest ning 11,4% mitte-eestlastest. Ajas toimunud muutused on kummaski rahvusrühmas siiski sarnased – sõjaliste ohtude meediakajastust väheseks

pidavate inimeste osatähtsus on nii eestlaste kui mitte-eestlaste seas pisut suurenenud, samas kui neid, kelle meelest pühendab meedia sellele teemale liigset tähelepanu, on jäänud vähemaks nii eestlaste kui mitte-eestlaste seas.

Vanuserühmade võrdluses ei osanud 15–19-aastased keskmisest sagedamini sõjaliste ohtude meediakajastuse piisavust hinnata, mis annab tunnistust noorima vanuserühma madalamast teadlikkusest või väiksemast huvist selle teema vastu.

3.6. Julgeolekutagatised

Üheks Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peavad elanikud kõige sagedamini kuulumist NATO-sse (kolme olulisema tagatise seas märkis 57,5%). NATO liikmelisust hinnati kõige olulisemaks julgeolekutagatiseks ka 2019. aasta sügisel (Joonis 17).

Järgmiseks olulisemaks julgeolekutagatiseks on elanike silmis elanike kaitsetahe (märkis 33,1%). Harvemini märgiti peamiste julgeolekugarantiidena Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist (25,9%), Balti riikide kaitsealast koostööd (22,0%) või koostööd ja häid suhteid Venemaaga (21,8%).

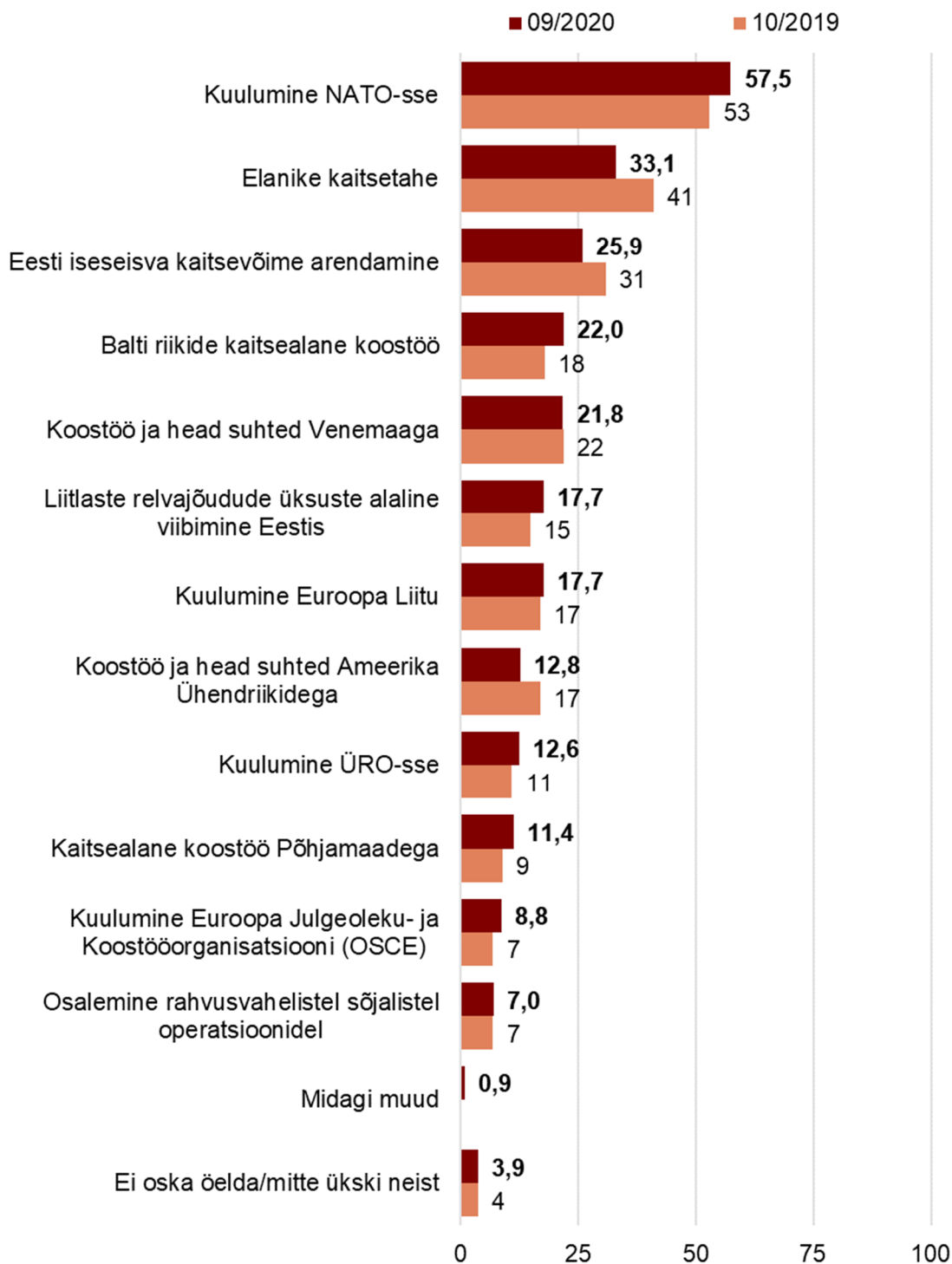
Võrreldes 2019. aasta sügisega märgiti käesolevas uuringus peamiste julgeolekutagatiste seas pisut sagedamini kuulumist NATO-sse (kasv ca 4 protsendipunkti) ning kaitsealast koostööd Balti riikidega (+4 pp). Vähenenud on nende elanike osakaal, kes peavad olulisteks julgeolekutagatisteks elanike kaitsetahet (-8 pp), Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist (-5 pp) või koostööd USA-ga (-4 pp).

Eestlaste ning muudest rahvustest elanike arusaamad Eesti julgeolekutagatistest on üsna erinevad. Eestlaste silmis on kõige olulisemaks tagatiseks NATO liikmelisus, kuid mitte-eestlaste silmis koostöö ning head suhted Venemaaga. Võrreldes mitte-eestlastega tähtsustavad eestlased julgeolekutagatistena enam nii NATO liikmelisust (vastavalt 26,1% ja 72,5%) kui ka liitlaste relvajõudude alalist kohaolu (5,6% ja 23,6%), Balti riikide kaitsealast koostööd (18,0% ja 24,0%) ning koostööd ja häid suhteid USA-ga (6,1% ja 16,0%). Mitte-eestlased märkisid olulisemate julgeolekutagatiste seas eestlastest sagedamini koostööd ja häid suhteid Venemaaga (vastavalt 41,7% ja 12,3%) ning Eesti kuulumist ÜRO-sse (19,1% ja 9,5%) või OSCE-sse (15,1% ja 5,8%) (Joonis 18).

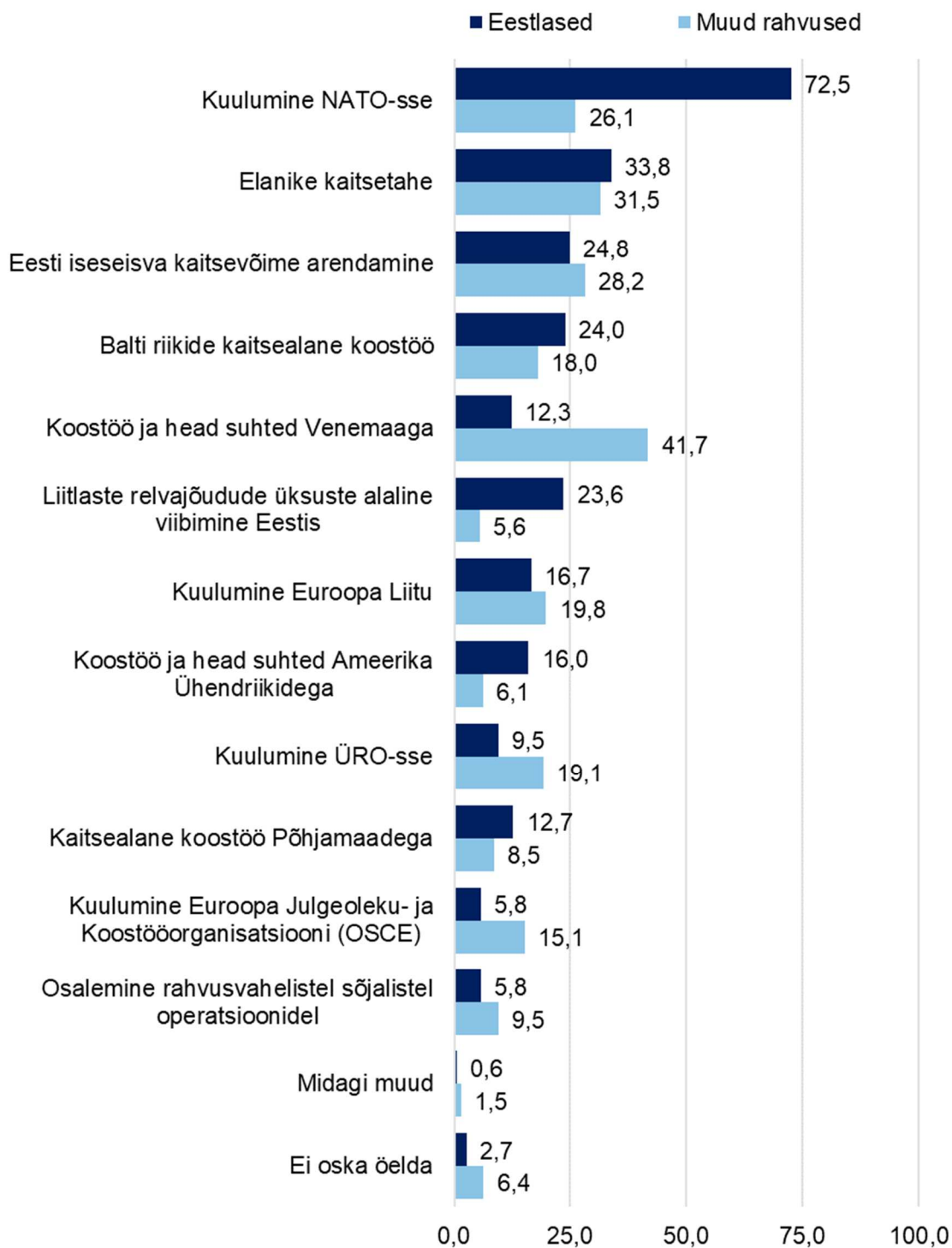
Vanuserühmade võrdluses hinnatakse NATO-sse kuulumist kõige olulisemaks julgeolekutagatiseks kõigis vanuserühmades. Koostööd ning häid suhteid USA-ga tähtsustavad julgeolekutagatiste seas keskmisest enam 15–19-aastased.

Võrreldes madalamalt haritud inimestega tähtsustavad kõrgharidusega inimesed julgeolekutagatiste seas NATO-sse kuulumist keskmisest enam.

Joonis 17. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat), 2019–2020 võrdlus (%
n=kõik vastajad)

Joonis 18. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat), sügis 2020, eestlaste ja muust rahvusest vastajate võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

4. Eesti inimeste kaitsetahe

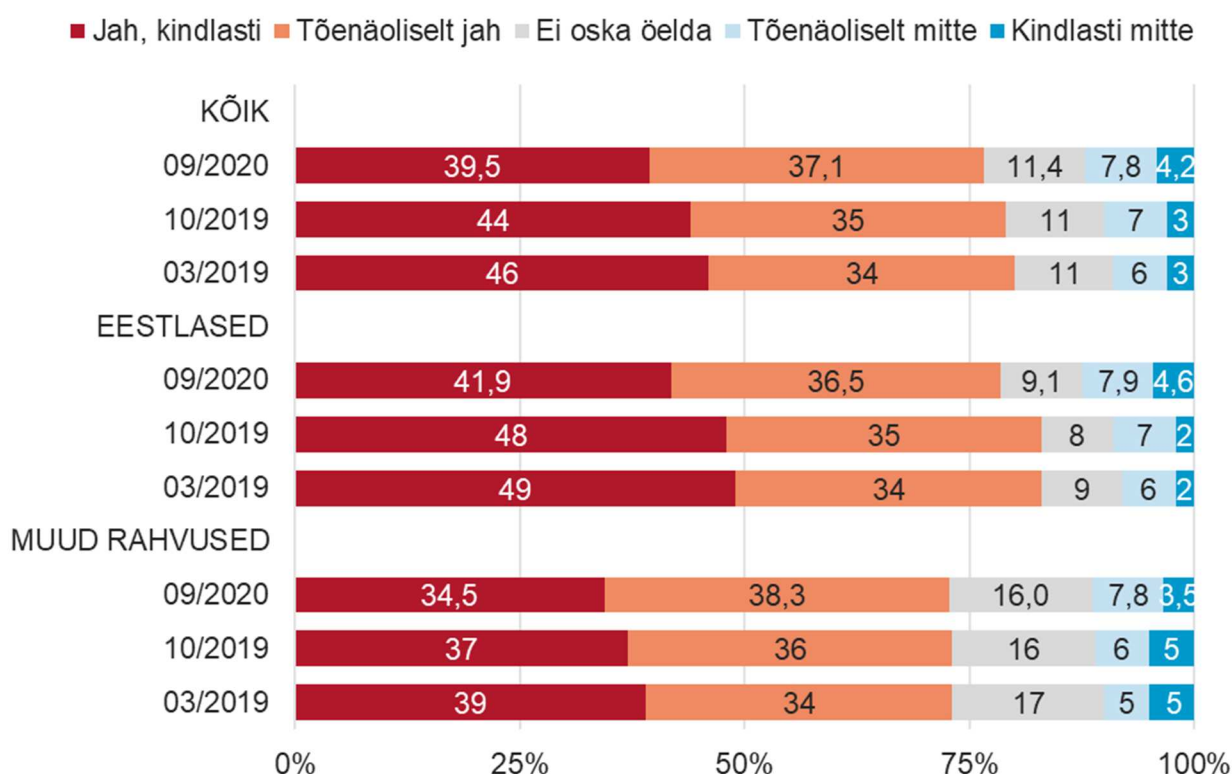
Kaitsetahet mõõdetakse uuringus kolme küsimuse abil. N-ö passiivset kaitsetahet kaardistatakse järgneva küsimuse abil: **Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?**, aktiivset kaitsetahet aga küsimuse abil, mis kaardistab inimese enda valmisolekut oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lüüa (**Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?**). Samuti küsiti vastajailt, kas ta sooviks sõjalise kallaletungi korral Eestist lahkuda: **Kui Eestile tungitaks kallale, kas püüaksite siis Eestist lahkuda?**

Kaitsetahte teemaga seonduvalt käsitleme antud peatükis ka elanike informeeritust sellest, kuidas nad saaksid võimaliku kallaletungi korral Eesti kaitsmises osaleda.

4.1. Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse

Relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidavate elanike osakaal on alates 2013. aastast püsinud stabiilselt 80 protsendi lähedal. 2020. aasta sügisel pidas relvastatud vastupanu osutamist kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 76,6% Eesti elanikkonnast (Joonised 19 ja 20).

Joonis 19. Hinnangud relvastatud vastupanu osutamise vajadusele olukorras, kus Eestit ründaks mõni riik, 2019–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

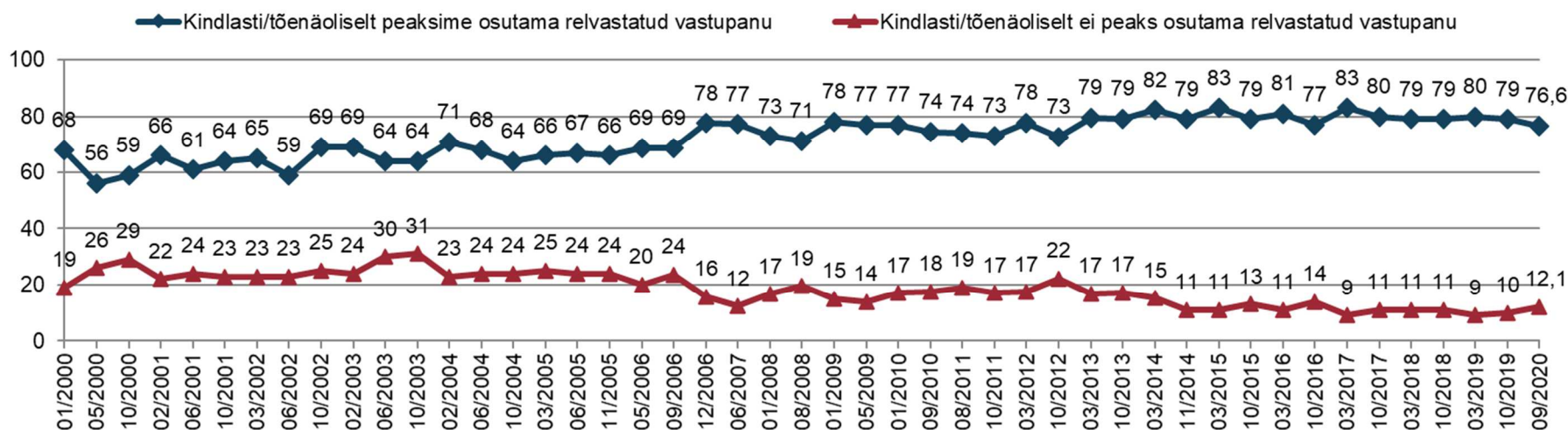

Eestlaste ja muudest rahvustest elanike toetus relvastatud vastupanu osutamisele oli aastatel 2013–2014 võrdne, peale seda aga lahknes, sealjuures eestlaste seas toetus relvastatud vastupanu osutamisele tõusis, mitte-eestlaste seas aga vähenes (Joonis 21). Viimaste aastate jooksul on erinevused eestlaste ning mitte-eestlaste hinnangutes relvastatud vastupanu osutamise vajalikkusele siiski taas vähenenud. 2020. aasta sügisel toetab eestlastest relvastatud vastupanu osutamist 78,4% ning mitte-eestlastest 72,7%. Võrreldes mitte-eestlastega on eestlaste seas pisut enam relvastatud vastupanu kindlaid toetajaid (vastavalt 34,5% ja 41,9%). Vastupanu osutamise vajaduse eitajaid on eestlaste ja muust rahvusest vastajate seas pea ühepalju: 12,5% eestlastest ja 11,3% muust rahvusest vastajatest ei pea kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks vastupanu osutada. Muust rahvusest vastajate pisut madalam toetus vastupanu osutamisele tuleneb suuremast „ei oska öelda“ vastanute osakaalust antud elanikkonnarühmas (mitte-eestlaste seas 16,0% ja eestlaste seas 9,1%).

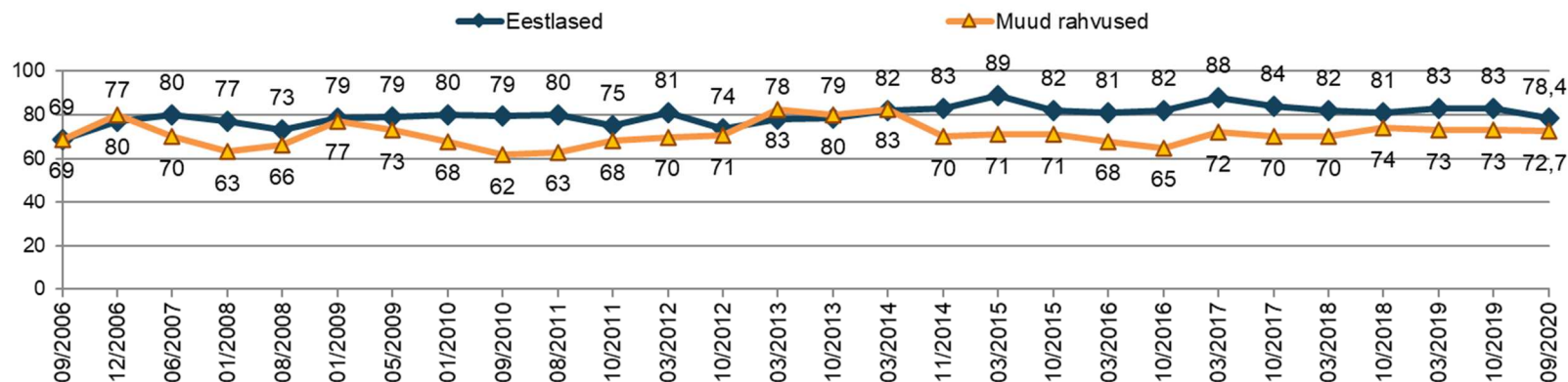
Kui eestlaste seas on arvamused relvastatud vastupanu osutamise vajalikkusest haridusrühmade võrdluses ühtlasel tasemel, siis mitte-eestlaste puhul on (pisut üllatuslikult) vastuseis relvastatud vastupanu osutamisele keskmisest suurem kõrgharidusega rühmas (22,6% arvab, et relvastatud vastupanu ei peaks osutama).

Vanuserühmade võrdluses on relvastatud vastupanu toetavate inimeste osakaal tervikuna suhteliselt ühtlane. Kindlat toetust relvastatud vastupanu osutamisele väljendavad kõige sagedamini 60-aastased ja eakamad, kõige harvemini aga 15–19-aastased.

Joonis 20. Hinnangud relvastatud vastupanu osutamise vajadusele; 2000–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

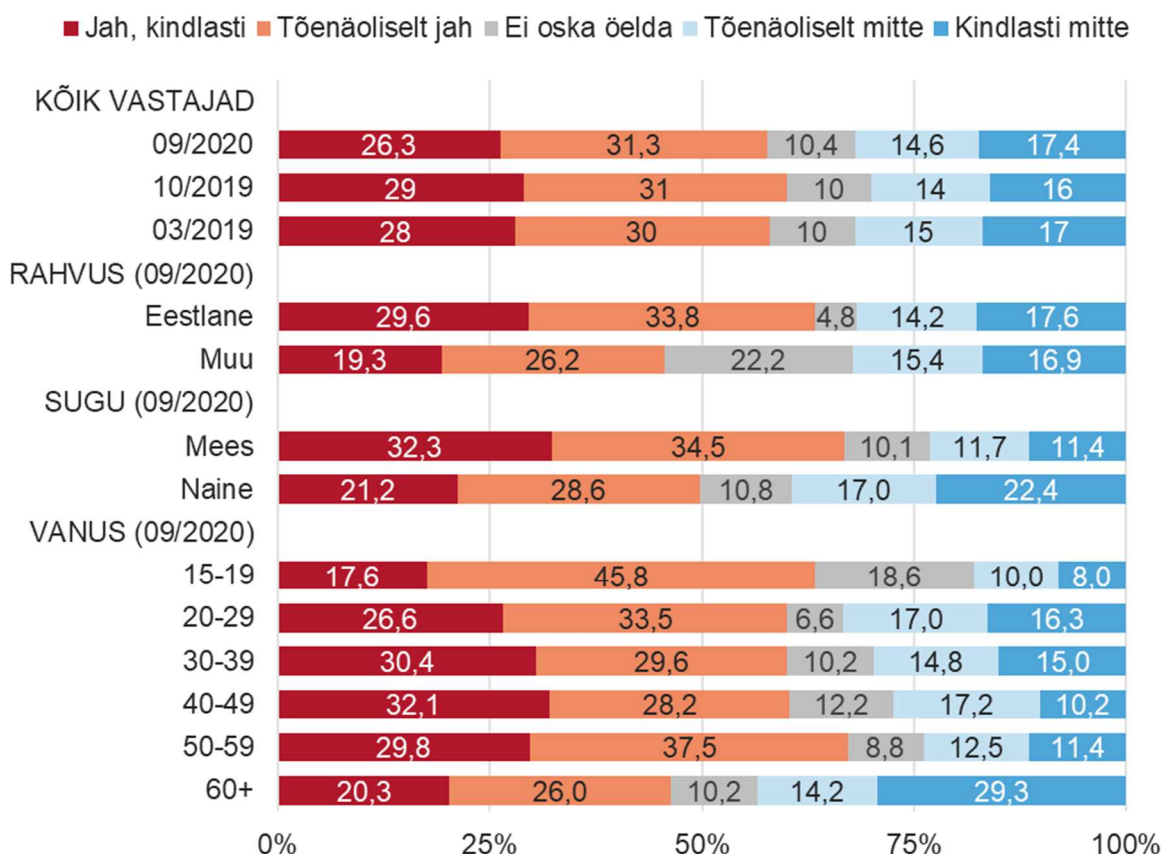
Joonis 21. Relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eestlaste- ja mitte-eestlaste võrdlus 2006–2020 (*kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %, n=kõik vastajad*)

4.2. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses

Valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda (ehk nn aktiivne kaitsetahe) on mõistagi madalam kui relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidajate osakaal. Kui relvastatud vastupanu osutamist peab kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 76,6%, siis ise oleks oma võimete ja oskuste kohaselt valmis kaitsetegevuses osalema 57,6% elanikkonnast. Kindlasti või tõenäoliselt ei oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 31,9 protsenti küsitletutest (Joonis 22).

Joonis 22. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale, 2019–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

Kuna kaitseväeteenistus kuulub vaid Eesti kodanike kohustuste hulka, siis on aktiivse kaitsetahte küsimuses erinevus eestlaste ja muust rahvusest elanike (kelle seas on Eesti kodakondsusega isikud vähem) hoiakutes ootuspäraselt suurem kui passiivse kaitsetahte puhul. Eestlastest oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 63,4% ning mitte-eestlastest 45,6% (sealjuures muudest rahvustest Eesti kodanikest 50,2%, Vene kodakondsusega isikutest 32,5% ning määratlemata kodakondsusega isikutest 37,0%).

Aktiivse kaitsevalmiduse puhul tuleb silmas pidada asjaolu, et riigikaitstes osalemist seostatakse avalikus arvamuses eelkõige relvastatud vastupanuga, milles nähakse

traditsiooniliselt reservväelaste ja meeste ülesannet. Seetõttu jääb valmisolek omapoolseks panustamiseks naiste ja vanemaealiste vastajate puhul paratamatult madalamaks. Kui meestest oleks valmis kaitsetegevuses osalema 66,8 protsenti, siis naistest vaid pooled. Vanuserühmade võrdluses on valmisolek ise riigikaitstes osaleda kõrgeim 50–59 aastaste elanike seas (67,2%), madalaim aga 60-aastaste ja eakamate seas (46,3%).

Meessoost kodanike aktiivne kaitsetahe on kõrgem kui elanikkonnas keskmiselt – meessoost Eesti kodanikest on valmis kaitsetegevuses osalema 72,8%, sealjuures 74,4% Eesti rahvusest meessoost kodanikest ning 64,1% muudest rahvustest meessoost Eesti kodanikest (Tabel 4). Kuigi tulemused viitavad, et valmidus riigikaitstes osaleda on 35–64-aastaste seas veidi kõrgem kui noorimas ning vanimas vanuserühmas, ei võimalda valimi väiksus võrreldavates rühmades seda kindlalt väita (eestlaste puhul jääb veapiir erinevate vanuserühmade kohta üldistuste tegemisel vahemikku 10%–15%, mitte-eestlaste puhul on valim vanuserühmade võrdlemiseks tervikuna liiga väike (kokku 69 vastajat)). Võrreldes 2019. aasta sügisega pole meessoost Eesti kodanike seas valmidus riigikaitstes osaleda oluliselt muutunud.

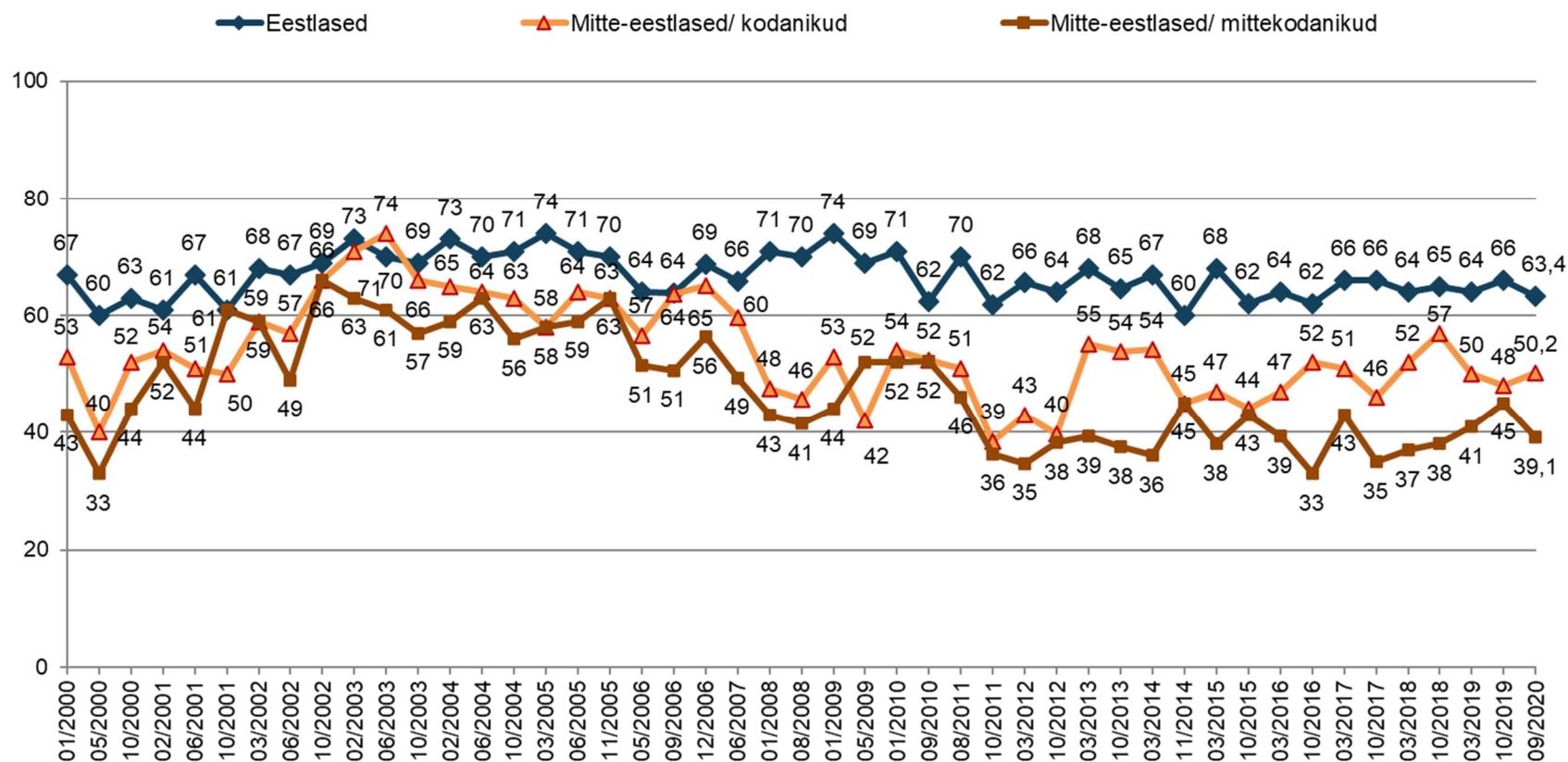
Tabel 4. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate inimeste osakaal Eesti kodakondsusega meeste seas vanuse ja rahvuse lõikes, sügis 2020

	Kõik vanuserühmad	15-34 a.	35-49 a.	50-64 a.	65+ a.
Eesti rahvusest Eesti kodakondsusega mehed	74,4%	70,6%	80,6%	79,2%	65,9%
Muudest rahvustest Eesti kodakondsusega mehed*	64,1%	61,5%	66,7%	68,8%	50,0%
Kõik Eesti kodakondsusega mehed	72,8%	69,4%	78,8%	77,3%	63,5%

* Muudest rahvustest Eesti kodakondsusega meeste valimi suurus oli 69 inimest, seega jäid vanuserühmade siseselt valimite suurused väga väikseks, mis ei võimalda vanuserühmade lõikes muudest rahvustest Eesti kodakondsusega meeste kaitsetahte kohta kindlaid järeldusi teha.

Vaadates kaitsetahte ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes ilmneb, et aastal 2006 oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahte võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega. Pärast pronksiöö sündmusi 2007. aastal langes nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata või Venemaa/muude riikide kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus märgatavalt. Aastatel 2013–2014 hakkas mitte-eestlastest kodanike kaitsevalmidus taas kasvama, kuid 2014. aasta lõpus langes see taas alla 50 protsendi. Alates 2016. aastast on muudest rahvusest kodanike aktiivne kaitsetahe püsinud üldjuhul 50 protsendi piirimal, ning nii ka septembris 2020, mil valmidust riigikaitstes osaleda väljendab 50,2% mitte-eestlastest kodanikest. Mittekodanikest väljendab aktiivset kaitsetahet 39,1% (Joonis 23).

Joonis 23. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000–2020 (kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %, n=kõik vastajad)

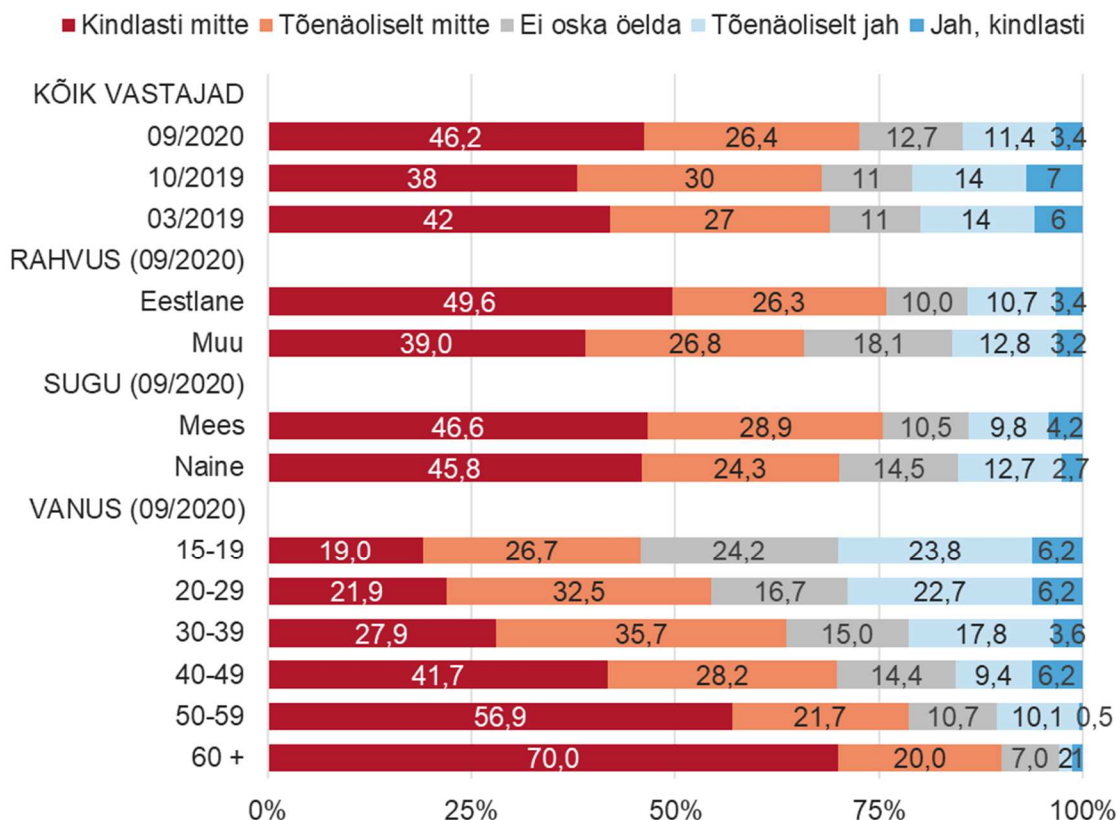

4.3. Soov sõjalise kallaletungi korral Eestist lahkuda

Kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks 14,7% eestimaalastest siit lahkumist ning 72,6% mitte. Võrreldes 2019. aasta sügisega on valmidus sõjalise kallaletungi korral Eestist lahkuda vähenenud – toona oli tõenäoliseid lahkujaid 21% elanikest, Eestisse jääjaid aga 68% (Joonis 24).

Mida noorema vanuserühmaga tegu, seda sagedamini väljendati valmidust sõjalise kallaletungi korral Eestist lahkuda – alla 30-aastastest kavatseks lahkuda 29,3%, 30–39-aastastest 21,4%, 40–49-aastastest 15,7%, 50–59-aastastest 10,6% ning eakamatest 3,0%. Eestlaste seas on tõenäolisi lahkujaid 14,1% ja mitte-eestlaste seas 16,0%. Samas on tõenäolisi Eestisse jääjaid eestlaste seas pisut enam kui mitte-eestlaste seas (vastavalt 75,9% ja 65,8%), mis tuleneb mitte-eestlaste kõhklevamatest hoiakutest (hinnangut ei osanud anda 10,0% eestlastest ja 18,1% mitte-eestlastest). Eesti kodakondsuse olemasolu mitte-eestlaste puhul antud küsimuses hoiakuid märkimisväärselt ei mõjuta – välja saab tuua ainult seda, et selge seisukoha puudumine on keskmisest sagedasem Vene kodakondsusega isikute puhul.

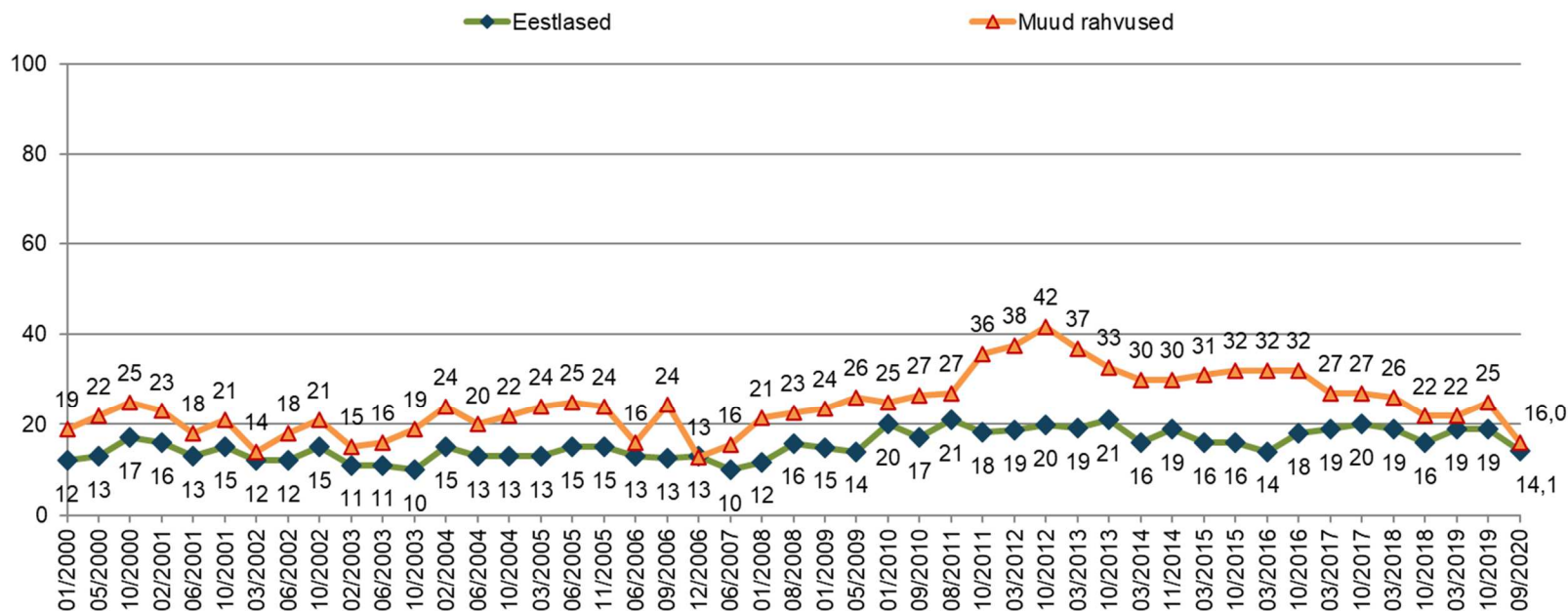
Joonis 24. Eestist lahkumise tõenäosus, kui Eestile tungitaks kallale, 2019–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

Vaadeldes kogu aegrida alates aramusmonitooringute algusest näeme mitte-eestlaste lahkumissoovi tõusu 2007. aastast (pronksiöö sündmustest) alates, mis 2012. aasta lõpuks tõusis eriti kõrgele 42 protsendi tasemele ning jäi järgnevatel neljaks aastaks püsima 30 protsendi piirile. Aastatel 2017–2020 on lahkuda soovijate osakaal mitte-eestlaste seas jäänud alla 30 protsendi. 2020. aasta sügisel on lahkuda soovijate osakaal mitte-eestlaste seas langenud viimase kümne aasta madalaimale tasemele (16,0%) (Joonis 25).

Eestlaste lahkumissoov tõusis 20 protsendi piirile majanduskriisi aastatel 2010–2013. Seejärel see pisut langes, kuid 2017. aastal tõusis taas kuni viiendikuni ning jäi sel tasemel püsima ka järgmisel kahel aastal. Sarnaselt mitte-eestlastega on ka eestlaste seas lahkuda soovijate osakaal võrreldes 2019. aasta sügisega vähenenud.

Joonis 25. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eestlaste ning muust rahvusest vastajate võrdlus 2000–2020
(kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %, n=kõik vastajad)

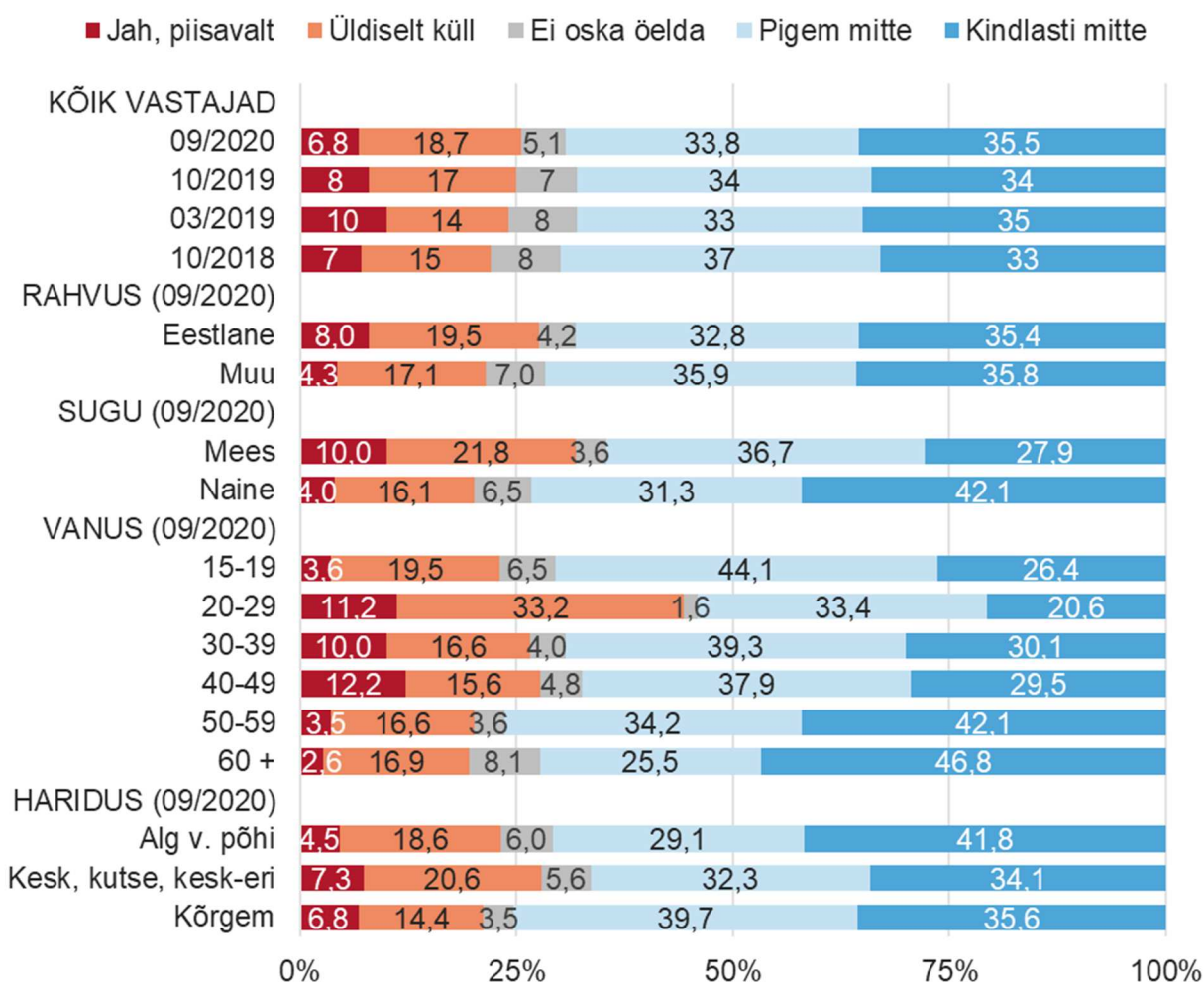

4.4. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Et inimestel oleks võimalik kaitsetegevuses osaleda, on neil vaja teada, kuidas nad seda teha saaksid. Elanike kaitsealasest teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastata küsimusele: **Kas Te olete piisavalt informeeritud sellest, mida Te saaksite teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung?**

Tulemused näitavad, et inimesed hindavad oma teadlikkust sellest, kuidas võimaliku kallaletungi korral käituda, küllaltki madalaks – vaid neljandik küsitletutest vastab, et nad on piisavalt hästi või üldjoontes informeeritud, mida neil taolises olukorras oleks võimalik riigi kaitsmiseks teha. Ligi kaks kolmandikku (69,3%) küsitletutest on enda hinnangul aga sellest teemast pigem mitte või kindlasti mitte informeeritud. Viimase kahe aasta jooksul on positiivsete hinnangute osakaal siiski pisut suurenenud (Joonis 26).

Joonis 26. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung, 2018–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

Eestlased hindavad oma teadlikkust pisut kõrgemalt kui mitte-eestlased – piisavalt/üldiselt heaks peab oma informeeritust 27,5% eestlastest ja 21,4% mitte-eestlastest. Meestest peab oma teadlikkust piisavalt/üldiselt heaks 31,8%, naistest 20,2%. Vanuserühmade võrdluses on oma teadlikkuses kõige kindlamad 20–29-aastased (piisavalt/üldiselt heaks peab oma informeeritust 44,3%), kõige ebakindlamad aga 50-aastased ja eakamad (vastavalt 19,7%). Haridusrühmade võrdluses märkimisväärsed erinevused puuduvad.

4.5. Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?

Et välja selgitada, millistel teemadel vajaksid inimesed kõige enam informatsiooni, et osata käituda välisvaenlase kallaletungi korral, paluti küsitletutel ette antud üheksa teema seast valida kolm nende jaoks olulisemat. Vastajail oli võimalik etteantud nimekirja ka omalt poolt täiendada.

Teemade olulisuse järjestuses ei ole viimase paari aasta jooksul märkimisväärsed muutusi toimunud (Joonis 27). Neli olulisemat teemat, mille suhtes hinnatakse infovajadusi kõige suuremaks, on jätkuvalt avalikkuse teavitamine (42,4%), käitumine olukorras, kus satutakse tsiviilisikuna lahingutegevuse piirkonda (35,6%), esmatasandi olme- ja majapidamisega seotud küsimuste lahendamine (35,6%) ning evakuatsiooni korraldus (26,6% – võrreldes varasemate aastatega on selle teema olulisus pisut vähenenud). Teemadel, mis seostuvad inimese enda kohustustega riigikaitstes (sh mobilisatsiooni korraldus, võimalused tsiviilisikuna panustada), soovitakse teavet saada harvemini.

Võrreldes mitte-eestlastega huvituvad eestlased pisut sagedamini teabest selle kohta, kuidas panustada tsiviilisikuna sõjaväe toetamisse. Mõningad erinevused infovajadustes ilmnevad ka soolises võrdluses – naised soovivad meestest sagedamini saada teavet esmatasandi olme- ja majapidamisega seotud probleemide lahendamise ning avalike teenuste kättesaadavuse kohta, samas kui mehed huvituvad naistega võrreldes enam infost selle kohta, millised on tema kohustused riigikaitstes ning kuidas korraldatakse mobilisatsiooni.

Vanuserühmade võrdluses on infost oma riigikaitse-alaste kohustuste suhtes kõige enam huvitatud 15–19-aastased.

Joonis 27. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni, 2018–2020 (% , n=kõik vastajad)

5. Eesti kaitsevõime

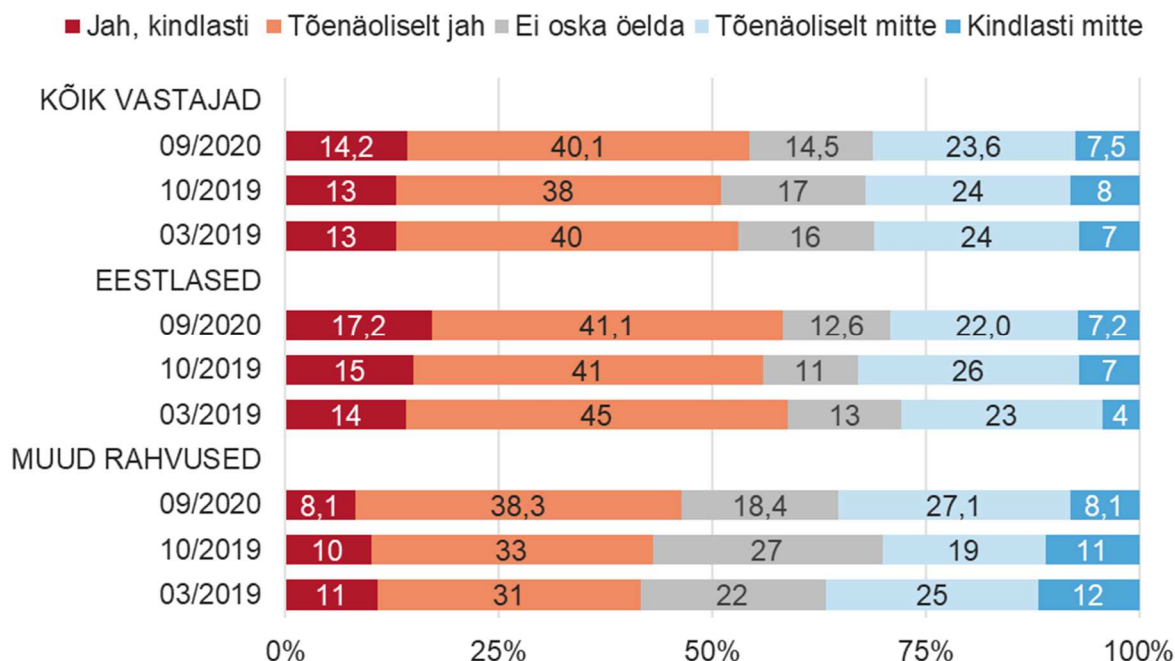
Järgnevalt vaatleme, millised on elanike arvamused Eesti riigi kaitsevõimest, kaitsekulutuste mahust ja riigi tegevusest riigikaitse arendamisel.

5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele

Vastajail paluti hinnata Eesti võimekust ennast kaitsta, vastates küsimusele: **Kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni?**

Viimase kuue aasta jooksul on elanike usk Eesti kaitsevõimesse püsinud stabiilsena, ilma märkimisväärselt kahanemata ega kasvamata: alates 2014. aasta sügisest on nende elanike osakaal, kes leiavad, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, ulatunud üle 50 protsendi. 2020. aasta sügisel hindas 54,4% küsitletutest Eesti kaitsmist kuni liitlaste abi saabumiseni võimalikuks. Nende vastajate osakaal, kes ei pea Eesti kaitsmist võimalikuks, on oluliselt väiksem: 31,1 protsenti (Joonis 28).

Joonis 28. Hinnangud Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral, 2019–2020 (% , n=kõik vastajad)

Usk Eesti iseseisvasse kaitsevõimesse on suurem eestlaste ning väiksem muudest rahvustest elanike seas: Eesti kaitsmist võõrriigi relvastatud kallaletungi korral peab võimalikuks 58,2% eestlastest ja 46,4% muudest rahvustest elanikest. Vanuserühmade võrdluses siinsed hinnangud oluliselt ei erine.

5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Eesti inimeste suhtumine riigikaitse rahastamisse on olnud toetav arvamusmonitooringu algusaastatest peale. NATO-ga liitumise järel oli mõneaastane periood (eelkõige aastatel 2006–2008), mil kaitsekulude tõstmist peeti vajalikuks kolmandiku või veelgi suurema osa elanikkonna poolt (Joonis 29). Tol ajal räägiti palju vajadusest viia kaitsekulutused NATO nõuetele vastavalt 2 protsendini SKP-st.

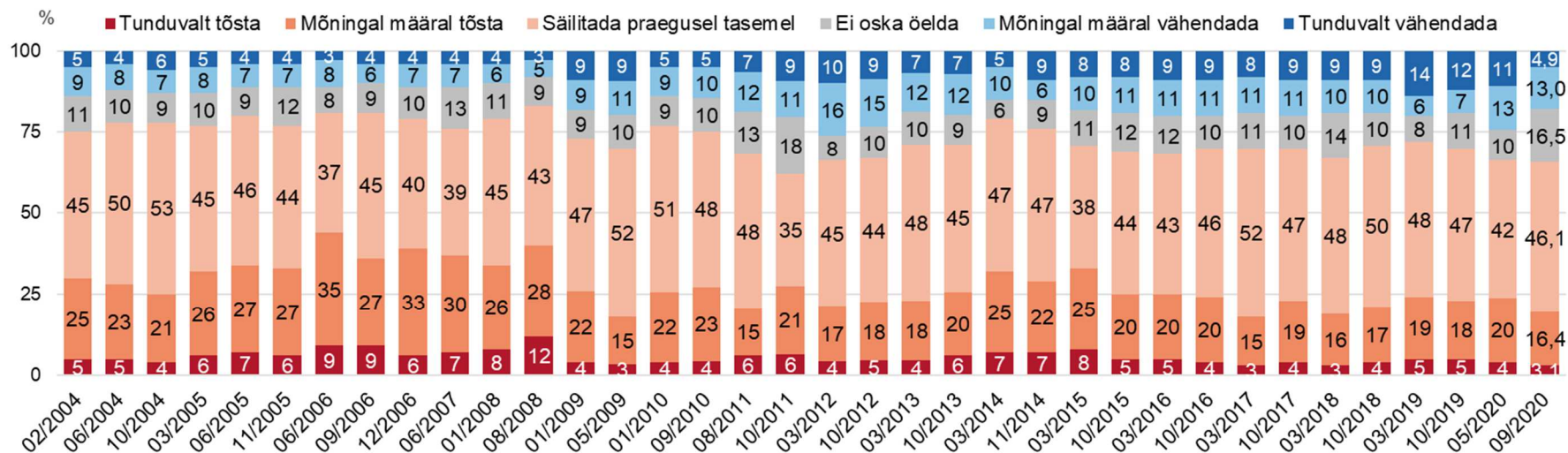
Pärast seda, kui kahe protsendi kriteerium täideti ja viimastel aastatel isegi ületati, on kaitsekulutuste tõstmine kogunud varasemast vähem toetust ning suurem osa elanikest pooldab praeguse taseme säilitamist. Toetus kaitsekulutuste suurendamisele kahanes ka aastatel 2009–2013 majanduslanguse mõjul.

2020. aasta sügisel pooldab 46,1% elanikest kaitsekulutuste säilitamist praegusel tasemel, 19,5% arvates oleks vaja kulutusi tõsta ning 17,9% arvates vähendada. Võrreldes 2019. aasta sügisega on kaitsekulutuste tõstmist pooldavate elanike osakaal pisut vähenenud ning selge arvamusega inimeste osatähtsus kasvanud.

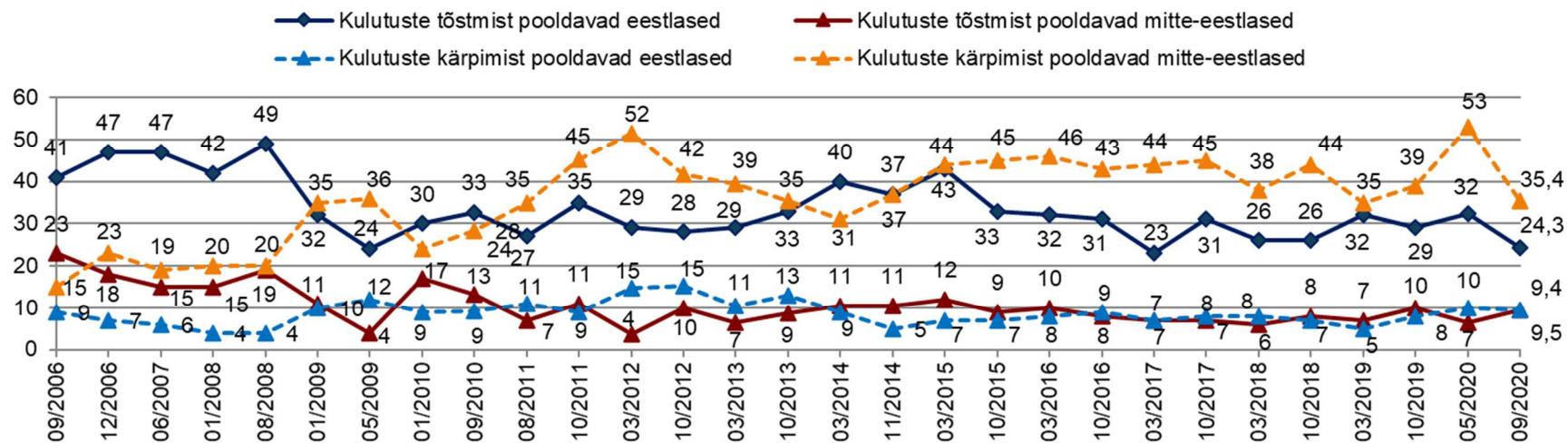
Eestlaste ja muudest rahvusest elanike hoiakutes võib näha suuri erinevusi. Mitte-eestlased pooldavad kaitsekulutuste kärpimist sagedamini kui suurendamist (kulutuste kärpimist toetab 35,4% ja tõstmist 9,4%), samas kui eestlased on sagedamini kaitsekulutuste tõstmise kui langetamise poolt (kulutuste tõstmist toetab 24,3% ja kärpimist 9,5%). Siiski on eestlaste seas toetus kulutuste suurendamisele võrreldes 2019. aasta sügisega pisut vähenenud. Mitte-eestlaste seas tõusis kulutuste kärpimise pooldajate osakaal rekordiliselt kõrgele 2020. aasta maikuus (53%), kuid on sügiseks langenud taas tavapärasele tasemele (35,4%) (Joonis 30).

Vanuserühmade võrdluses toetavad kaitsekulutuste tõstmist kõige vähem 60-aastased ja eakamad, arvates keskmisest sagedamini, et kulutusi tuleks säilitada praegusel tasemel.

Joonis 29. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas; 2004–2020 võrdlus (%) (n =kõik vastajad)

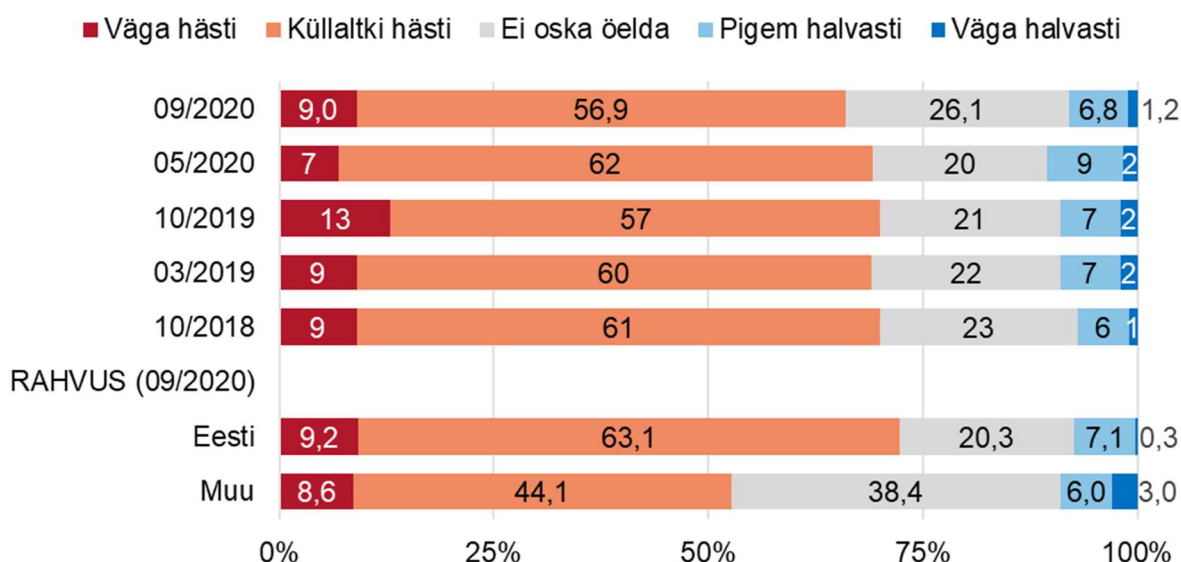
Joonis 30. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas; eesti- ja muudest rahvustest elanikud 2006–2020 (%) (n = kõik vastajad)

5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

Hinnangud riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel on viimasel kolmel aastal olnud enamuses positiivsed. 2020. aasta sügisel peab riigi tegevust riigikaitse arendamisel väga heaks või küllaltki heaks 66,0% elanikest, pigem halvaks või väga halvaks aga 7,9%. Viimase kahe aasta võrdluses märkimisväärsed muutusi hinnangutes toimunud pole (Joonis 31).

Joonis 31. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel; 2018–2020 võrdlus (% , n=kõik vastajad)

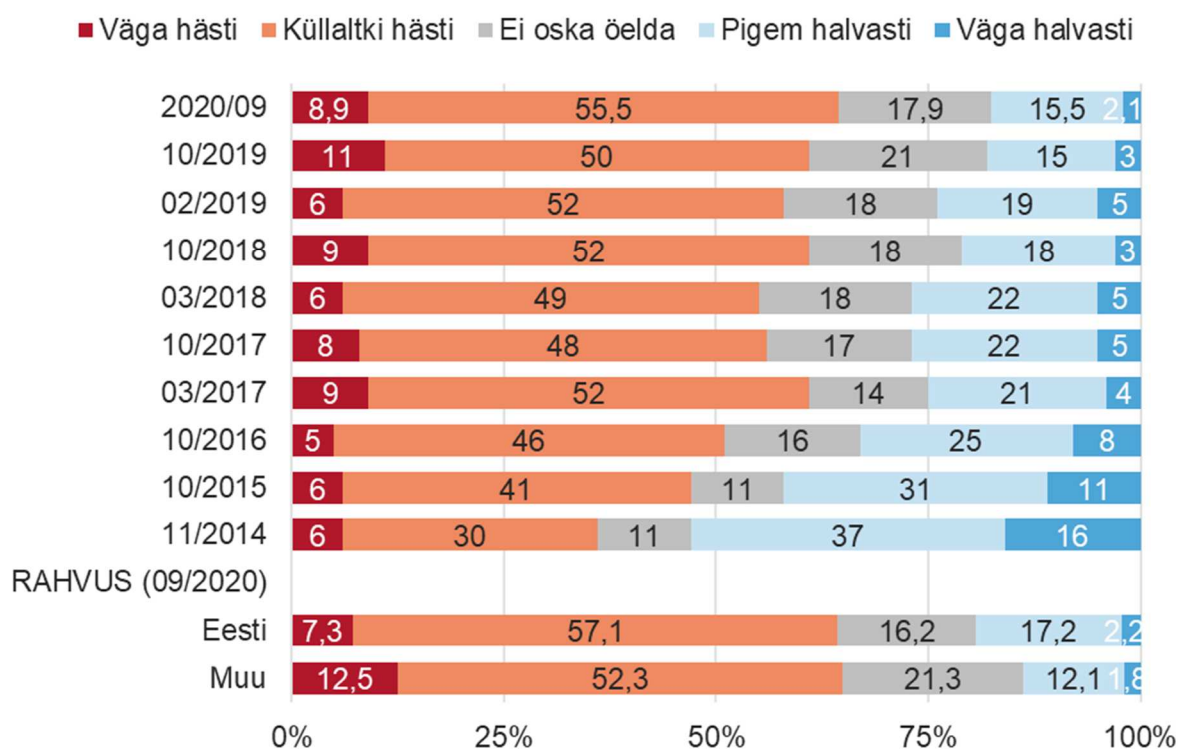
Eestlaste hinnangud Eesti riigikaitse arendamisele on positiivsemad kui mitte-eestlastel: väga/küllaltki heaks hindab valdkonda 72,3% eestlastest ja 52,7% mitte-eestlastest. Negatiivseid hinnanguid oli eestlaste ning mitte-eestlaste seas võrdselt (eestlastest 7,4% ja mitte-eestlastest 8,9%), kuid selge arvamuse puudumine oli sagedasem mitte-eestlaste seas (38,4% mitte-eestlastest ja 20,3% eestlastest). Vanuserühmade võrdluses antud küsimuses märkimisväärsed erinevused puuduvad.

5.4. Hinnang Eesti piiri kaitstusele

Kui 2014. aasta sügisel, kohe pärast Eston Kohveriga seotud intsidenti piiril, pääsesid avalikkuses domineerima negatiivsed hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele, siis juba 2016. aasta kevadeks olid positiivsed hinnangud jõudnud taas selgelt enamusse (Joonis 32). 2020. aasta sügisel andis riigipiiri kaitstusele positiivse hinnangu 64,5 protsenti ja negatiivse hinnangu 17,6 protsenti küsitletutest (võrreldes sügisega 2019 hinnangud oluliselt

muutunud pole). Eestlaste ning mitte-eestlaste hinnangutes märkimisväärsed erinevused puuduvad (pigem on mitte-eestlaste hinnangud veidi positiivsemadki).

Joonis 32. Hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele; 2014–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

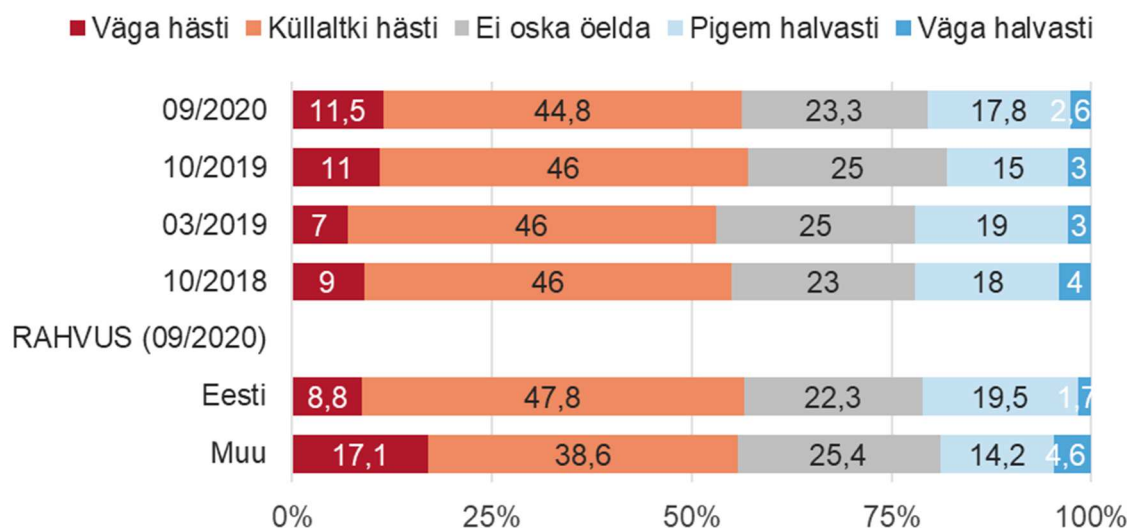
Mehed on Eesti välispiiri kaitstuse osas pisut kriitilisemad kui naised, samas kui naiste seas on meestega võrreldes sagedasem selge arvamuse puudumine. Haridusrühmade võrdluses on positiivseimad kõrgharidusega inimeste hinnangud, samas kui madalama haridusega inimeste seas on keskmisest sagedasem selge arvamuse puudumine. Vanuserühmade võrdluses märkimisväärsed erinevused hinnangutes Eesti piiri kaitstusele puuduvad.

5.5. Hinnang Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele

Lisaks sõjalisele riigikaitsele ja piirivalvele on tänapäeval üheks oluliseks valdkonnaks ka küberturvalisus. Seetõttu lülitati 2018. a sügisel küsimustikku ka Eesti e-riigi kaitstuse teema. Nagu eelnevast nägime (ptk. 3.4), peetaksegi küberrünnakuid üheks kõige akuutsematest Eesti riigi julgeolekut ohustavatest teguritest. Küllap seetõttu, et taolist ohtu kõige suuremaks peetakse, on ka hinnang selle valdkonna kaitstusele kriitilisem kui hinnang

Eesti välispiiri kaitstusele. 2020. aasta sügisel peab Eesti e-riigi digiteenuseid ja infosüsteeme väga või küllaltki hästi kaitstuks 56,3 protsenti ning pigem või väga halvasti kaitstuks 20,4 protsenti küsitletutest. Samas on tegemist valdkonnaga, mida paljud inimesed hinnata ei oska – neljandik küsitletutest annab sellele küsimusele vastuseks „ei oska öelda“. Viimase kolme aasta võrdluses pole hinnangud Eesti e-riigi kaitstusele märkimisväärselt muutunud. Eestlaste ning mitte-eestlaste hinnangutes suured erinevused puuduvad; pigem kalduvad mitte-eestlaste hinnangud olema pisut positiivsemadki (Joonis 33).

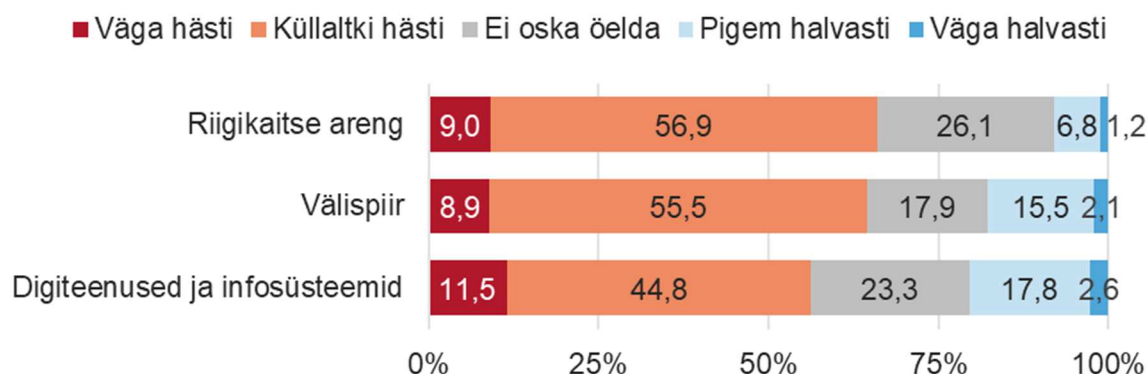
Joonis 33. Hinnangud Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele, 2018–2020 võrdlus (% , n=kõik vastajad)

Keskmisest sagedamini puudub küberturvalisuse hindamisel selge arvamus 60-aastastel ja eakamatel.

Kui võrrelda kolme valdkonnaga sarnase skaala abil antud hinnanguid, saab e-riigi kaitstus pisut vähem positiivseid hinnanguid kui riigikaitse arendamine tervikuna ning välispiiri kaitse (Joonis 34).

Joonis 34. Hinnangute võrdlus Eesti riigikaitse arendamise, riigipiiri kaitse ning digiteenuste ja infosüsteemide kaitstuse osas, sügis 2020 (%) , n=kõik vastajad)

6. Eesti riigikaitse korraldus

Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti riigikaitse korraldusega seotud teemasid: kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh kui vajalikuks peetakse noormeeste kohustuslikku ja neidude vabatahtlikku ajateenistust, kuidas suhtutakse ajateenistusest kõrvalehoidmisse ning kergemate tervisehäiretega noorte kaasamise ajateenistusse), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või kutselisele kaitseväele üleminekut.

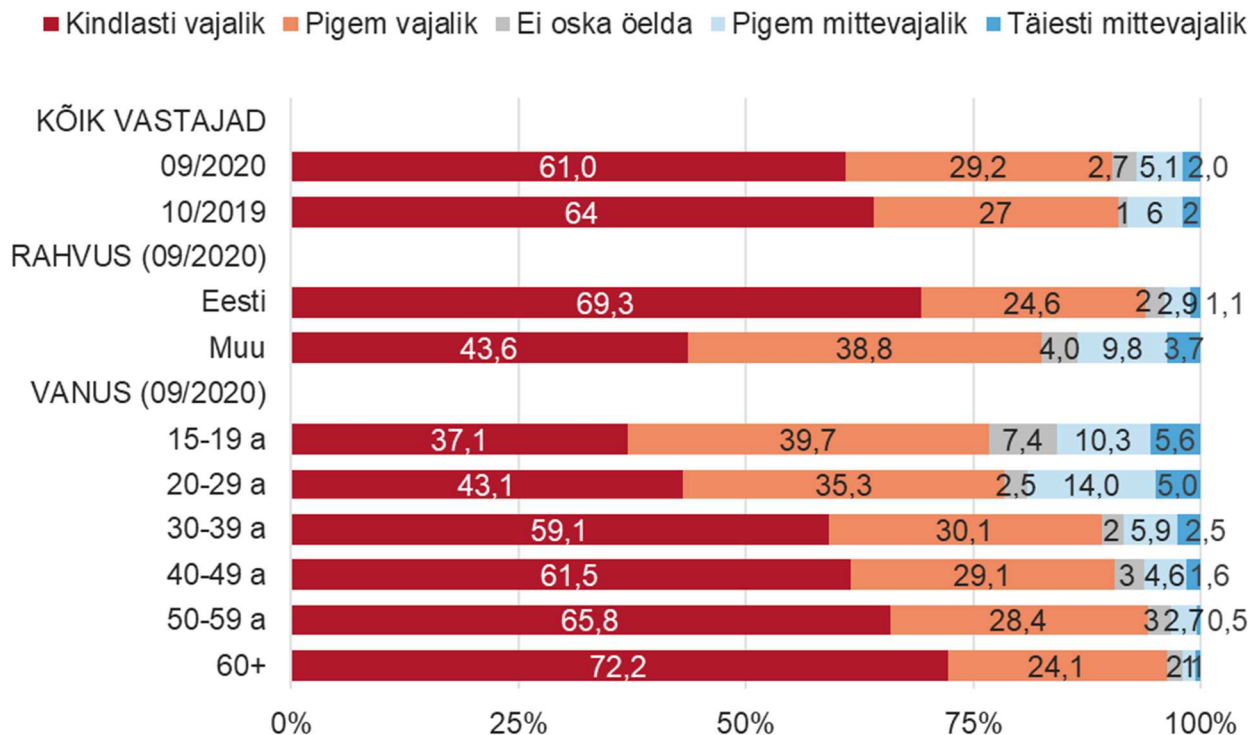
6.1. Suhtumine ajateenistusse

6.1.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

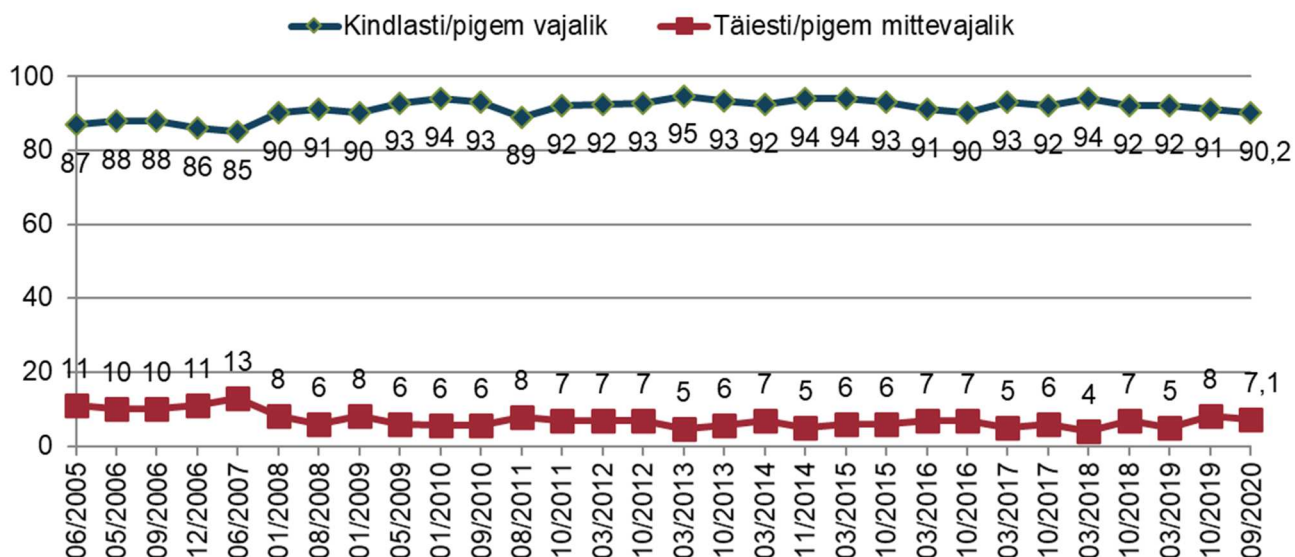
Eesti elanike toetus noormeeste ajateenistusele on varasemates aramusmonitooringutes olnud väga kõrge, ning nii ka 2020. aasta sügisel, mil ajateenistuse läbimist peab noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks 90,2% kõigist küsitletutest. Pigem või täiesti mittevajalikuks peab ajateenistust 7,1% elanikest ([Joonis 36](#)).

Eestlastest hindab noormeeste jaoks ajateenistuse läbimist vajalikuks 93,9% ning muudest rahvustest elanikest 82,4%. Naised hindavad noormeeste jaoks ajateenistuse läbimist veidi sagedamini vajalikuks kui mehed (naistest 92,7% ja meestest 87,3%). Vanuserühmade võrdluses on poolehoid ajateenistusele seda kõrgem, mida vanema vanuserühmaga on tegu: 15–29-aastastest toetab noormeeste ajateenistust 77,9%, 30–49-aastastest 89,9% ning 50-aastastest ja eakamatest 95,5% ([Joonis 35](#)).

Joonis 35. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse, 2019–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

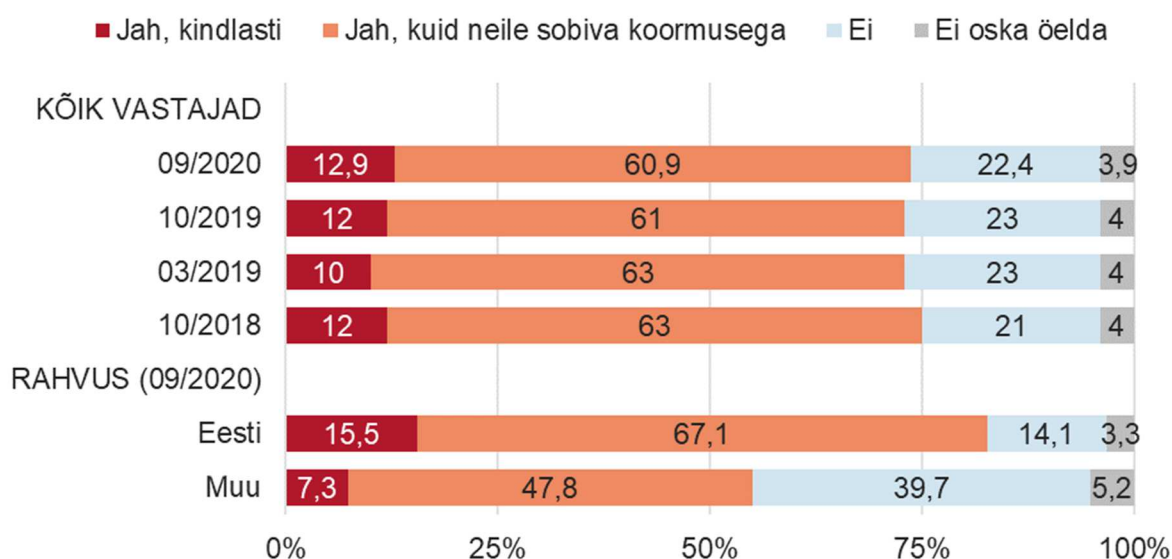
Joonis 36. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse, 2005–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

6.1.2. Suhtumine ajateenistuse läbimisse väiksemate tervisehäiretega

Alates 2012. aastast on uuringus kaardistatud elanike arvamust selles osas, kas kaitseväeteenistuse peaksid läbima ka need noormehed, kellel on väiksemaid tervisehäireid. Küsitletutest 12,9 protsenti leiab, et ka väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima, 60,9 protsenti vastajaist aga peaks õigeks, et väiksemate tervisehäiretega noormehed võiksid läbida kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega. Küsitletutest 22,4% toetab väiksemate tervisehäiretega noormeeste ajateenistustest vabastamist. Ka selles küsimuses on inimeste arvamused olnud läbi aastate stabiilsed (Joonis 37).

Joonis 37. Kas Teie hinnangul peaksid kaitseväeteenistuse läbima ka need noormehed, kel on väiksemaid tervisehäireid? 2018–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

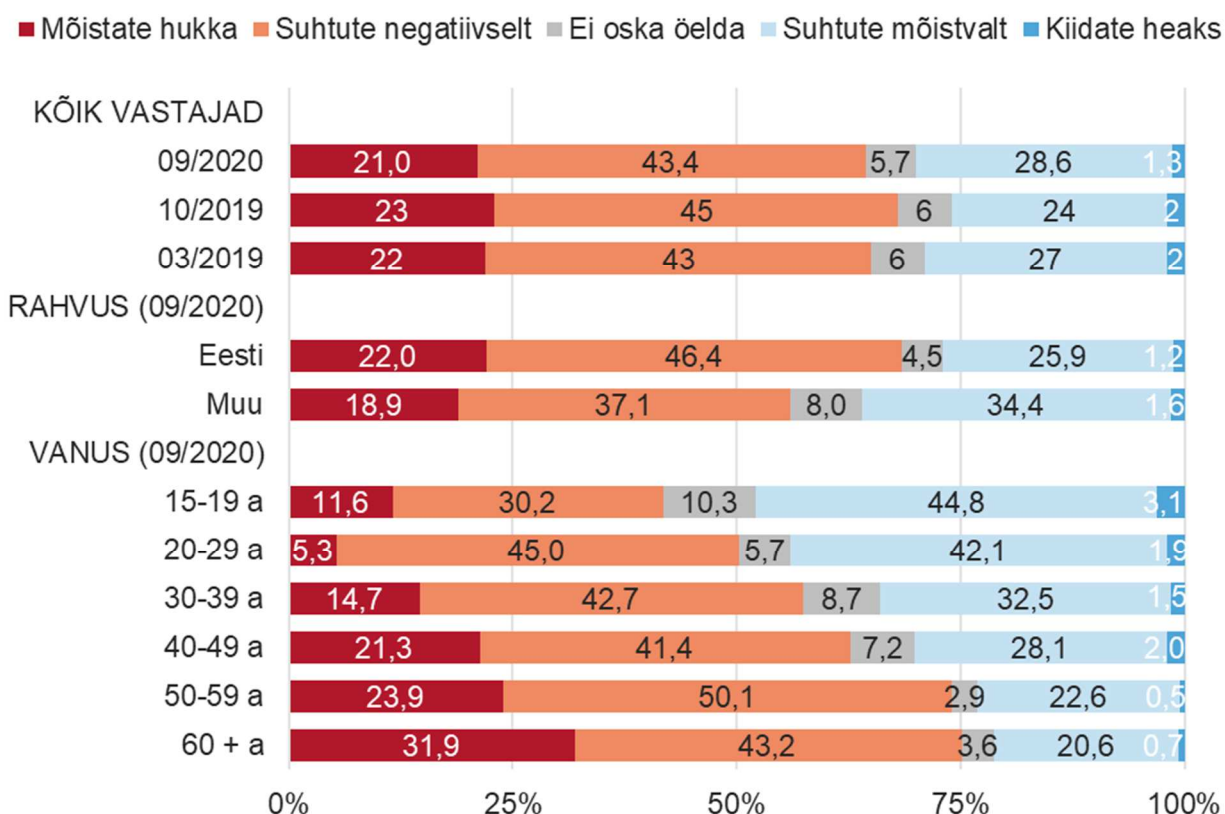

Eestlaste seas on toetus ajateenistuse kohustuse laiendamisele ka kergemate tervisehäiretega noormeestele laialdane, muudest rahvustest elanikud on selles suhtes veidi kahtlevamad – 39,7% neist on aramusel, et väiksemate tervisehäiretega noormehed ei peaks ajateenistust üldse läbima. Seda, et väiksemate tervisehäiretega noormehed võiksid ajateenistuse läbida endale sobiva koormusega, leiab 67,1 protsenti eestlastest ja 47,8 protsenti muudest rahvustest elanikest.

6.1.3. Ajateenistusest kõrvale hoidmine

Arvestades väga pooldavat suhtumist noormeeste kohustuslikku ajateenistusse on igati ootuspärane, et suur osa Eesti elanikest suhtub taunivalt neisse, kes hoiavad ajateenistuse kohustusest kõrvale – 21,0% mõistab taolise käitumise hukka ja 43,4% suhtub sellesse negatiivselt. Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse 28,6% ning heaks kiidab sellise käitumise 1,3% elanikest. Võrreldes 2019. aastaga selgesuunalisi muutusi suhtumises ajateenistusest kõrvalehoidmisse toimunud pole (Joonis 38).

Joonis 38. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse, 2019–2020 võrdlus (% , n=kõik vastajad)

Eestlastest suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse hukkamõistvalt või negatiivselt 68,4% ja muudest rahvustest elanikest 56,0%. Märkimisväärsed erinevused ilmnevad vanuselises võrdluses – kui keskmistes ning vanemates vanuserühmades on domineeriv hukkamõistev/negatiivne suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmise suhtes, siis alla 30-aastaste seas on negatiivse arvamuse väljendajaid pea sama palju kui positiivse/mõistva suhtumise väljendajaid.

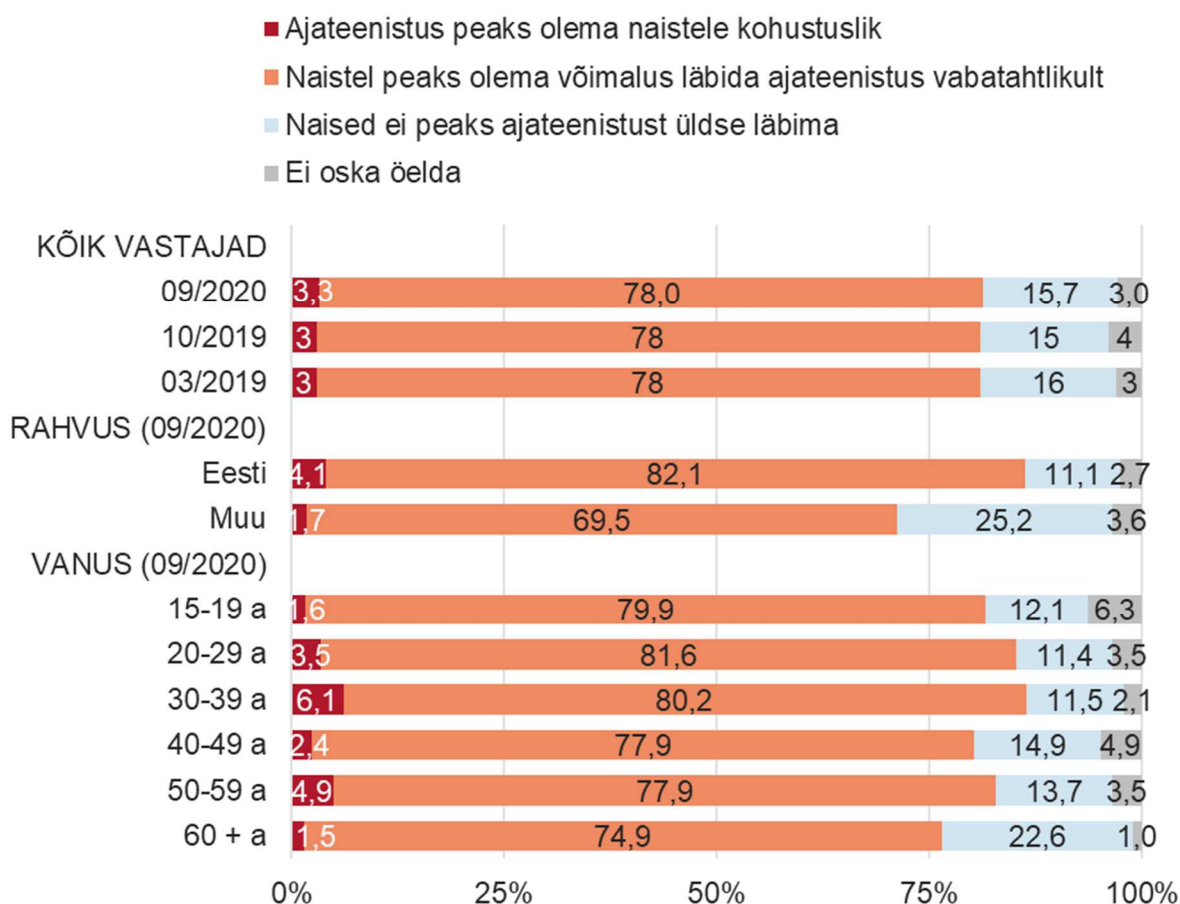
6.1.4. Naiste ajateenistus

Naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – juba alates 2015. aasta märtsist on seda pidanud kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitletutest.

Alates sügisest 2016 on esitatud küsimus naiste ajateenistuse kohta järgmises formuleeringus: **Milline peaks Teie hinnangul olema naiste suhe ajateenistusega?**

2020. aasta sügisel arvas 78,0% küsitletutest, et naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistust vabatahtlikult, 3,3% pooldas naiste kohustuslikku ajateenistust ning 15,7% hinnangul pole naiste ajateenistus vajalik. Võrreldes 2019. aastaga pole suhtumine naiste ajateenistusse muutunud (Joonis 39).

Joonis 39. Suhtumine naiste ajateenistusse, 2019–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

Võrreldes eestlastega on muudest rahvustest inimesed veidi konservatiivsemad, arvates eestlastest sagedamini, et naised ei peaks ajateenistust üldse läbima (25,2% mitte-eestlastest ja 11,1% eestlastest). Poolehoidu naiste vabatahtlikule ajateenistusele väljendab 82,1% eestlastest ja 69,5% mitte-eestlastest.

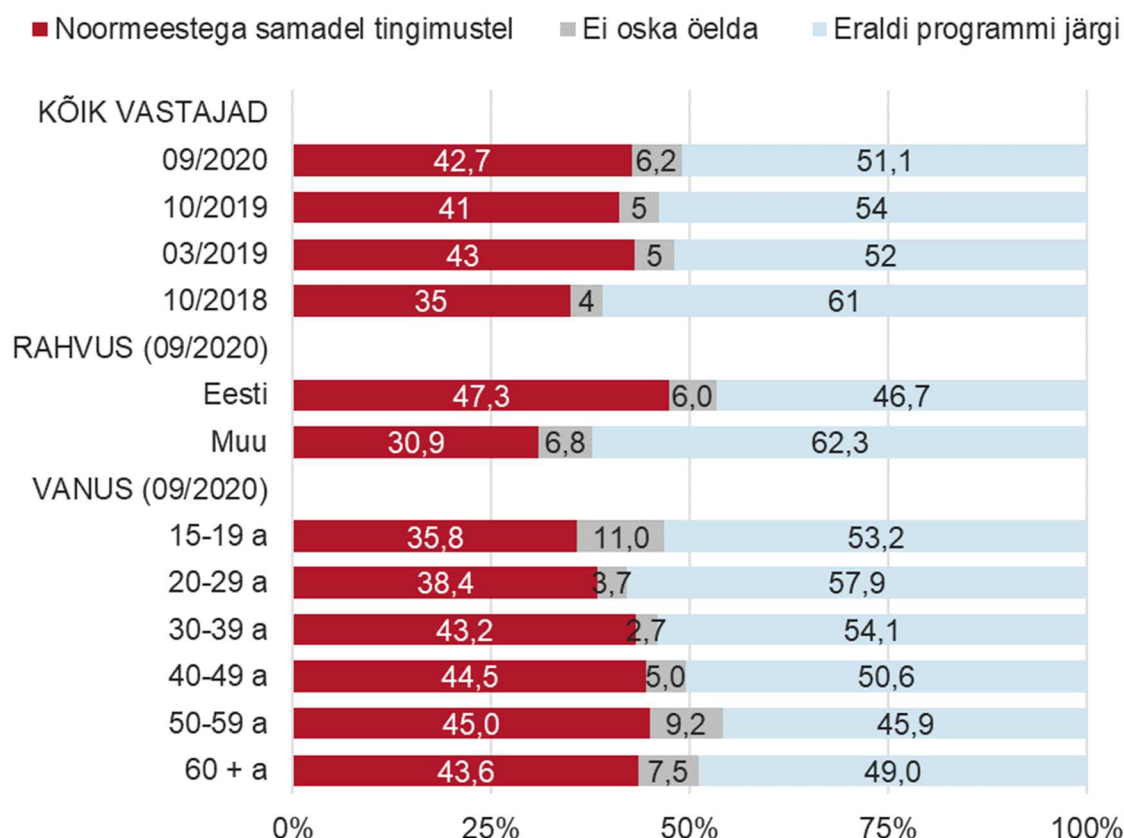
Soolises võrdluses on erinevused hoiakutes küll statistiliselt olulised, kuid numbriliselt üsna väikesed. Võrreldes naistega toetavad mehed pisut sagedamini ajateenistuse muutmist naistele kohustuslikuks (5,9% meestest ja 1,1% naistest), samas kui naised toetavad meestest pisut sagedamini naiste vabatahtlikku ajateenistust (naistest 80,4% ja meestest 75,3%).

Vanuserühmade võrdluses väljendavad kõige konservatiivsemaid vaateid 60-aastased ja eakamad, kellest 22,6% on seisukohal, et naised ei peaks ajateenistust üldse läbima.

Neilt vastajailt, kes pidasid vajalikuks naiste vabatahtlikku või kohustuslikku ajateenistust, küsiti, mis vormis naiste ajateenistus peaks toimuma: kas noormeestega samadel tingimustel või eraldi programmi järgi, mis arvestaks naiste erineva füüsilise võimekusega?

Arvamused naiste ajateenistuse sobivaima ülesehituse kohta on lahknevad – 51,1% naiste ajateenistust vajalikuks pidavatest inimestest arvab, et naiste ajateenistus tuleks läbi viia eraldi programmi järgi, mis arvestab naiste erineva füüsilise võimekusega; 42,7% on aga seisukohal, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega. Võrreldes 2018. aastaga on viimase seisukoha pooldajate osakaal pisut kasvanud (Joonis 40).

Joonis 40. Kuidas peaks toimuma naiste ajateenistus? 2018–2020 võrdlus (% , n=vastajad, kes pidasid naiste kohustuslikku või vabatahtlikku ajateenistust vajalikuks)

Kui eestlaste seas on nende kahe vastandliku seisukoha pooldajate osakaal praktiliselt võrdne (47,3% toetab naiste ajateenistuse toimumist samadel alustel meestega ja 46,7% toetab selle toimumist eraldi programmi järgi), siis mitte-eestlased toetavad selgelt sagedamini naiste ajateenistuse toimumist eraldi programmi järgi (62,3%). Seda, et naiste ajateenistus peaks toimuma samadel alustel meestega, arvab vaid 30,9% mitte-eestlastest vastajatest.

Meeste ja naiste vaated antud küsimuses omavahel ei erine. Ka vanuserühmade võrdluses on arvamused küllaltki sarnased.

6.2. Suhtumine kutselisse kaitseväkke

Ehkki ajateenistuse läbimist peab vajalikuks 90,2 protsenti küsitletutest, on poliitilises debatis aeg ajalt üles kerkinud ka teema üleminekust kutselisele kaitseväele – eriti aktuaalseks muutus see teema pärast Eesti liitumist NATO-ga, mil Lätis ja Leedus kohustuslikust ajateenistusest loobuti.

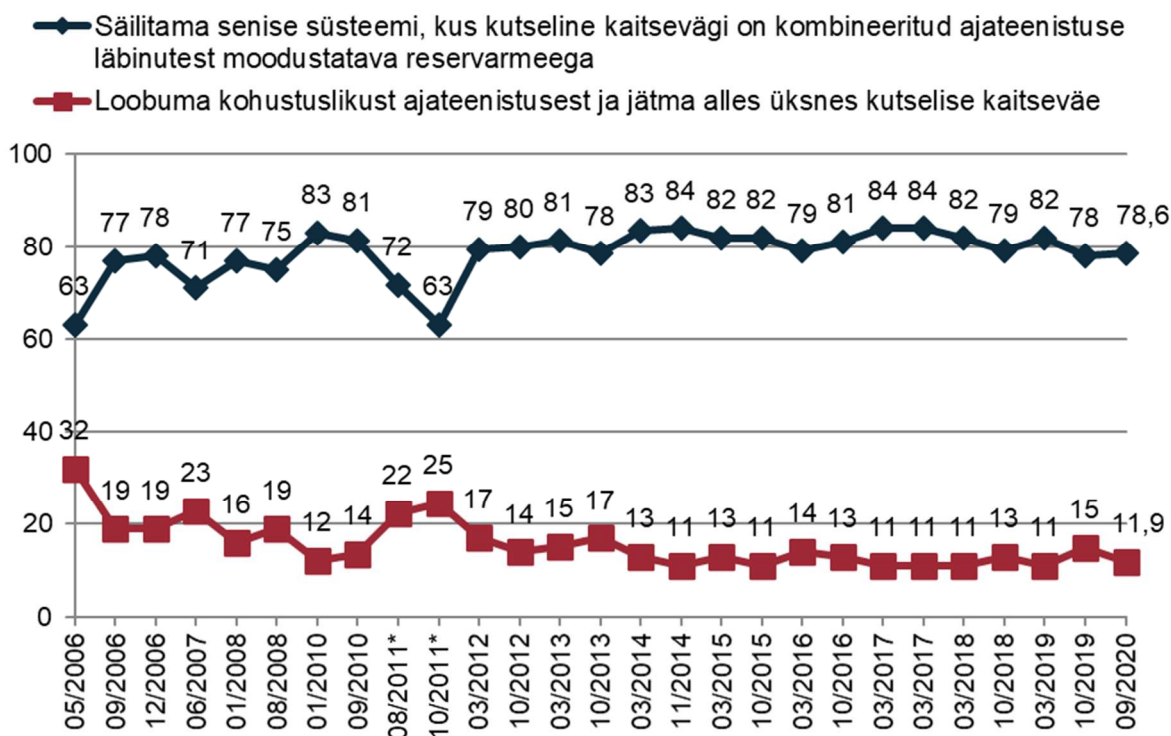
Küsitletutel paluti hinnata, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeega.

Sarnaselt varasematele aastatele püsib toetus praegusele süsteemile kõrge. 2020. aasta sügisesed küsitlustulemused näitavad, et 78,6% elanikkonnast eelistab praeguse ehk reservarmeel tugineva süsteemi säilitamist, samas kui kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üleminekut üksnes kutselisele kaitseväele pooldab 11,9% elanikkonnast. (Joonis 41).

Võrreldes eestlastega toetavad muudest rahvustest elanikud sagedamini kutselisele kaitseväele üleminekut (eestlastest 7,5% ja mitte-eestlastest 21,2%). Siiski on nii eestlaste kui mitte-eestlaste seas domineeriv toetus senise süsteemi jätkumisele – seda toetab 85,6% eestlastest ja 63,9% mitte-eestlastest (Joonis 42).

Vanuselises võrdluses on toetus praeguse süsteemi jätkumisele tugevaim 60-aastaste ja eakamate seas (85,3%), samas kui üleminekut kutselisele kaitseväele toetavad keskmisest sagedamini 20–29-aastased (30,0%).

Joonis 41. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006–2020 võrdlus (%) ($n=kõik$ vastajad)

* Aastal 2011 läbiviidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitseväekohustuse juurde“ ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele“.

Joonis 42. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel – eestlaste ja muude rahvuste võrdlus 2020. aasta sügisel (%) ($n=kõik$ vastajad)

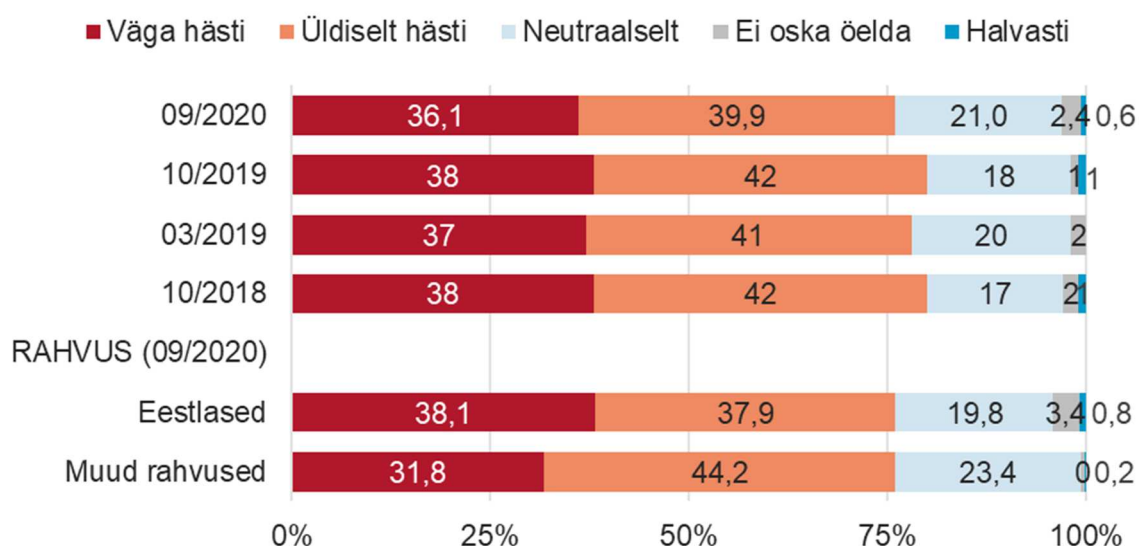

6.3. Suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse

Varasemates riigikaitse-teemalistes avaliku arvamuse uuringutes on küsitud, milline on vastajate meelest ühiskonna üldine suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse. Viimati esitati selline küsimus märtsis 2018 ja siis hindas ühiskonnapoolse suhtumise väga heaks või üldiselt heaks 65% küsitluteest, halvaks aga vaid 1%. Alates oktoobrist 2018 on kasutusel küsimus: **Kuidas suhtute elukutselistesse kaitseväelastesse?**

Nii nagu arvamus kogu ühiskonna suhtumise kohta, on ka vastajate isiklik hoiak kutseliste kaitseväelaste suhtes positiivne, isegi märksa positiivsem kui varasemates küsitlustes välja pakutud arvamus kogu ühiskonna suhtumisest. 2020. aasta sügisel hindas 76,0% küsitluteest oma suhtumist kutselistesse kaitseväelastesse väga heaks või üldiselt heaks, 21,0% neutraalseks ning vaid 0,6% halvaks. Eestlaste ning muudest rahvustest inimeste suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse on suhteliselt sarnane (Joonis 43).

Joonis 43. Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse, 2018–2020 võrdlus (% , n=kõik vastajad)

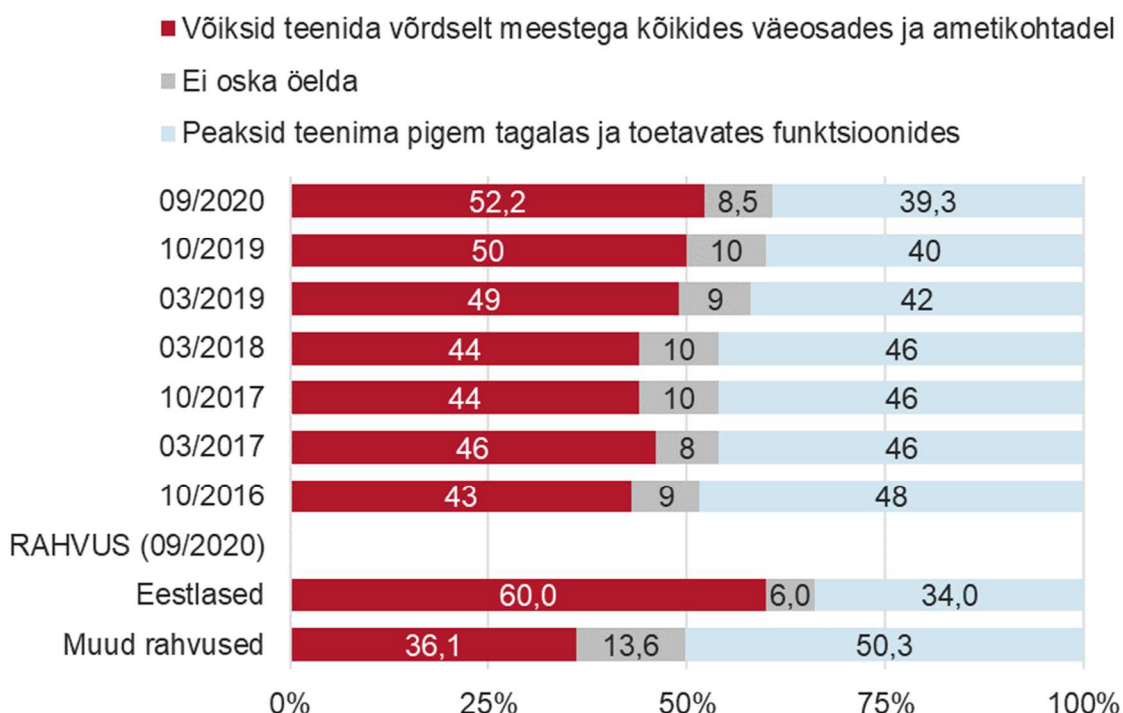

6.4. Hinnang naiste rollile kutselises kaitseväes

Alates 2016. aasta oktoobrist on uuringus kaardistatud arvamusi naiste võimaliku rolli kohta kaitseväes: **Kas naised võiksid teenida kaitseväes meestega võrdselt kõikidel ametikohtadel ja kõigis väeosades või peaksid naised teenima pigem tagalas ja teistes toetavates funktsioonides?**

Aastate jooksul on arusaamad naiste võimalikust rollist kaitsevâes aeglaselt, kuid siiski muutumas, ning seda naiste ja meeste rollide võrdsema tajumise suunas – kasvanud on toetus sellele, et naised võiksid teenida võrdselt meestega kõikides väeosades ja ametikohtadel (2020. aasta sügisel arvab nii 52,2% elanikest), kahanenud aga toetus sellele, et naised teeniksid pigem tagalas ja toetavates funktsioonides (nii arvab tänavu 39,3%) (Joonis 44).

Joonis 44. Arvamused naiste rollist kaitsevâes, 2016–2020 võrdlus (% , n=kõik vastajad)

Sarnaselt suhtumisele naiste osalemisse ajateenistuses (vt [ptk 6.1.4.](#)), on suhtumises naiste rolli kaitsevâes muudest rahvustest elanike hoiakud konservatiivsemad – kui eestlastest toetab 60,0% seda, et naised teeniksid kaitsevâes võrdselt meestega, siis mitte-eestlastest jagab sama arvamust 36,1%. Toetus meeste ja naiste rollide võrdsustamisele on tugevaim 15–19-aastaste seas (69,8% arvates võiksid naised teenida kaitsevâes võrdselt meestega), konservatiivseimad on oma vaadetes aga 60-aastased ja eakamad (43,9% toetab kaitsevâes meeste ja naiste rollide võrdsust ja 49,2% pooldab naiste teenimist pigem tagalas ja toetavates funktsioonides).

7. Riigikaitseelised organisatsioonid

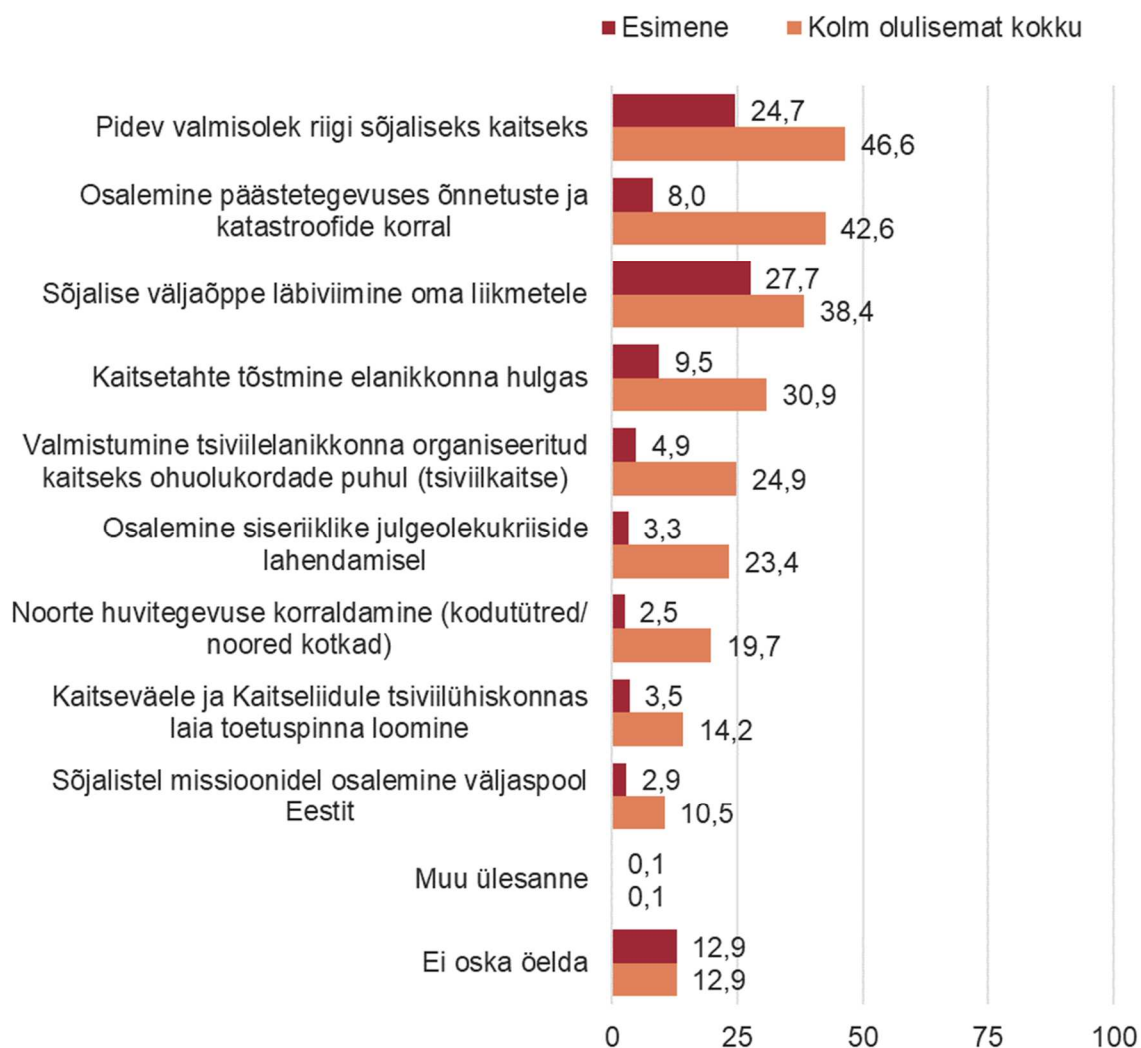
Muude teemade hulgas kaardistati uuringus ka inimeste suhtumist vabatahtlikesse riigikaitseelisesse organisatsioonidesse, arusaamist nende organisatsioonide ülesannetest ning valmisolekut nende organisatsioonidega liituda.

7.1. Kaitseliidu ülesanded

Selgitamaks inimeste arusaama Kaitseliidu tegevuse prioriteetidest, paluti vastajail valida etteantud loetelust **kolm ülesannet, mida nad peavad Kaitseliidu tegevuses kõige olulisemaks**. Tulemused fikseeriti järjestusena: milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne.

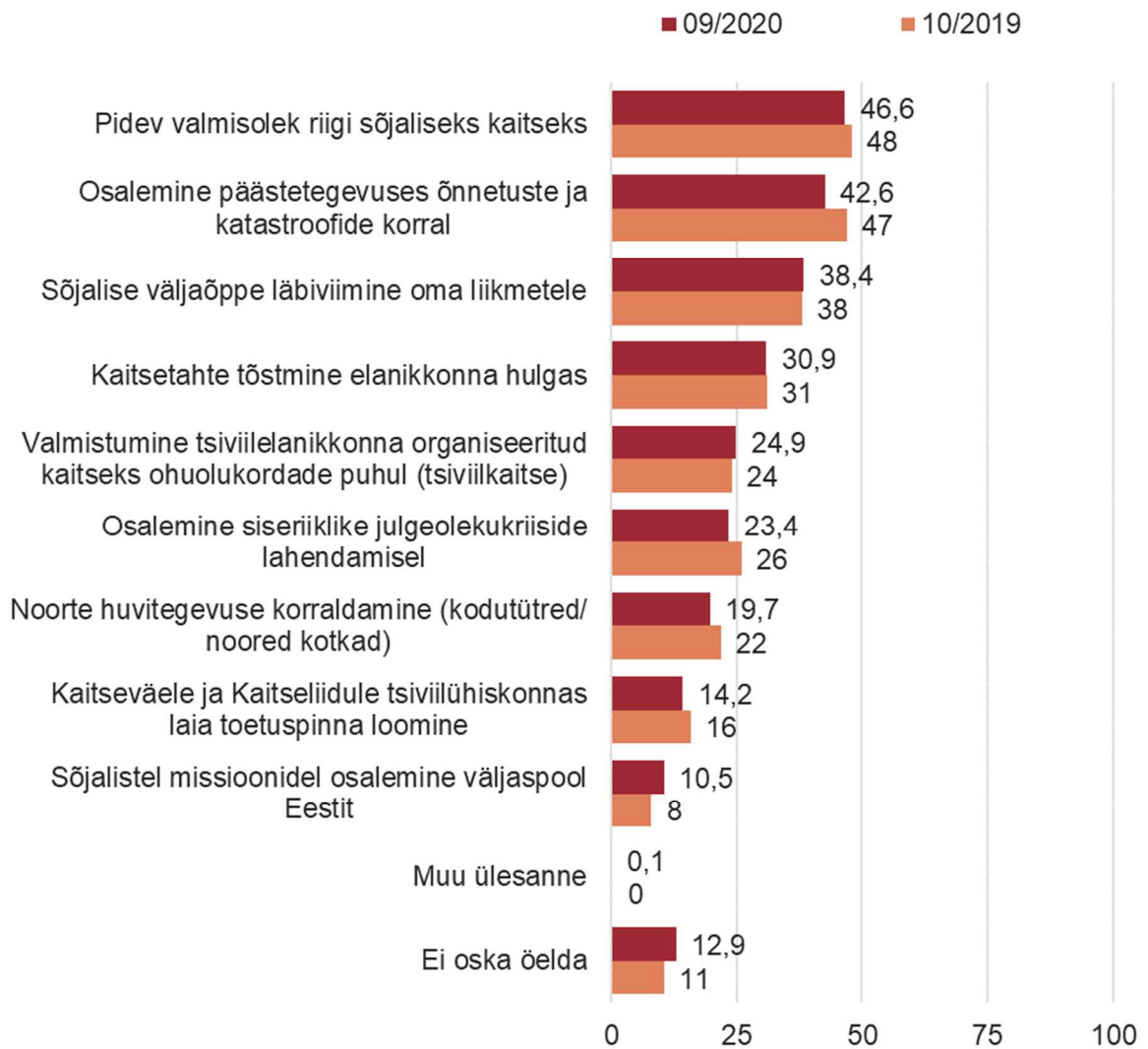
Kaitseliidu kõige olulisemateks ülesanneteks peetakse sõjalise õppe läbiviimist oma liikmetele ning pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks – neid ülesandeid paigutavad esikohale vastavalt 27,7 ja 24,7 protsenti küsitletutest ning kolme olulisema ülesande seas märkis neid vastavalt 38,4% ja 46,6%. Järgmisteks olulisemateks ülesanneteks on elanike hinnangul osalemine päästetegevuses õnnetuste ja katastroofide korral (kolme olulisema ülesande seas märkis 42,6%, kõige olulisema ülesandena 8,0%) ning kaitsetahte tõstmine elanikkonna hulgas (kolme olulisema seas märkis 30,9% ja kõige olulisemaks pidas 9,5%) (Joonis 45)

Joonis 45. Kaitseliidu peamised ülesanded, sügis 2020 (% , n=kõik vastajad)

Võrreldes 2019. aasta sügisega on arvamused Kaitseliidu tegevuse prioriteetidest püsinud suhteliselt muutumatuna (Joonis 46).

Joonis 46. Kaitseliidu peamised ülesanded (kolm olulisemat), 2019–2020 võrdlus (% , n=kõik vastajad)

Eestlaste ning muudest rahvustest elanike hinnangute jagunemine annab tunnistust mitte-eestlaste madalamast teadlikkusest (või huvist) antud teemal – kui eestlastest ei osanud Kaitseliidu tegevuse prioriteete määratlada 5,4%, siis mitte-eestlastest tervelt 28,6%. Tulenevalt sellest märkisid mitte-eestlased mitmeid tegevuseesmärke (eriti sõjalise kaitsega seonduvaid) eestlastest harvemini, seostades Kaitseliidu tegevuse eesmärke eestlastest vähem pideva valmisolekuga riigi sõjaliseks kaitseks (55,1% eestlastest ja 28,9% mitte-eestlastest), kaitsetahte tõstmisega elanikkonna hulgas (37,5% ja 17,1%), sõjalise õppe läbiviimisega oma liikmetele (42,2% ja 30,5%) ning osalemisega siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (27,4% ja 15,0%) (Joonis 47).

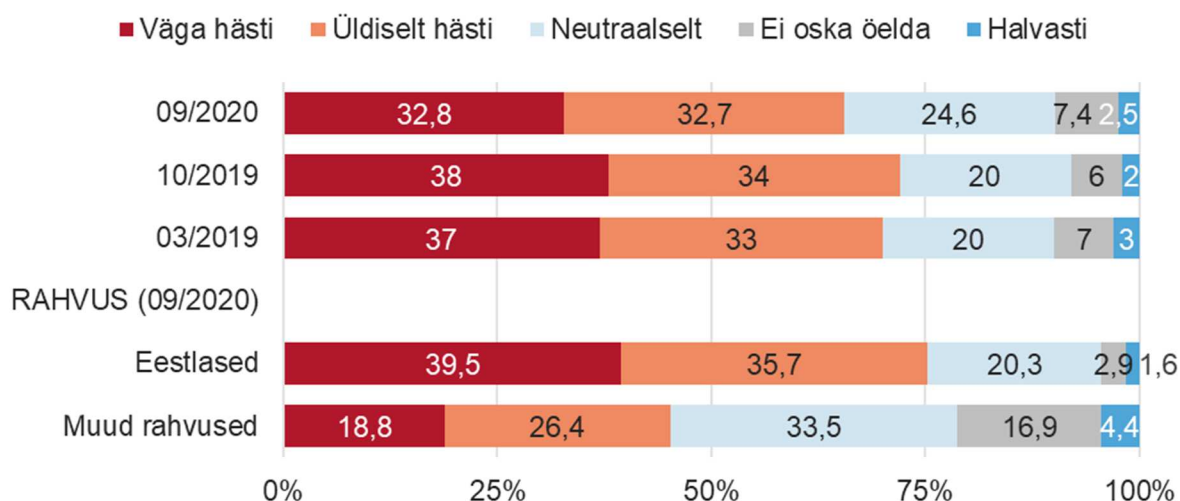
Joonis 47. Kaitseliidu peamised ülesanded (kolm olulisemat), rahvusrühmade võrdlus, sügis 2020 (% , n=kõik vastajad)

Elanike suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse on valdavalt positiivne – 65,5% küsitluteest hindab oma suhtumist väga heaks või pigem heaks ning 24,6% neutraalseks. Negatiivset suhtumist väljendas vaid 2,5% vastajatest. Võrreldes 2019. aastaga on neutraalse hinnangu andnute osakaal pisut suurenenud (toona 20%) (Joonis 48).

Eestlastest hindab oma suhtumist vabatahtlikesse kaitseliitlastesse heaks 75,2% ja mitte-eestlastest 45,2%. Negatiivset suhtumist vabatahtlikesse kaitseliitlastesse ei esine mitte-eestlaste seas oluliselt sagedamini kui eestlaste seas (1,6% eestlastest ja 4,4% mitte-eestlastest), pigem on mitte-eestlaste suhtumine sagedamini neutraalne (20,3% eestlastest ja 33,5% mitte-eestlastest) või jätsid nad hinnangu andmata (2,9% eestlastest ja 16,9% mitte-eestlastest).

Joonis 48. Suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse; 2019–2020 võrdlus (%
n=kõik vastajad)

Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse on pisut positiivsem kui suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse (hästi suhtub kutselistesse kaitseväelastesse 76,0% ja vabatahtlikesse kaitseliitlastesse 65,5% elanikest). Samas pole siin põhjuseks mitte negatiivsemad hoiakud vabatahtlike kaitseliitlaste suhtes (negatiivset suhtumist väljendanute osakaal on kummalgi juhul sama, jäädes 0,6-2,5% piirimaile), vaid hägusam arusaam vabatahtlike kaitseliitlaste tegevusest (mis väljendus selles, et vabatahtlike kaitseliitlaste puhul jäeti pisut sagedamini hinnang andmata). Ka neutraalse hinnangu andnute osakaal on vabatahtlike kaitseliitlaste küsimuses pisut kõrgem kui kutseliste kaitseväelaste küsimuses.

7.2. Naiskodukaitse

7.2.1. Teadlikkus Naiskodukaitsest

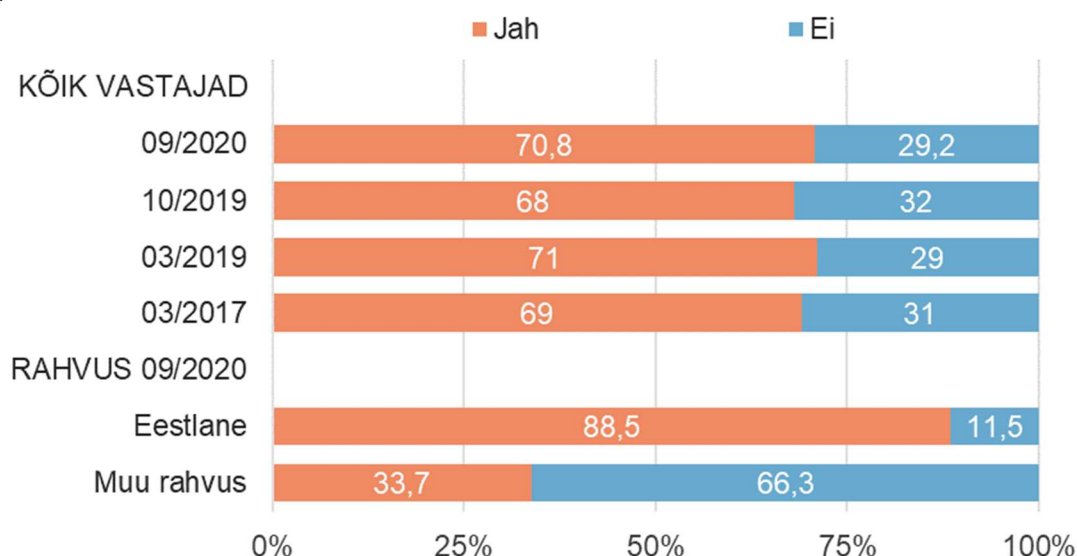
Seekordses arvamusemonitooringus kordasime taas ka küsimusi Naiskodukaitse kohta, mis esmakordselt lisati uuringusse 2017. aasta märtsis.

Esmalt küsiti: **Kas Te olete kuulnud sellise organisatsiooni nagu Naiskodukaitse olemasolust?** Jaatava vastuse korral esitati järgmine küsimus: **Kuivõrd vajalikuks peate Te Naiskodukaitse tegevust riigikaitse tagamisel?**

Teadlikkus Naiskodukaitse olemasolust pole viimase kolme aasta jooksul selgesuunaliselt muutunud. 2020. aasta sügisel on nimetatud organisatsioonist kuulnud 70,8% elanikest, mida on sisuliselt sama palju kui 2017. aasta kevadel (toona 69%). Suurimad erinevused teadlikkuses Naiskodukaitsest ilmnevad rahvuse lõikes – eestlased on mainitud

organisatsioonist valdavalt teadlikud (88,5% on kuulnud), kuid muudest rahvustest elanikud mitte (33,7% on kuulnud) (Joonis 49). Vanuserühmade võrdluses on teadlikkus kõrgeim 40–49-aastaste seas (77,9% on kuulnud), madalaim aga 15–19-aastaste seas (43,4%). Naiskodukaitsest kuulnute osakaal on seda suurem, mida kõrgemalt haritud rühmaga on tegu.

Joonis 49. Teadlikkus Naiskodukaitse olemasolust, 2017–2020 võrdlus (% , *n=kõik vastajad*)

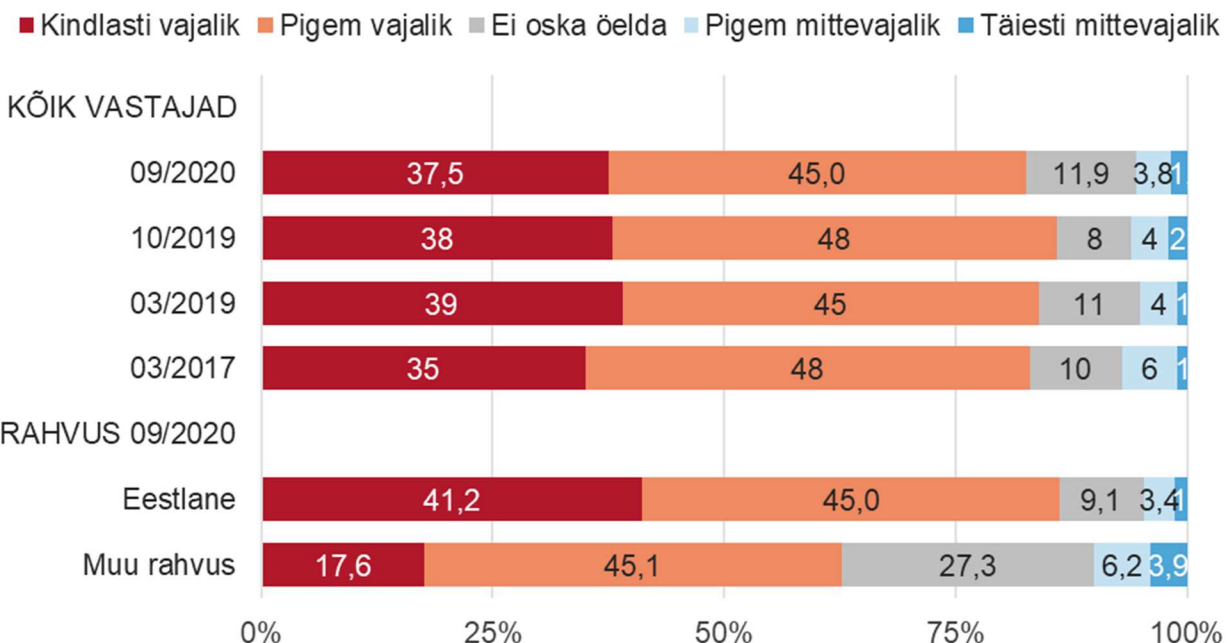

Ka hinnangud Naiskodukaitse vajalikkusele on püsinud ajas muutumatuna – kindlasti või pigem vajalikuks peab seda organisatsiooni 82,6% neist, kes on organisatsioonist kuulnud; täiesti või pigem mittevajalikuks aga 5,5% (Joonis 50).

Eestlaste seas on positiivsete hinnangute osakaal kõrgem kui muudest rahvustest elanike seas (vastavalt 86,2% ja 62,6%), kuid seda eelkõige tingituna mitte-eestlaste madalamast teadlikkusest – 27,3 protsendil muudest rahvustest vastajatest Naiskodukaitse vajalikkuse osas selge arvamus puudub.

Soolises ja vanuselises võrdluses puuduvad märkimisväärsed erinevused suhtumises Naiskodukaitse tegevuse vajalikkusesse.

Joonis 50. Hinnang Naiskodukaitse vajalikkusele, 2017–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

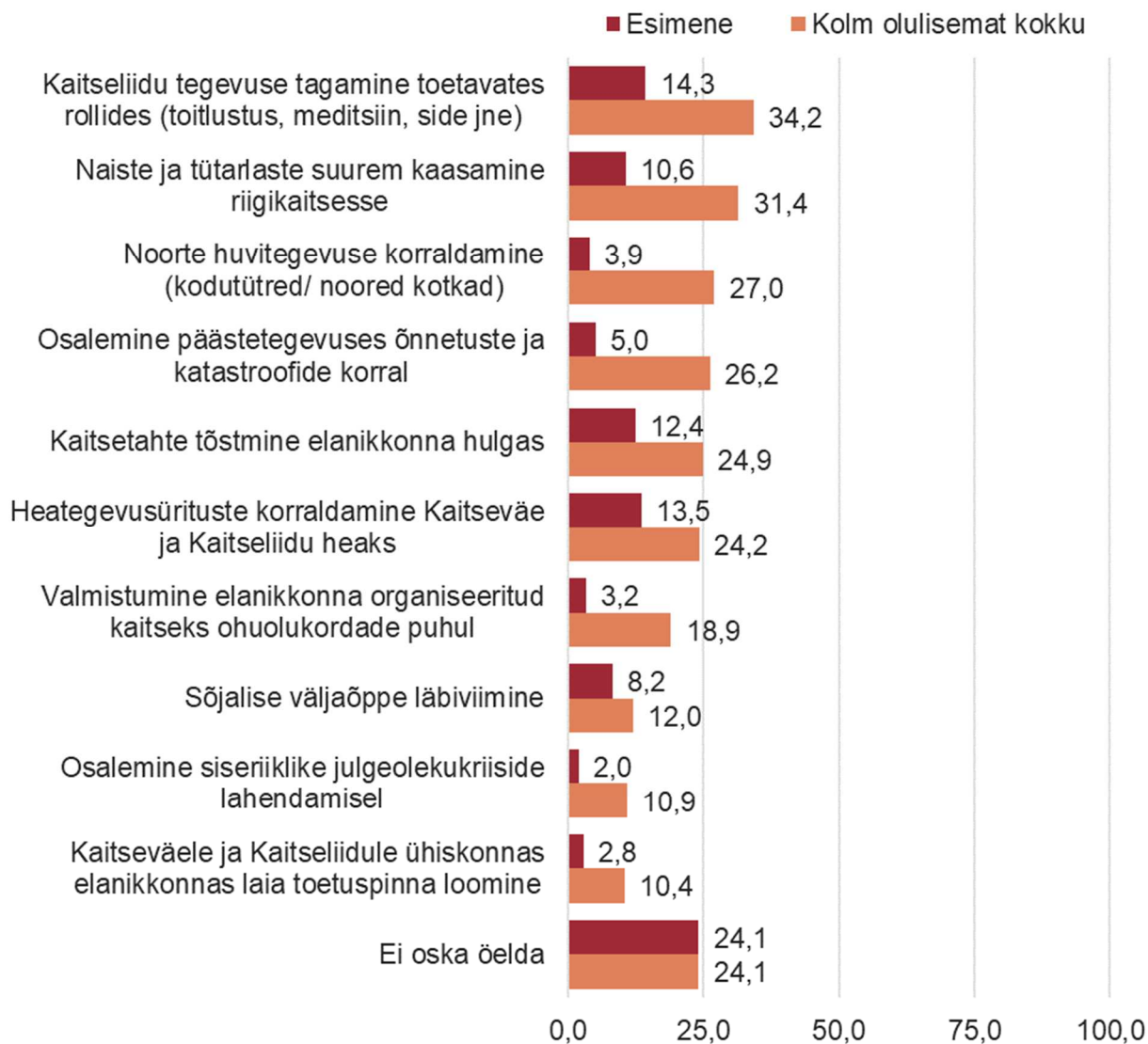

7.2.2. Naiskodukaitse ülesanded

Analoogiliselt Kaitseliiduga palusime vastajatel avaldada arvamust ka Naiskodukaitse tegevuse prioriteetide kohta, valides etteantud nimekirjast välja kolm olulisemat ülesannet, mida Naiskodukaitse peaks täitma.

Võrreldes Kaitseliiduga on elanike arusaam Naiskodukaitse tegevuse prioriteetidest laialivalguvam – ei eristu ühte-kahte tegevuseesmärki, mida oleks esile tõstetud teistest oluliselt sagedamini; pigem hinnatakse suuremat osa ankeedis loetletud eesmärkidest enam-vähem võrdselt oluliseks. Pisut sagedamini märgiti olulisemate tegevuseesmärkide seas Kaitseliidu tegevuse toetamist (nt toitlustuse, meditsiiniabi pakkumise näol) (kolme olulisema eesmärgi seas märkis 34,2%, sh kõige olulisema eesmärgina 14,3%) ning naiste/tütarlaste suuremat kaasamist riigikaitseks (kolme olulisema seas märkis 31,4%, sh kõige olulisemana 10,6%). Küsitletutest 24,1% ei osanud Naiskodukaitse prioriteetsemaid tegevusvaldkondi määratleda (Joonis 51).

Joonis 51. Naiskodukaitse peamised ülesanded, sügis 2020 (% , n=kõik vastajad)

Võrreldes 2019. aasta sügisega pole arvamustes Naiskodukaitse tegevuse prioriteetidest suuri muutusi toimunud. Pisut on vähenenud Naiskodukaitse tegevuseesmärkide seostamine päästetegevuses osalemise ning Kaitseväele ja Kaitseliidule ühiskonnas laia toetuspinna loomisega. Pikemas ajalisel võrdluses (2017. aastaga) on näha, et Naiskodukaitset on hakatud vähem nägema peamiselt naiste ja neidude riigikaitse kaasamise vahendina ning Kaitseliidu/Kaitseväe tegevuse toetajana, varasemast rohkem aga ohuolukordades elanikkonna organiseeritud kaitse tagajana, noorte huvitegevuse korraldajana ning päästetegevuses osalejana (Joonis 52).

Joonis 52. Naiskodukaitse peamised ülesanded (kolm olulisemat), 2017–2020 võrdlus
(%, n= kõik vastajad)

Ka hinnangutes Naiskodukaitse tegevuseesmärkidele ilmnevad erinevused eestlaste ning muudest rahvustest elanike teadlikkuses – mitte-eestlaste vaated antud teemale on hägusamad kui eestlastel ning tervelt 52,2% neist jätsid antud küsimusele vastuse andmata. On näha ka seda, et kui eestlased seavad kõige prioriteetsemaks naiste ja tütarlaste suurema riigikaitsele kaasamise (märkis 39,8%) ning Kaitseliidu tegevuse toetamise (39,5%), siis muudest rahvustest vastajad hindavad kõige olulisemateks eesmärkideks Kaitseliidu tegevuse toetamise (23,2%) kõrval osalemist päästetegevuses (19,6%) (Joonis 53).

Joonis 53. Naiskodukaitse peamised ülesanded (kolm olulisemat), rahvusrühmade võrdlus, sügis 2020 (% , n=kõik vastajad)

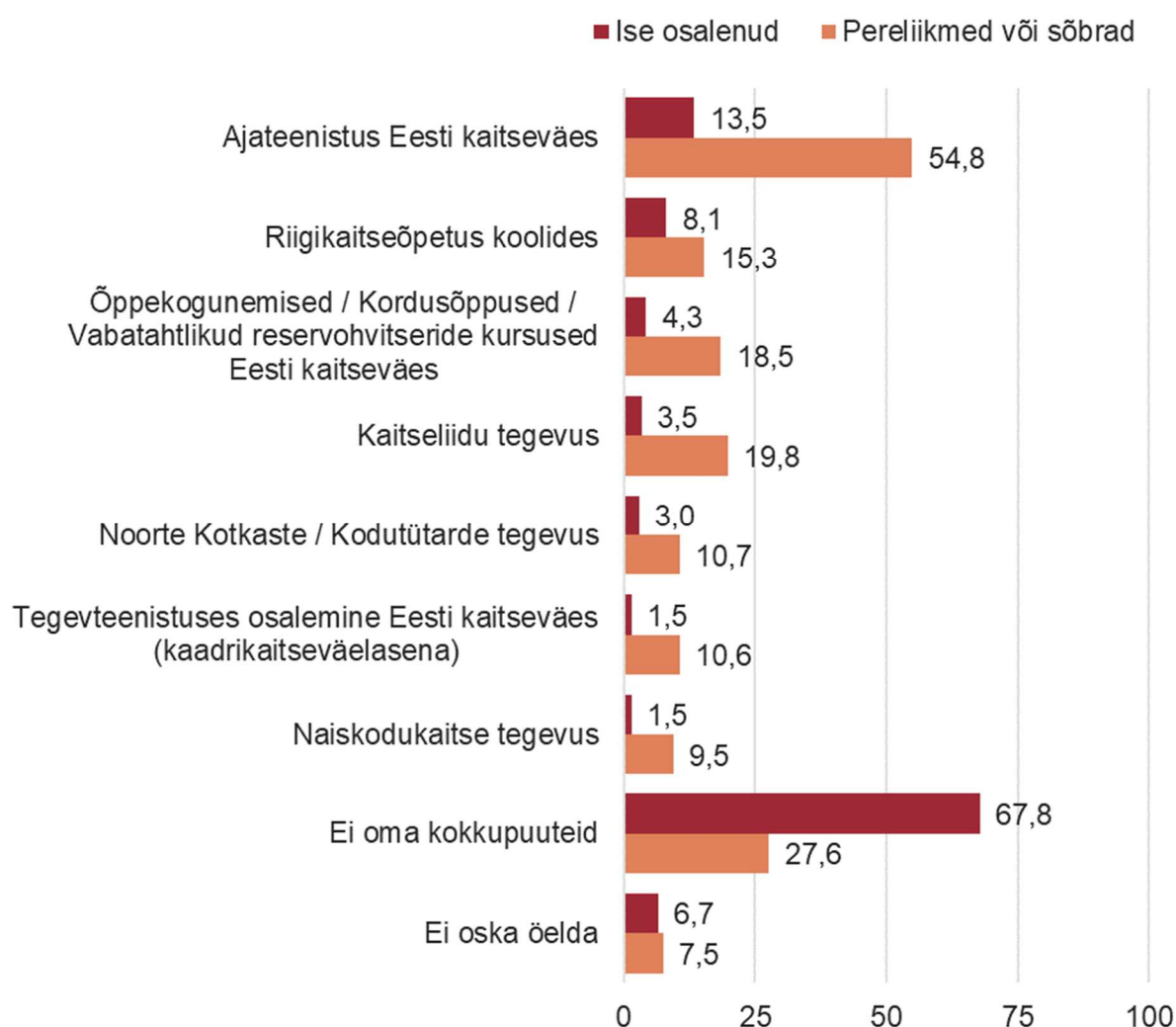
7.3. Kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega

Sarnaselt varasemate riigikaitse-teemalistele avaliku arvamuse uuringutega esitati ka seekord vastajatele küsimus selle kohta, millised on vastaja enda ja tema lähedaste kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega.

Kõige sagedamini on selliseks kokkupuuteks kogemus ajateenistusega Eesti kaitseväes (isiklikult on kokku puutunud 13,5% küsitletutest ning 54,8%-l on ajateenistuses käinud pereliikmed või sõbrad). Teiseks sagedasemaks kokkupuutepunktiks on vastajate endi

puhul riigikaitseõpetuse tunnid koolides (8,1%), sõprade-tuttavate puhul aga osalemine Kaitseliidu tegevustes (19,8%). Küsitluteest 67,8% riigikaitseliste struktuuridega isiklikke kokkupuuteid ei oma ning 27,6% ei tea kokkupuuteid olevat (ka) oma pereliikmetel või sõpradel. Naistest puuduvad isiklikud kokkupuuted kaitsestruktuuridega 78,5 protsendil, meestest 55,4 protsendil. Vanuserühmade võrdluses on kõige vähem isiklikke kokkupuuteid 50-aastastel ja eakamatel inimestel, mis on Eesti ajaloolist tausta arvestades mõisteta.

Joonis 54. Kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega, sügis 2020 (% , n=kõik vastajad)

Kaitseliidu tegevuses osaleb ise 3,5 protsenti küsitluteest (meestest 5,1%), mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 19,8 protsendil elanikest.

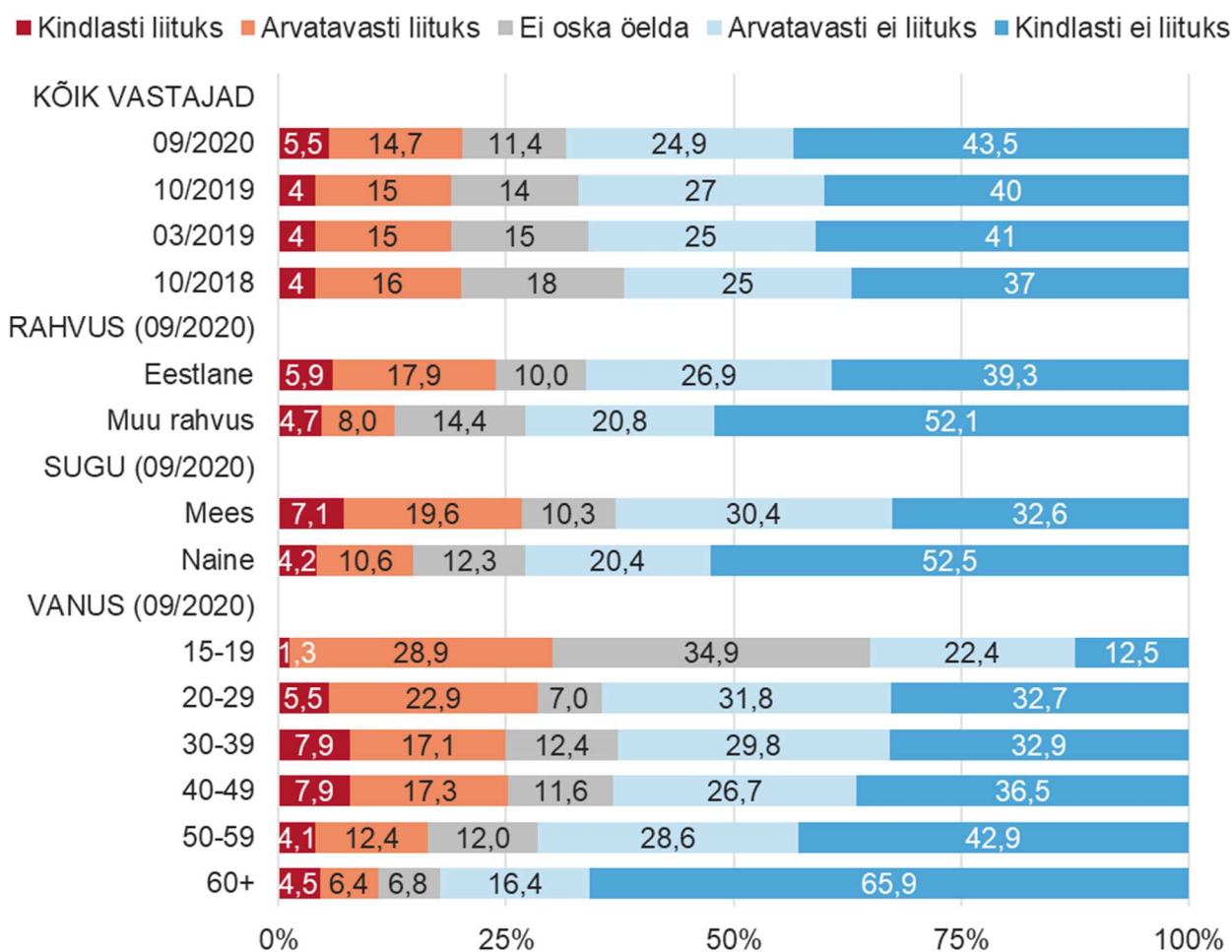
Naiskodukaitse tegevuses osaleb 1,5% küsitluteest (sh 2,2% naistest) ning lähedaste kaudu on selle organisatsiooniga kokku puutunud 9,5%.

7.4. Suhtumine liitumisse Kaitseliidu ja Naiskodukaitsega

Kaitseliidu tegevuses osaleb 3,5 protsenti küsitletutest. Neilt vastajailt, kes Kaitseliidu tegevuses osalemist ei märkinud, küsiti, kuidas nad suhtuksid ettepanekusse Kaitseliiduga liituda.

Inimestest, kes pole Kaitseliidu tegevuses osalenud, arvab 5,5%, et vastaks ettepanekule Kaitseliiduga ühineda kindlasti jaatavalt ning 14,7% vastaks pigem jaatavalt. Küsitletutest 43,5% vastaks enda hinnangul ettepanekule Kaitseliiduga liituda kindlasti eitavalt ning 24,9% arvatavasti eitavalt. Võrreldes 2018. aastaga on pisut suurenenud nende inimeste osakaal, kes Kaitseliiduga ühineda kindlasti ei sooviks; muutus on toimunud selge seisukohata inimeste osakaalu vähenemise arvelt (Joonis 55).

Joonis 55. Valmisolek liituda Kaitseliiduga; 2018–2020 võrdlus (% , n=vastajad, kes pole osalenud Kaitseliidu tegevustes)

Eestlastest oleks vastava ettepaneku korral Kaitseliiduga liituma kindlasti valmis 5,9% ja arvatavasti valmis liituma 17,9%, mitte-eestlastest vastavalt 4,7% ja 8,0%.

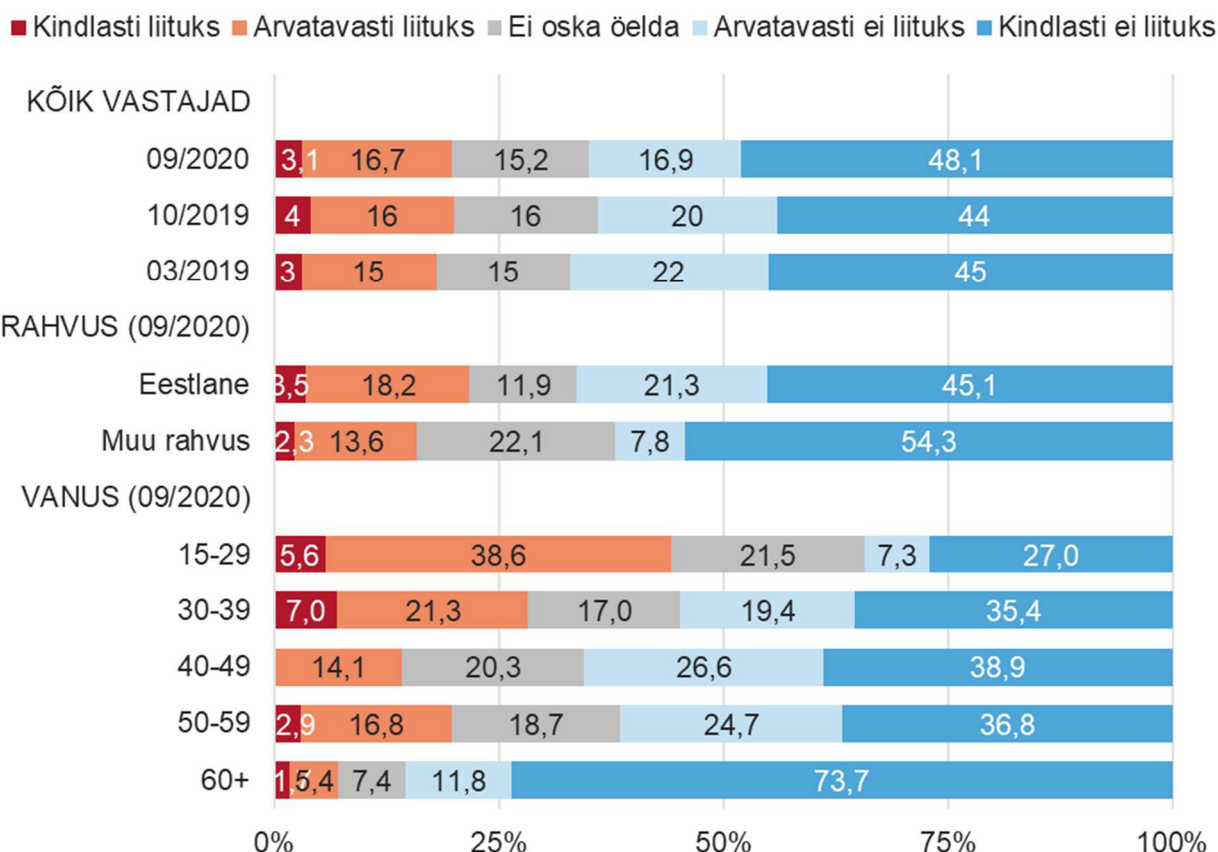
Kaitseliidus nähakse eelkõige meeste organisatsiooni, seetõttu on ka meeste valmisolek liitumiseks suurem (kindlasti või arvatavasti liituks 26,7%). Alla 50-aastaste seas on valmidus Kaitseliiduga liituda vanuserühmade võrdluses ühtlasel tasemel (kindlasti või pigem liitujaid on vahemikus 25,0–30,2%), 50–59-aastaste seas pisut madalam (16,4%) ning 60-aastaste ja eakamate seas veelgi madalam (11,0%). Samas on kindlasti liituda soovijaid 15–19-aastaste seas kõige vähem (vaid 1,3%, vanemates vanuserühmades aga 4,1–7,9%).

Naiskodukaitse tegevustes on osalenud 2,2 protsenti naistest, sõprade või pereliikmete kaudu on selle organisatsiooniga seotud 9,8 protsenti naistest.

Neist naistest, kes ei ole Naiskodukaitsega seotud, arwab 3,1%, et oleks vastava ettepaneku korral kindlasti valmis selle organisatsiooniga liituma, ning 16,7% arwab, et liituks arvatavasti. Küsitletud naistest 16,9% NKK-ga arvatavasti ei liituks ning 48,1% ei liituks kindlasti. Võrreldes 2019. aastaga pole valmidus NKK-ga liituda naiste seas oluliselt muutunud (Joonis 56).

Võrreldes eesti rahvusest naistega ei oska muudest rahvustest naised sagedamini anda hinnangut oma valmidusele NKK-ga liituda. Vanuserühmade võrdluses on tõenäoliste liitujate osakaal kõrgeim 15–29-aastaste naiste seas (kindlasti või arvatavasti liituks 44,2%), madalaim aga vanuserühmas 60+ (7,1%). Võttes aluseks vastajad, kes väljendasid kindlat liitumissoovi, on valmidus NKK-ga liituda kõrgeim alla 40-aastaste seas (5,6–7,0%), mõnevõrra madalam 50-aastaste ja eakamate seas (1,7–2,9%) ning madalaim vanuserühmas 40–49 (0%).

Joonis 56. Valmisolek liituda Naiskodukaitsega, 2019–2020 võrdlus (% , n=naised, kes pole osalenud NKK tegevuses)

8. NATO

Siinne peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATOsse, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ning kuidas hinnatakse neid samme, mida NATO on teinud Eesti turvalisuse tagamiseks.

8.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse

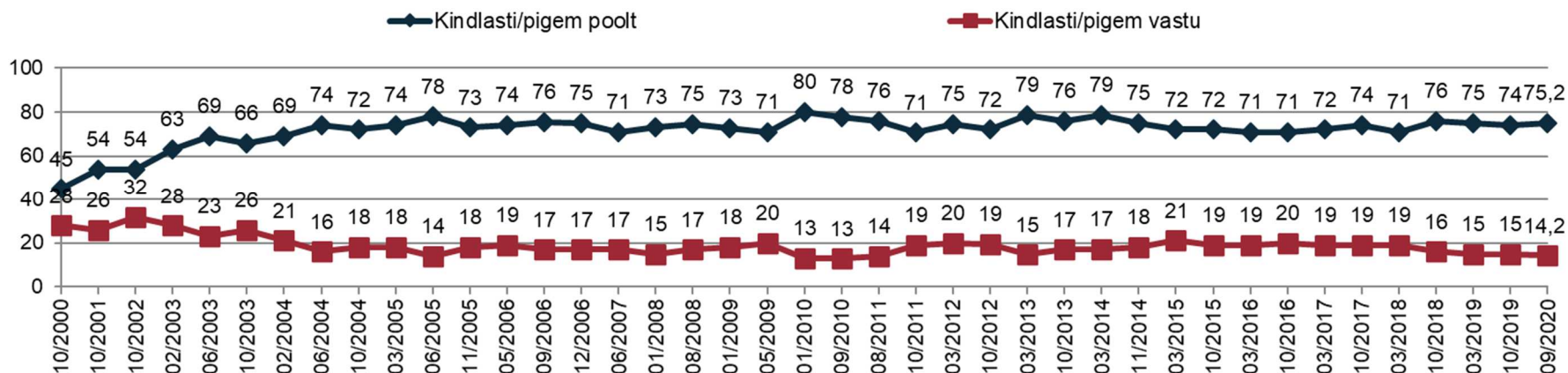
Alates Eesti NATO-ga liitumisest on elanike toetus NATO-le püsinud stabiilselt kõrgena (NATO liikmelisust toetavate elanike osakaal on püsinud vahemikus 71–80%). 2020. septembris pooldab Eesti kuulumist NATO-sse 75,2% Eesti elanikest, sealjuures 43,0% on kindlalt ning 32,2% on pigem NATO-sse kuulumise poolt. Elanikest 14,2% on NATO-sse kuulumise vastu ning 10,6% ei oska selles suhtes seisukohta võtta ([Joonis 57](#)).

Kui eestlaste seas on NATO toetajate osakaal juba pikka aega püsinud 90 protsendi ligi, siis muudest rahvustest elanike toetus NATO-le on oluliselt madalam ja üsnagi volatiilne, sõltudes oluliselt maailma poliitikas toimuvatest sündmustest ja nende meediakajastusest (Joonis 58).

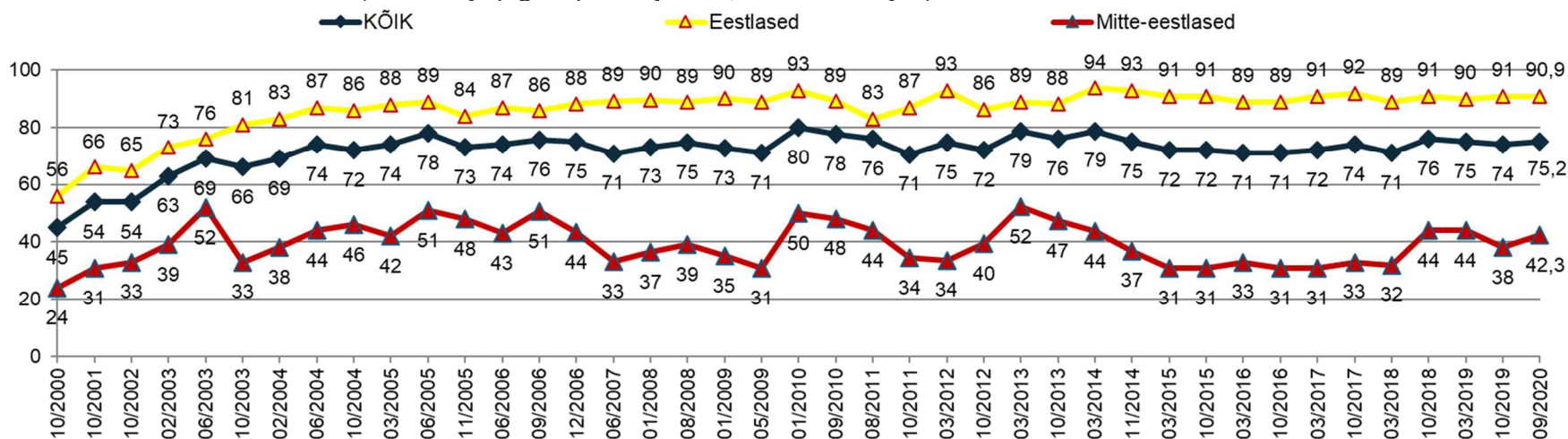
Märtsist 2015 kuni märtsini 2018 oli NATO toetajate osakaal mitte-eestlaste seas vaid napilt üle 30 protsendi – nii nagu see oli ka pärast „pronksiööd“ 2007. aastal ja pärast „Araabia kevade“ sündmusi 2011. aastal. Oktoobris 2018 tõusis NATO liikmelisuse pooldajate osakaal muudest rahvustest elanike seas 40 protsendi piirimaile ning on jäänud sellel tasemel püsima kuni tänaseni. 2020. aasta sügisel toetab Eesti kuulumist NATO-sse 42,3% muudest rahvustest elanikest, 34,7% on selle vastu ning 23,0% ei oma selget seisukohta. Eestlastest on NATO-sse kuulumise poolt 90,9%, selle vastu 4,4% ning kindla seisukohata 4,7%.

Toetus NATO-sse kuulumisele on seda suurem, mida kõrgema haridusega või sissetulekuga elanikkonnarühmaga on tegu.

Joonis 57. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2000–2020 võrdlus (%; n=kõik vastajad)

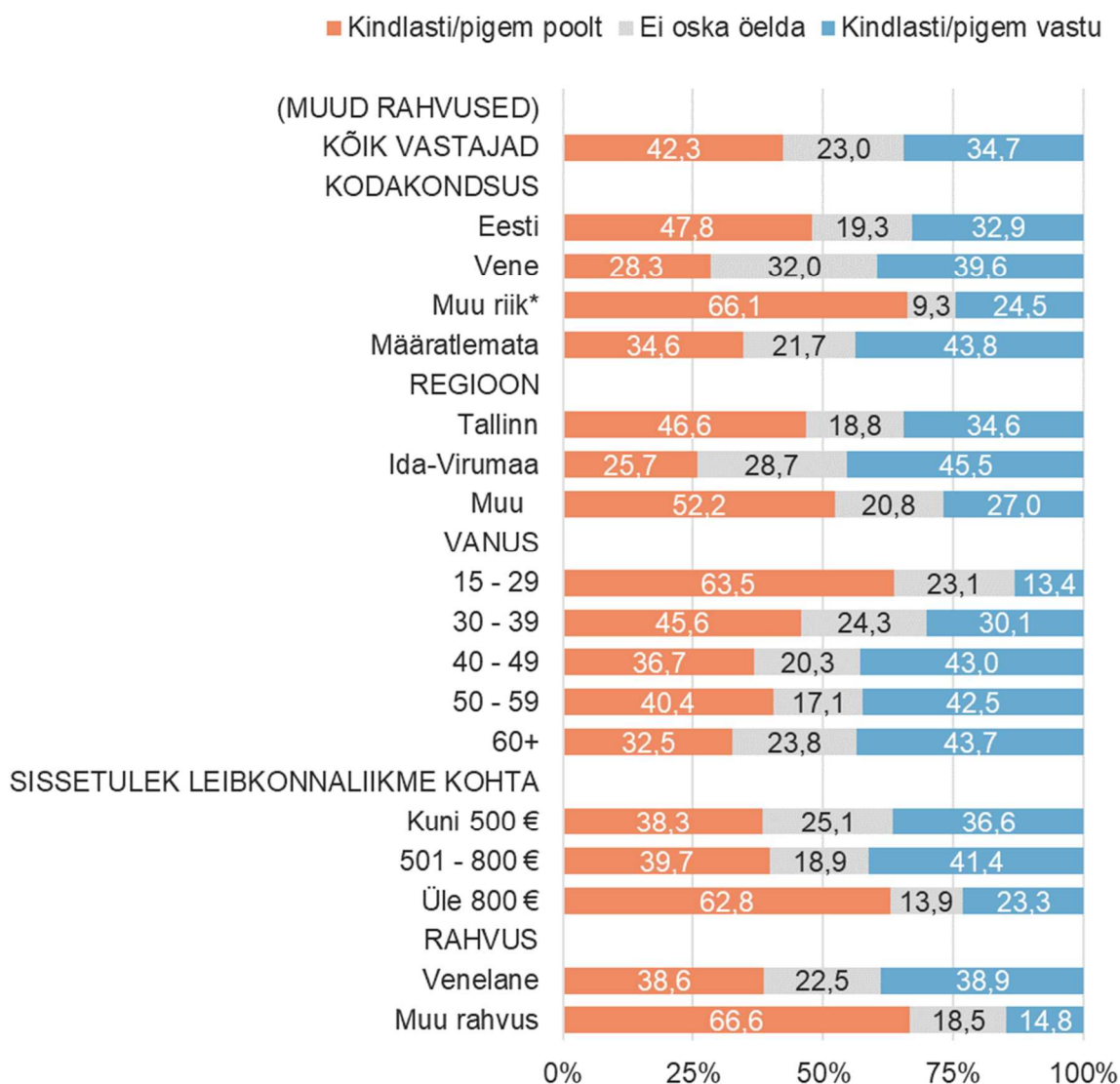
Joonis 58. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eestlaste ja muudest rahvustest elanike võrdlus 2000–2020 (kindlasti ja pigem pooldajate %; n=kõik vastajad)

Eestlaste seas on toetus NATO-sse kuulumisele kõrge nii soo, vanuse, hariduse, elukoha kui sissetuleku baasil eristatud alamrühmades. Muudest rahvustest elanike puhul on alamrühmade võrdlemisel rühmade vahelised erinevused suuremad.

Muudest rahvustest elanike puhul on toetus NATO-sse kuulumisele kõrgeim 15–29-aastaste seas (toetab 63,5%), ligi kaks korda madalam aga vanimas vanuserühmas ehk 60-aastaste ja eakamate seas (32,5%). Regionaalselt on muudest rahvustest elanike toetus NATO liikmesusele madalaim Ida-Virumaal (25,7%). Vene rahvusest või Venemaa kodakondsusega inimeste toetus NATO-sse kuulumisele on madalam kui muudest rahvustest või Eesti/teiste riikide kodakondsusega mitte-eestlaste oma. Erinevused ilmnevad ka sissetulekurühmade võrdluses – kõrge sissetulekuga mitte-eestlased suhtuvad NATO liikmesusse keskmisest soosivamalt (Joonis 59).

Joonis 59. Suhtumine NATO-sse kuulumisse muudest rahvustest vastajate seas, sügis 2020 (% , n=mitte-eestlastest vastajad)

* Selles rühmas on valim kindlate järelduste tegemiseks liiga väike

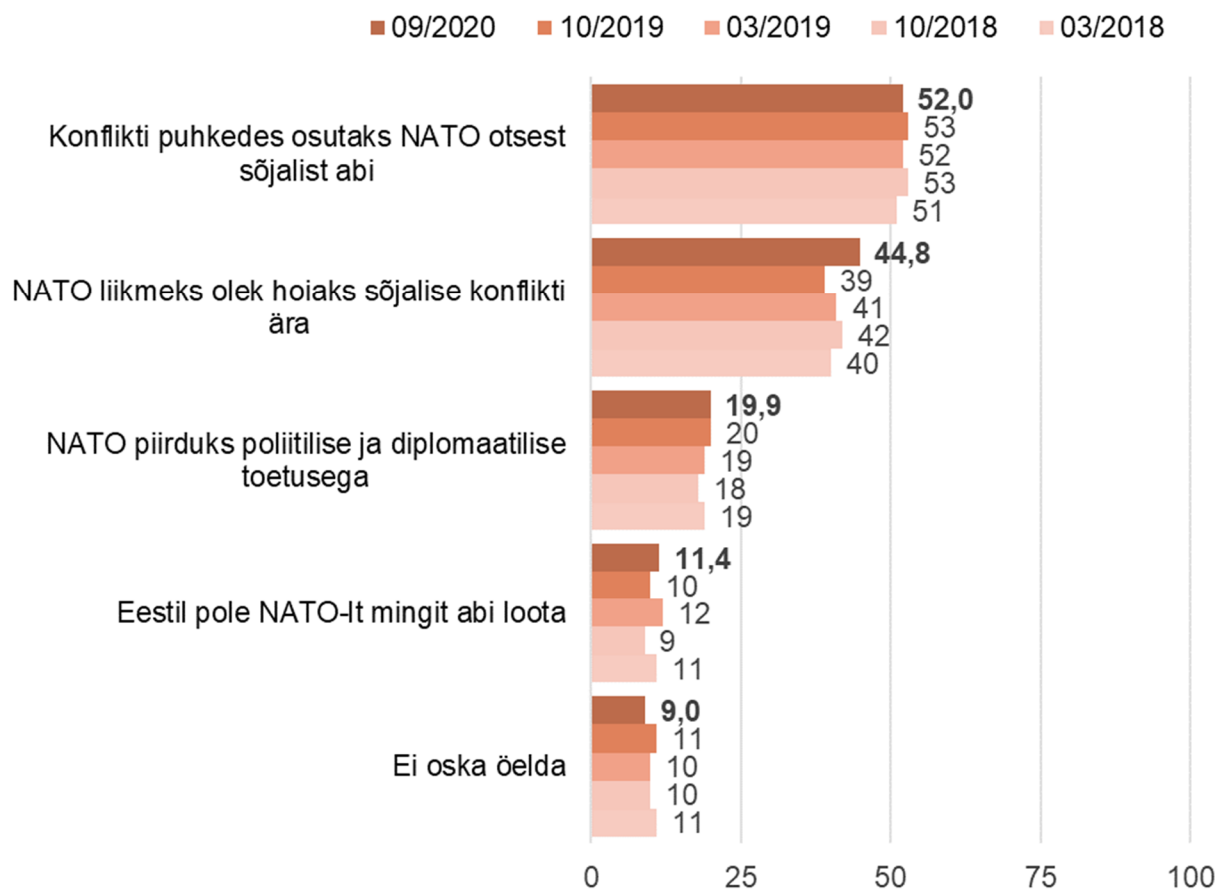
8.2. NATO abi Eestile võimaliku ohu korral

Nagu eelnevalt nägime, peavad Eesti elanikud NATO-sse kuulumist Eesti julgeoleku peamiseks garantiiks (vt [peatükk 3.6](#)). Selgitamaks elanike arvamusi sellest, millist abi NATO Eestile sõjalise rünnaku korral osutaks, küsiti järgnevat: **Milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht?**

Antud küsimuse puhul esitati küsimustikus neli vastusevarianti. Kuna need erinevad vastused ei välista üksteist täielikult, oli vastajatel võimalik anda ka mitu vastust.

Hinnangud NATO abile võimaliku konflikti korral on viimastel aastatel püsinud küllaltki muutumatuna. 2020. aasta sügisel arvab 52,0% vastajaist, et NATO osutaks Eestile konflikti puhkedes otsest sõjalist abi, ning 44,8% protsenti usub, et NATO liikmeks olek hoiab sõjalise rünnaku võimaluse Eesti vastu hoopis ära. Seda, et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega, arvab ca viiendik küsitletuist ning seda, et Eestil pole NATO poolt mingit abi loota – 11,4 protsenti ([Joonis 60](#)).

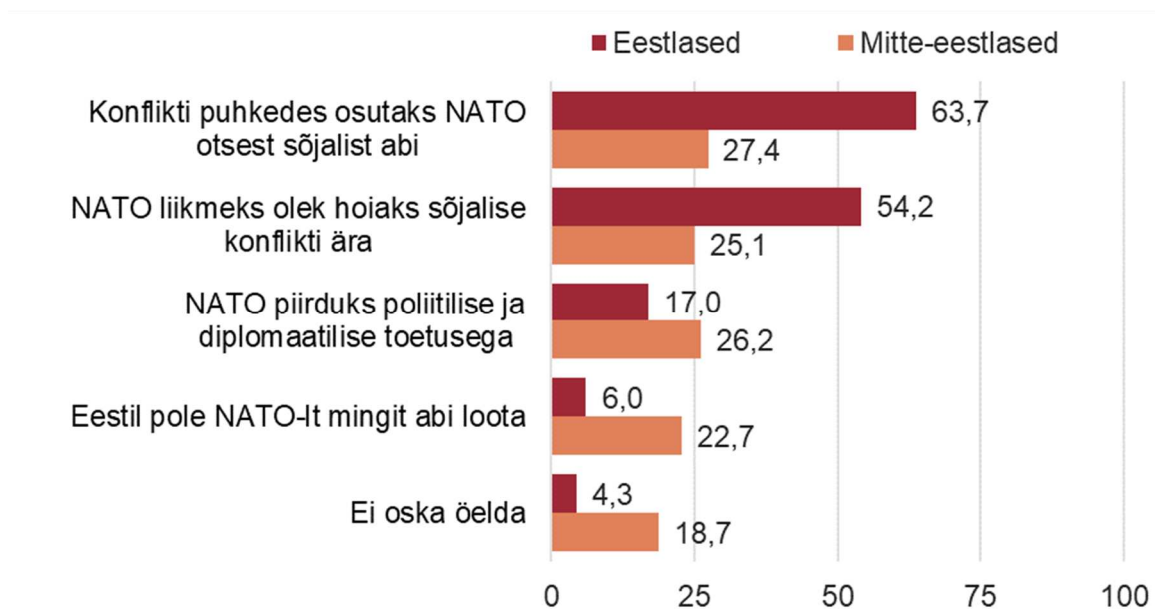
Joonis 60. Hinnangud NATO rollile Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht; 2018–2020 (%) (*n=kõik vastajad*)

Eestlaste usk NATO sõjalisse abisse on oluliselt suurem kui muudest rahvustest elanikel – NATO sõjalisse abisse usub 63,7% eestlastest ja 27,4% muudest rahvustest elanikest. Samuti on eestlaste seas mitte-eestlastega võrreldes levinum arvamus, et NATO liikmeks olemine hoiab sõjalise konflikti ära (nii arvab 54,2% eestlastest ja 25,1% mitte-eestlastest) (Joonis 61).

Võrreldes eestlastega on mitte-eestlased sagedamini seisukohal, et NATO piirduks Eesti puhul vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega (eestlastest arvab nii 17,0% ja mitte-eestlastest 26,2%) või et Eestil pole NATO-lt üldse abi loota (vastavalt 6,0% ja 22,7%). Samuti on mitte-eestlaste seas levinum selge seisukoha puudumine (4,3% ja 18,7%).

Joonis 61. Hinnangud NATO rollile julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht, sügis 2020, eestlaste ja mitte-eestlaste võrdlus (%) *(n=kõik vastajad)*

Aastaga pole eestlaste ning mitte-eestlaste hinnangutes suuri muutusi toimunud. Ainsa muutusena saab välja tuua selle, et eestlaste seas on pisut suurenenud nende inimeste osakaal, kes eeldavad, et NATO liikmelisus aitab sõjalise konflikti tekkimist vältida.

Mitte-eestlaste seas eristub vanuserühm 15–29, kelle usk NATO sõjalisse abisse (või võimalustesse sõjalist konflikti ennetada) on kõrgem kui 30-aastastel ja eakamatel mitte-eestlastel. Arvamus, et Eestil pole NATO-lt mingit abi loota, on levinum Kirde-Eestis elavate mitte-eestlaste seas.

8.3. Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks

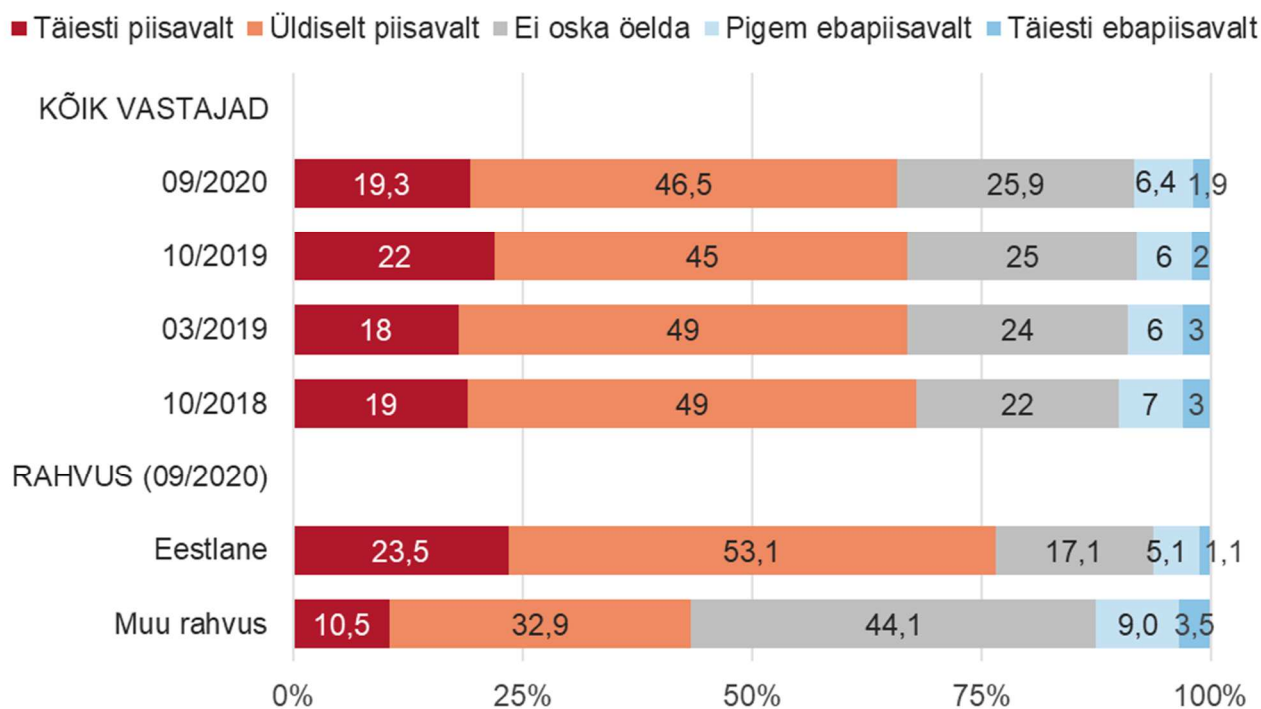
Alates 2014. aasta novembrist on uuringus kaardistatud ka seda, kuidas suhtuvad Eesti elanikud NATO poolt ette võetud sammudesse Eesti julgeoleku paremaks tagamiseks.

Selleks esitatakse arvamusemonitooringus kaks küsimust: **Kas NATO on Teie hinnangul tänases julgeolekuolukorras teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks?** (Joonis 62) ning **Kuidas Te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis?** (Joonis 63).

Viimase kolme aasta võrdluses on elanike hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks püsinud muutumatuna. 2020. aasta sügisel peab NATO tegevust täiesti piisavaks või üldiselt piisavaks 65,8 protsenti elanikest, pigem või täiesti ebapiisavaks aga 8,3 protsenti.

Eestlastest peab NATO tegevust piisavaks 76,6 protsenti. Muudest rahvustest vastajaist annab NATO tegevusele positiivse hinnangu 43,4 protsenti, negatiivselt hindab NATO tegevust 12,5 protsenti ning 44,1 protsenti ei oska hinnangut anda.

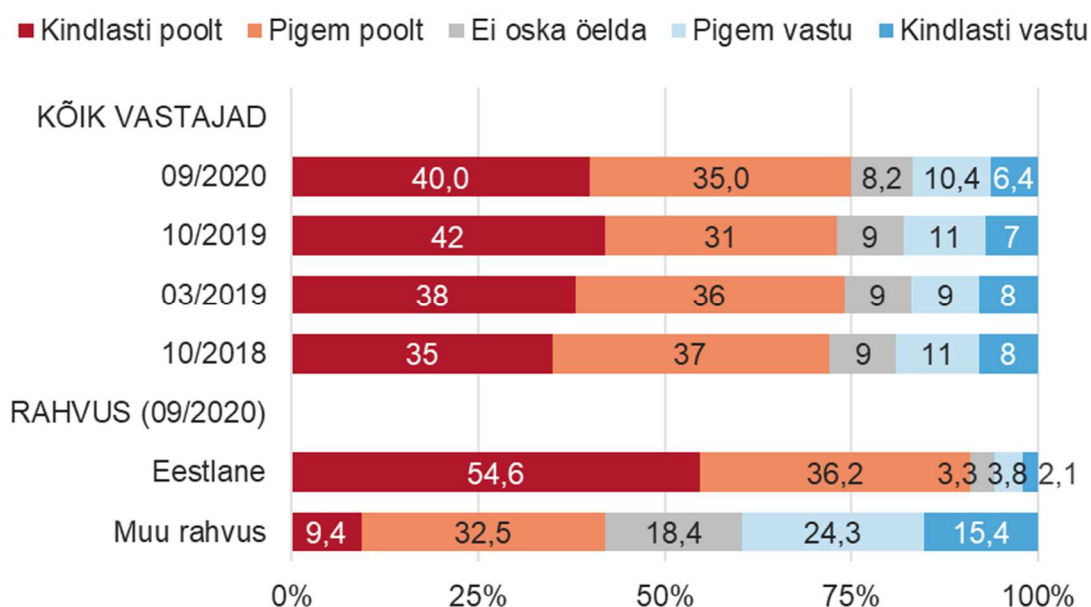
Joonis 62. Kas NATO on teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks? 2018–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

Toetus NATO liitlasvägede kohalolekule Eestis on sama suur kui toetus Eesti NATO-sse kuulumisele: liitlasvägede kohalolekut pooldab 75,0% ning selle vastu on 16,8% elanikest (võrdluseks: NATO-sse kuulumise pooldajaid on elanikkonnas 75,2%, selle vastaseid aga 14,2%). Liitlasvägede kohalolekut toetavate inimeste üldine osakaal pole viimase kolme aasta jooksul muutunud, kuid pisut on kasvanud kindlat toetust väljendavate inimeste suhtarv (Joonis 63).

Muudest rahvustest elanike seas on toetus NATO liitlasvägede siinviibimisele poole madalam kui eestlaste seas: eestlastest toetab NATO liitlasvägede kohalolekut 90,8% ja muudest rahvustest elanikest 41,9%.

Joonis 63. Kuidas te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis? 2018–2020 võrdlus (% , n= kõik vastajad)

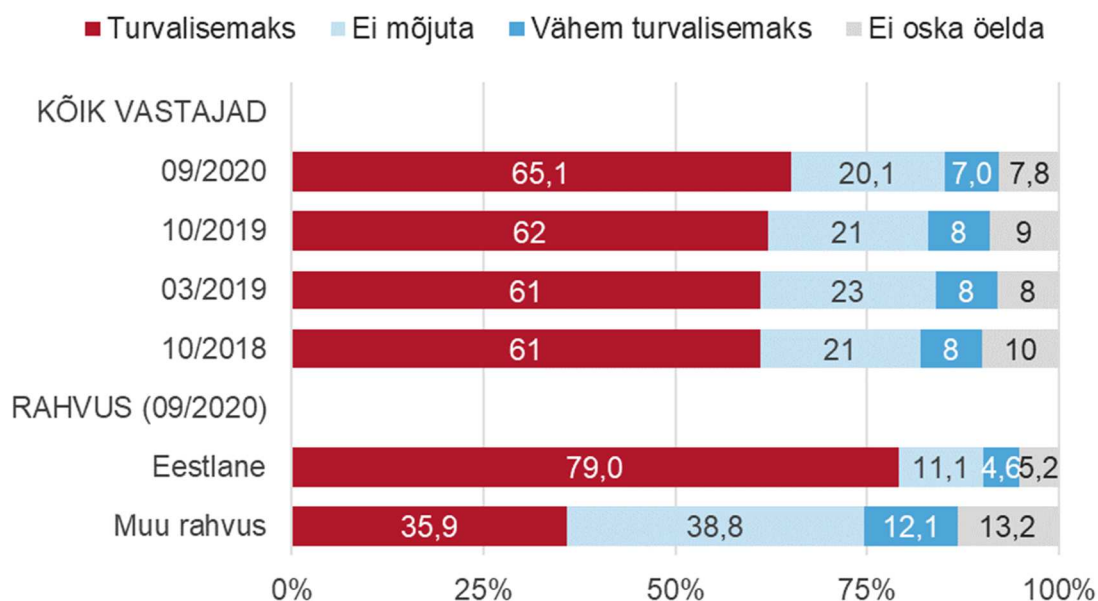
8.4. Hinnangud NATO lahingugrupi mõjule Eesti turvalisusele

Alates oktoobrist 2017 on NATO liitlaste Eestis viibimise kohta uuringus esitatud veel üks täiendav küsimus: **Kas Teie arvates Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurid muudavad riigi üldiselt turvalisemaks või pigem vähem turvaliseks või ei mõjuta nad turvalisust kummaski suunas?**

Elanikest 65,1 protsendi hinnangul muudavad Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurid riigi üldiselt turvalisemaks (viimase kolme aasta jooksul on seda arvamust jagavate inimeste osakaal pisut kasvanud). Elanikest viiendiku hinnangul NATO lahingugrupi olemasolu Eesti turvalisust ei mõjuta ning 7,0 protsendi arvates vähendab nende siinviibimine Eesti turvalisust (Joonis 64).

Valdava osa (79,0%) eestlaste arvates suurendab NATO lahingugrupi sõdurite siinviibimine Eesti turvalisust. Muudest rahvustest elanikest jagab seda arvamust 35,9% ning pea samapalju on neid, kelle arvates mõju Eesti turvalisusele puudub (38,8%).

Joonis 64. Kuidas mõjutab NATO lahingugrupi sõdurite kohalolek Eesti turvalisust? 2018–2020 võrdlus (% , n=kõik vastajad)

8.5. Hinnangud NATO lahingugrupi sõduritele

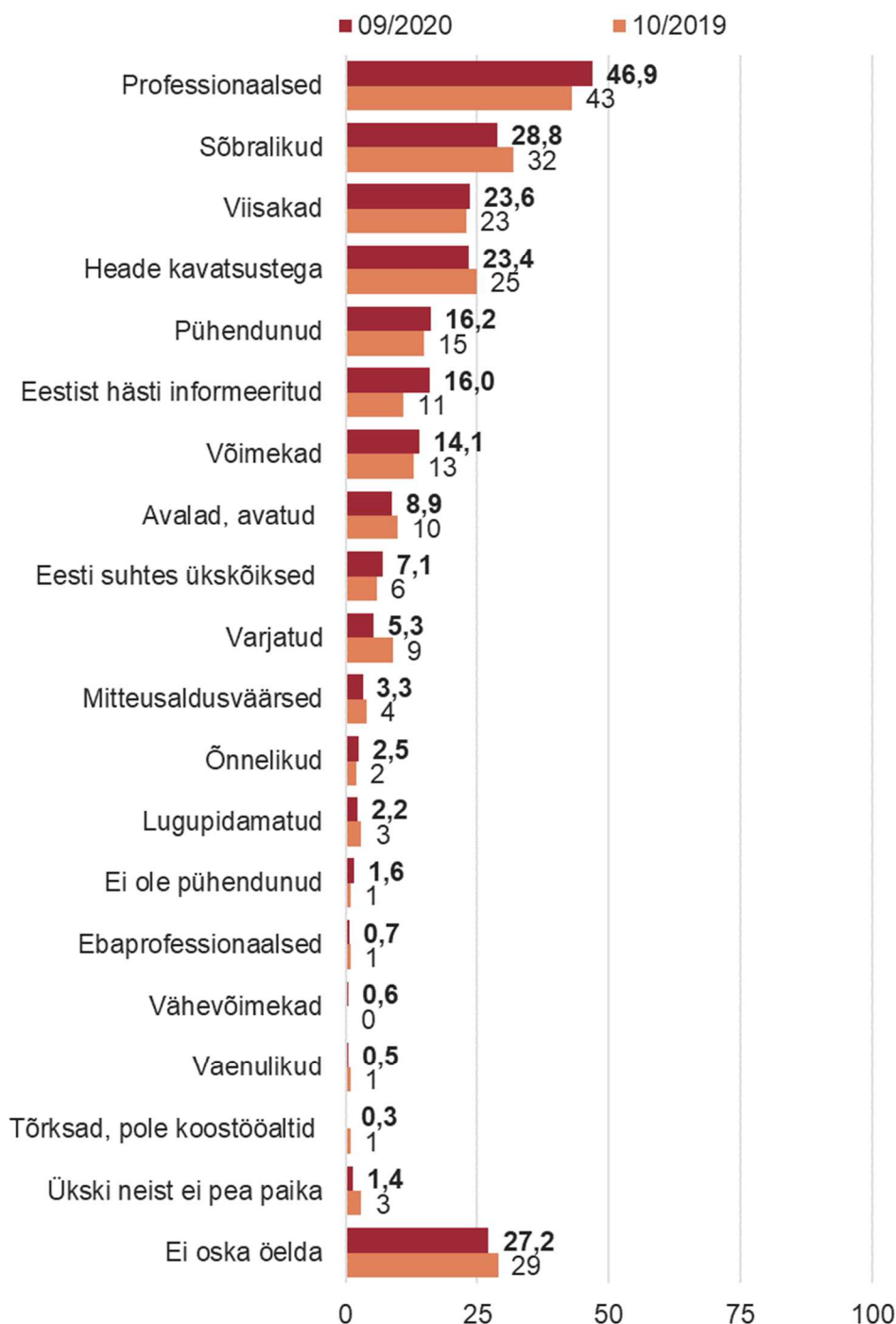
Alates oktoobrist 2017 on riigikaitse-teemalistes avaliku arvamuse uuringutes kaardistatud ka Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurite kuvandit. Selleks esitatakse vastajaile loetelu kaheksateistkümne omadussõnaga ning palutakse neist valida neli, mis vastaja hinnangul kõige paremini iseloomustavad Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdureid.

2020. aasta sügisese uuringu tulemused näitavad, et NATO lahingugrupi sõdurite kirjeldamiseks kasutatakse valdavalt positiivseid omadussõnu, millest kõige sagedamini kordub „professionaalsed“ (nelja peamise märksõna seas mainis 46,9% küsitletutest). Järgnevad sellised positiivsed iseloomustused nagu „sõbralikud“ (28,8%), „viisakad“ (23,6%) ning „heade kavatsustega“ (23,4%) (Joonis 65).

Negatiivseid omadussõnu seostatakse NATO lahingugrupi sõduritega suhteliselt harva. Kõige sagedamini märgiti neist omadusi „Eesti suhtes ükskõiksed“ (7,1%) ning „varjatud“ (5,3%).

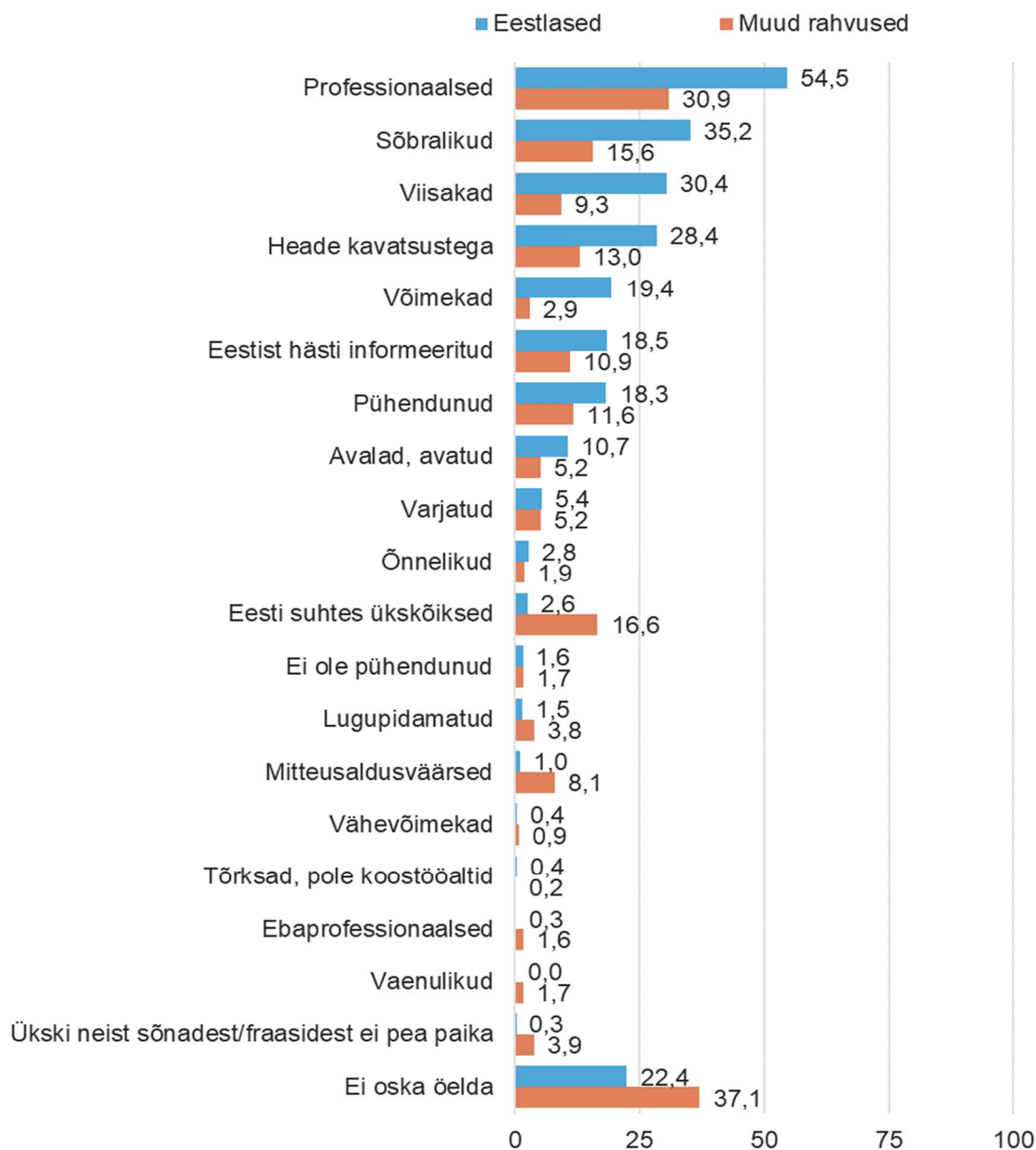
Võrreldes 2019. aasta sügisega pole Eestis paiknevate NATO lahingugrupi sõdurite kuvand märkimisväärselt muutunud. Pikemas ajalisel võrdluses on kuvand muutunud positiivsemaks, st positiivsete märksõnade märkimise sagedus on kasvanud. Kindlasti on siin mõju avaldanud NATO väeüksuste aktiivne teavitustöö ning osavõtt avalikest üritustest.

Joonis 65. Milliseid järgmistest sõnadest või fraasidest peate sobivateks, et kirjeldada Eestis praegu paiknevaid NATO lahingugrupi sõdureid? 2019–2020 võrdlus (neli olulisemat märksõna, %, n=kõik vastajad)

Nii eestlaste kui muudest rahvustest elanike seas on Eestis paiknevate NATO lahingugrupi sõdurite kuvand valdavalt positiivne. Siiski esineb muudest rahvustest elanike seas negatiivseid arvamusi sagedamini kui eestlaste seas, näiteks seostavad nad NATO lahingugrupi sõdureid keskmisest sagedamini ükskõiksusega Eesti suhtes ning ebausaldusväärsega. Samuti on muudest rahvustest elanike seas suhteliselt sagedane selge arvamuse puudumine (37,1% jättis vastuse andmata), mis viitab sellele, et NATO lahingugrupi sõdurite kuvand on selles elanikkonnarühmas hägusem kui eestlaste seas (Joonis 66).

Joonis 66. Milliseid järgmistest sõnadest või fraasidest peate sobivateks, et kirjeldada Eestis praegu paiknevaid NATO lahingugrupi sõdureid? Sügis 2020, Eestlaste ja mitte-eestlaste hinnangute võrdlus (neli olulisemat märksõna, %, n=kõik vastajad)

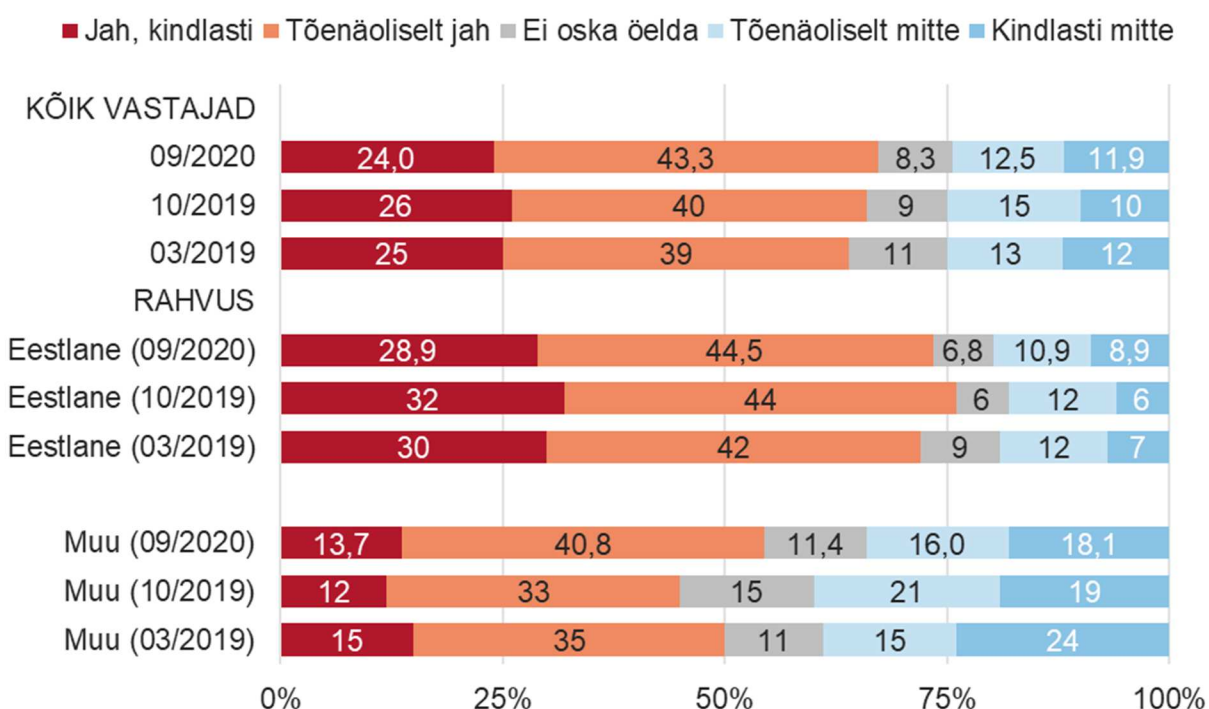
9. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

Üheksandas peatükis anname ülevaate elanikkonna hoiakutest rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise suhtes: kui vajalikuks üldiselt peetakse Eesti osalemist taolistes operatsioonides, mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel inimeste arvates osalema ja kuidas suhtutakse välismissioonidel osalemissse NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO üksuste koosseisus või liitlasriikide vahelise koostöö raames. Samuti on vaatluse all suhtumine tihedamasse kaitsekoostöösse Euroopa Liidu riikide vahel.

9.1. Suhtumine Eesti osalemissse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides

Võrreldes 2019. aastaga pole elanike suhtumine Eesti osalemissse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides oluliselt muutunud: sõjalistes operatsioonides osalemise pooldajad moodustavad ligikaudu 2/3 ning vastased ¼ kogu elanikkonnast. Ka eestlaste ning muudest rahvustest elanike hoiakutes eraldivõetuna selgesuunalisi muutusi toimunud pole. Eestlaste seas on toetus osalemisele rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides jätkuvalt kõrgem kui muudest rahvustest elanike seas (eestlastest toetab seda 73,4% ja mitte-eestlastest 54,5%) (Joonis 67).

Joonis 67. Kas Eesti üksused peaksid vastavalt oma võimale osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides? 2019–2020 võrdlus (%) (*n=kõik vastajad*)

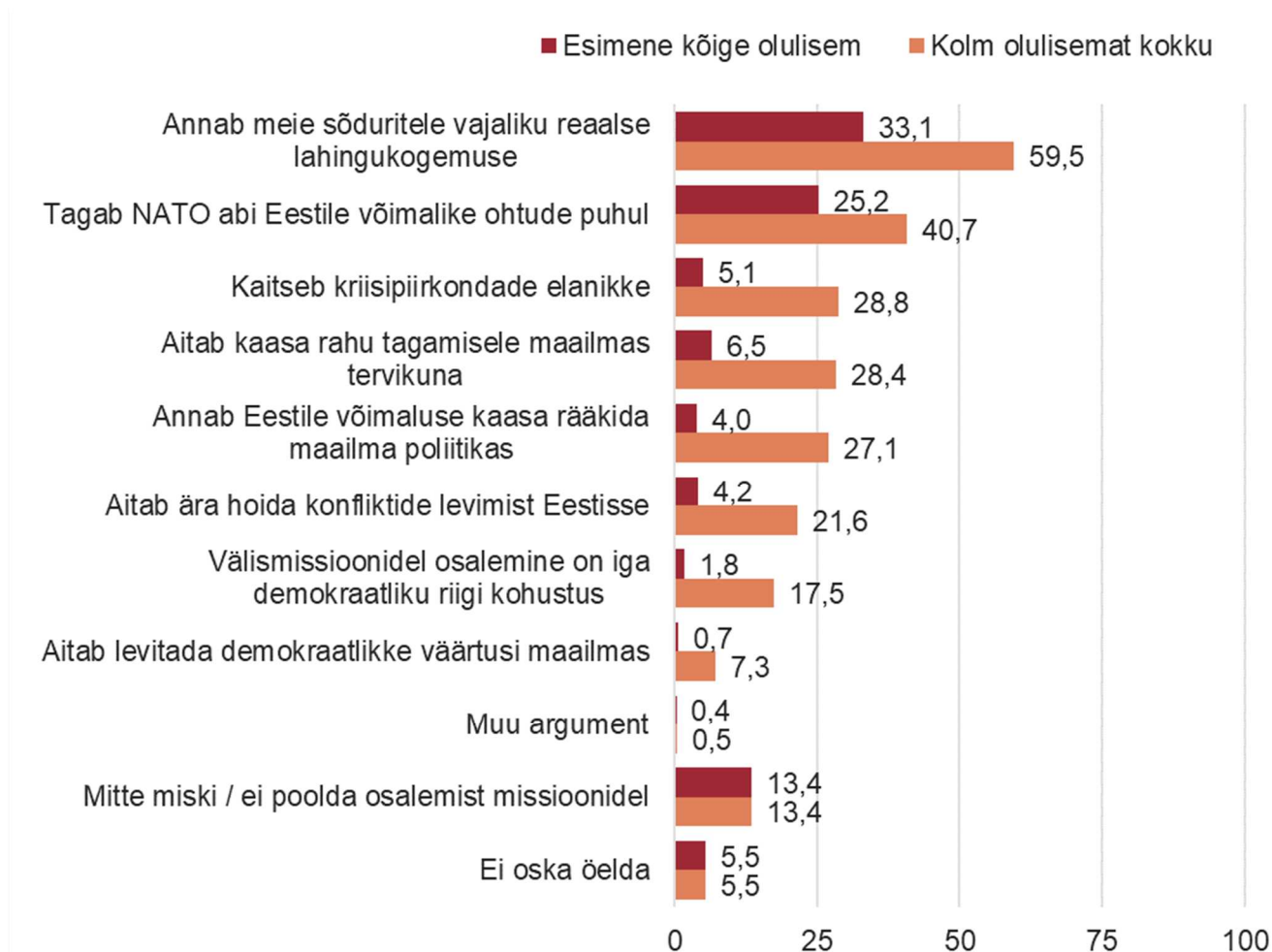

9.2. Rahvusvahelistes operatsioonides osalemise argumendid

Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

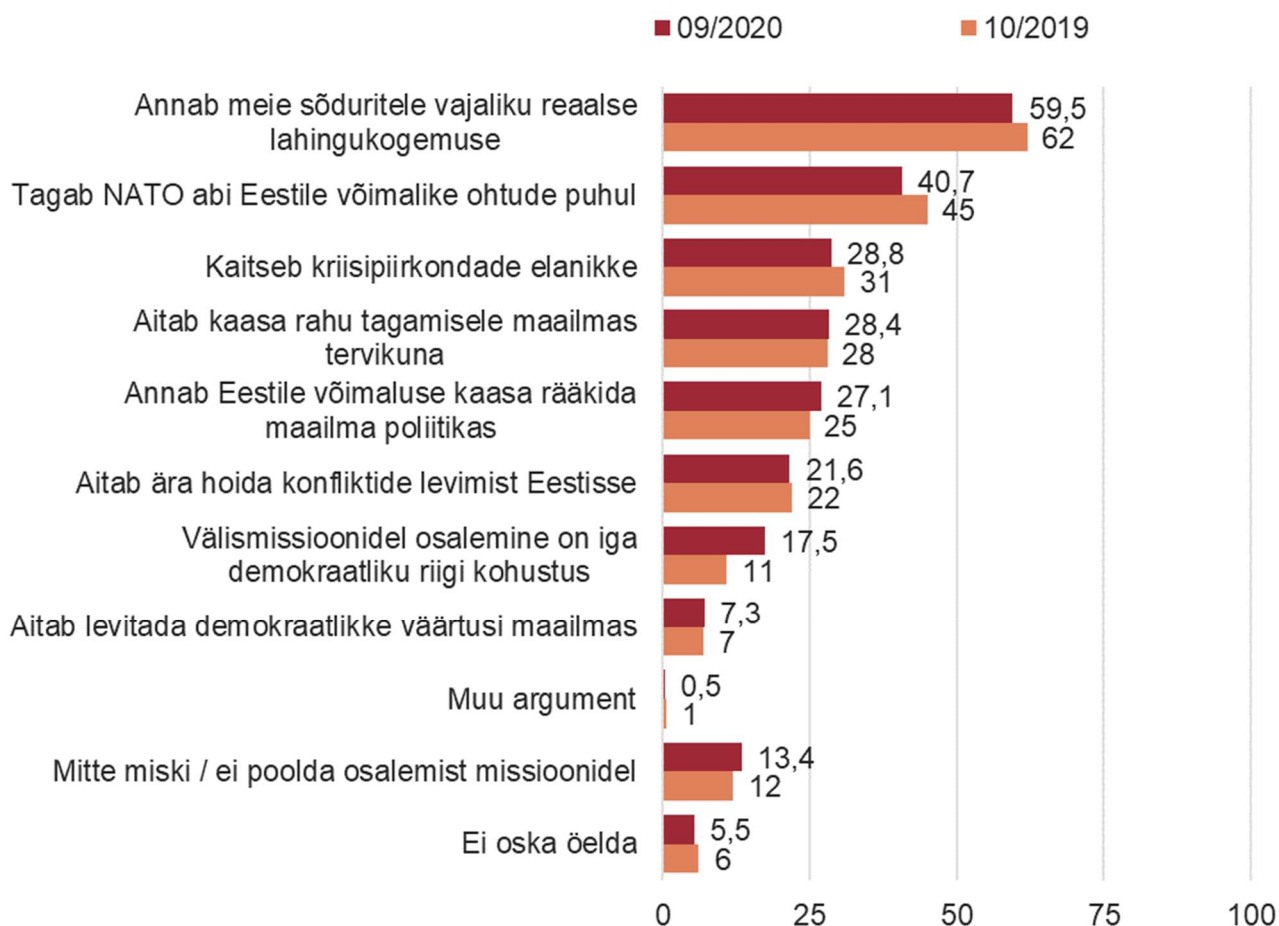
Kõige olulisemate põhjustena, miks osaleda rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides, märgiti kõige sagedamini seda, et see annab meie sõduritele reaalse lahingukogemuse (kõige olulisemaks peab 33,1% ning kolme olulisema seas märkis 59,5%) ning tagab Eestile võimalike ohtude korral NATO abi (vastavalt 25,2% ja 40,7%). Järgmised olulisemad argumendid on elanike silmis kriisipiirkondade elanike kaitse (kolme olulisema seas märkis 28,8%), rahu tagamine maailmas tervikuna (28,4%) ning võimalus Eestile kaasa rääkida maailma poliitikas (27,1%). Elanikest 13,4% hinnangul ei põhjenda rahvusvahelistes missioonides osalemist miski (Joonis 68).

Joonis 68. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides, sügis 2020 (%) (*n=kõik vastajad*)

Võrreldes 2019. aastaga on elanike hinnangud rahvusvahelistes missioonides osalemise põhjuste olulisusele püsinud suhteliselt muutumatuna (Joonis 69).

Joonis 69. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides, 2019–2020 võrdlus (kolm olulisemat põhjust kokku, %, n=kõik vastajad)

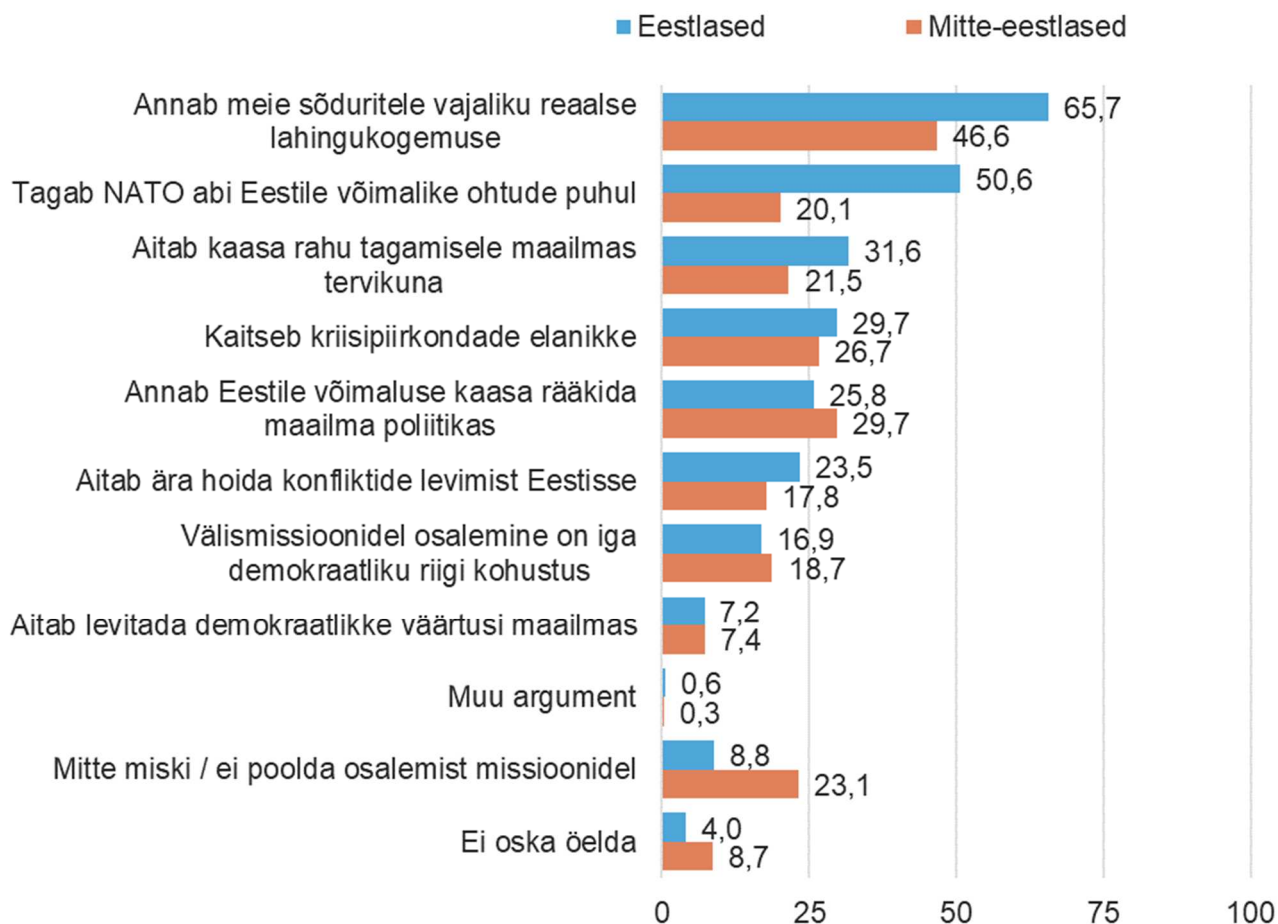

Kuna muudest rahvustest vastajate seas on toetus missioonides osalemisele madalam kui eestlaste seas, siis pakkusid nad ka vastuseid missioonides osalemise põhjuste kohta vähem välja. 23,1 protsenti mitte-eestlastest leiab, et mitte miski ei õigusta osalemist välismissioonidel (eestlastest arvab nii 8,8%) (Joonis 70).

Kolme valiku kogusummas on nii eestlastest kui ka muust rahvusest vastajate jaoks kõige olulisem kaitseväelaste lahingukogemuse saamine, ehkki viimased nimetavad seda väiksema sagedusega (vastavalt 65,7% ja 46,6%). Eestlaste jaoks on teiseks olulisemaks põhjuseks NATO abi tagamine Eestile (50,6%), millesse suur osa muudest rahvustest vastajatest suhtub pigem skeptiliselt (vt ptk 8.2). Nii ongi selle variandi märkijate osatähtsuseks mitte-eestlaste seas vaid 20,1 protsenti.

Mitte-eestlaste jaoks on olulisuselt teiseks põhjuseks võimalus kaasa rääkida maailma poliitikas (29,7%), millele väikese vahega järgneb kriisipiirkondade elanike kaitse (26,7%). Ka eestlastest märgib neid põhjusi kolme olulisema motiivi seas sama suur osakaal vastajaist, kuid 31,6 protsenti kogub eestlaste vastustes ka kaasaaitamine rahu tagamisele maailmas.

Joonis 70. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides, eestlaste ja mitte-eestlaste võrdlus (kolm olulisemat põhjust kokku, %, n=kõik vastajad)

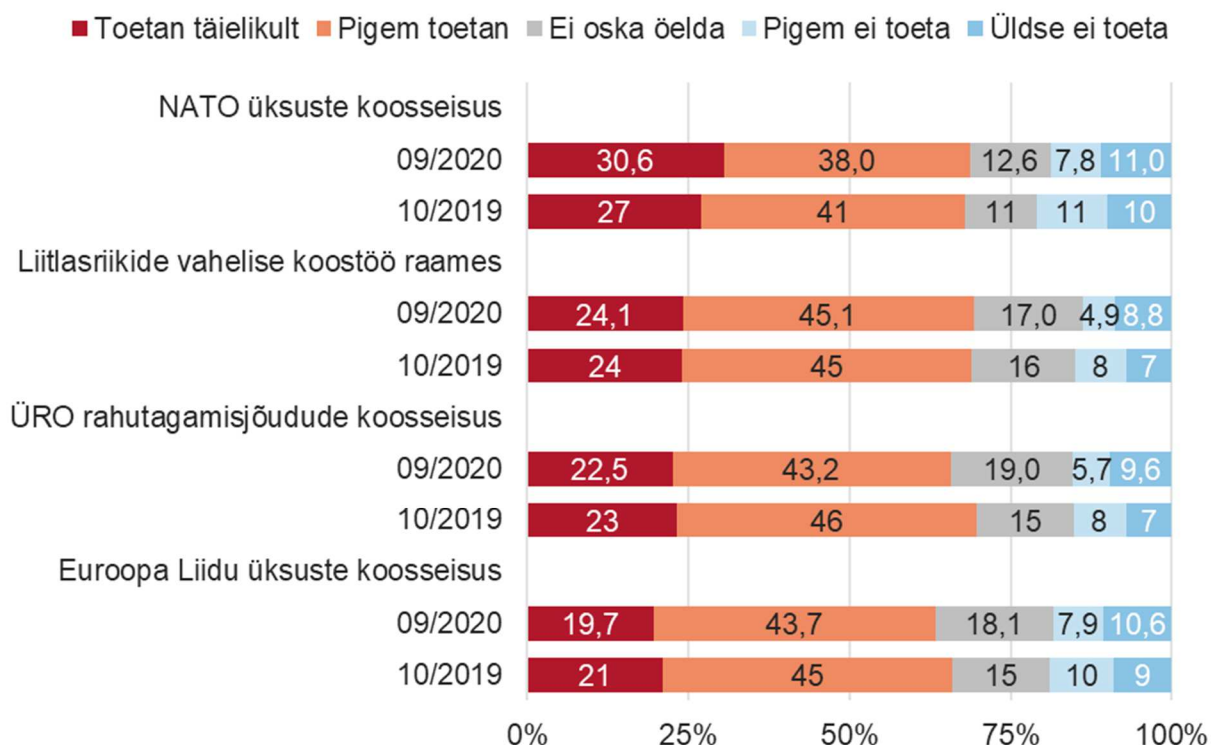
9.3. Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonides

Küsitlertulul paluti hinnata, mil määral nad toetavad Eesti osalemist NATO, Euroopa Liidu, ÜRO ja liitlasriikide vahelise koostöö raames aset leidvates missioonides.

Toetus erinevates missioonides osalemisele on üldjoontes võrdne: NATO üksuste koosseisus või liitlasriikide vahelise koostöö raames operatsioonides osalemist toetab ca 69%, osalemist ÜRO rahutagamisjõudude koosseisus 65,7% ja Euroopa Liidu üksuste

koosseisus 63,4% küsitletutest. Vastu on erinevates missioonides osalemisele 13,7–18,8% küsitletutest. Võrreldes 2019. aasta sügisega pole toetus missioonides osalemisele muutunud (Joonis 71).

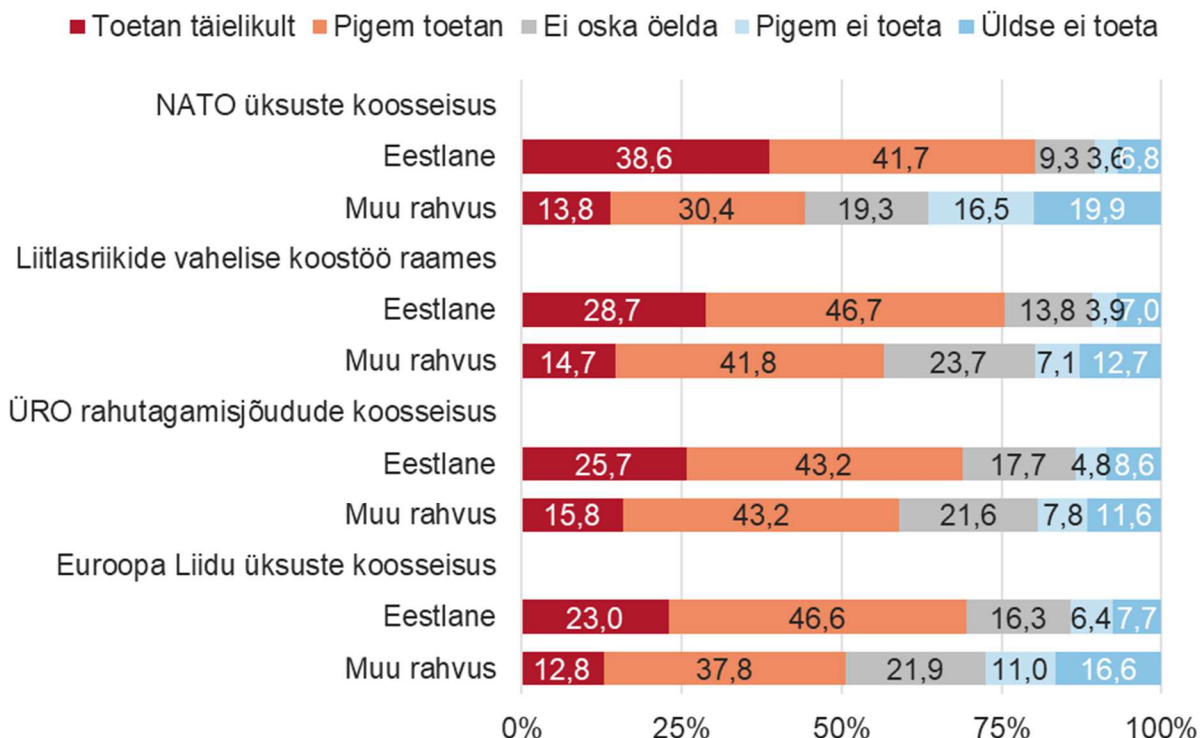
Joonis 71. Suhtumine Eesti kaitseväge üksuste osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides; 2019–2020 võrdlus (%) , n=kõik vastajad)

Eestlaste seas on toetus missioonides osalemisele kõrgem kui mitte-eestlaste seas – eestlastest toetab neis osalemist 68% ja enam, muudest rahvustest elanikest aga alla 60%. Eestlaste seas on toetus kõrgeim NATO missioonides osalemisele (toetab 80,3%), samas kui mitte-eestlased toetavad osalemist NATO missioonides pisut vähem kui teistes missioonides (44,2%). Võrreldes eestlastega esineb mitte-eestlaste seas enam nii vastuseisu missioonides osalemisele kui ka kõhklevat suhtumist (ei osata võtta seisukohta) (Joonis 72).

Vanuserühmade võrdluses on toetus missioonides osalemisele üldjuhul kõrgeim 20–29-aastaste seas.

Joonis 72. Suhtumine Eesti kaitseväge üksuste osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides; eestlaste ja mitte-eestlaste võrdlus (%) n=kõik vastajad

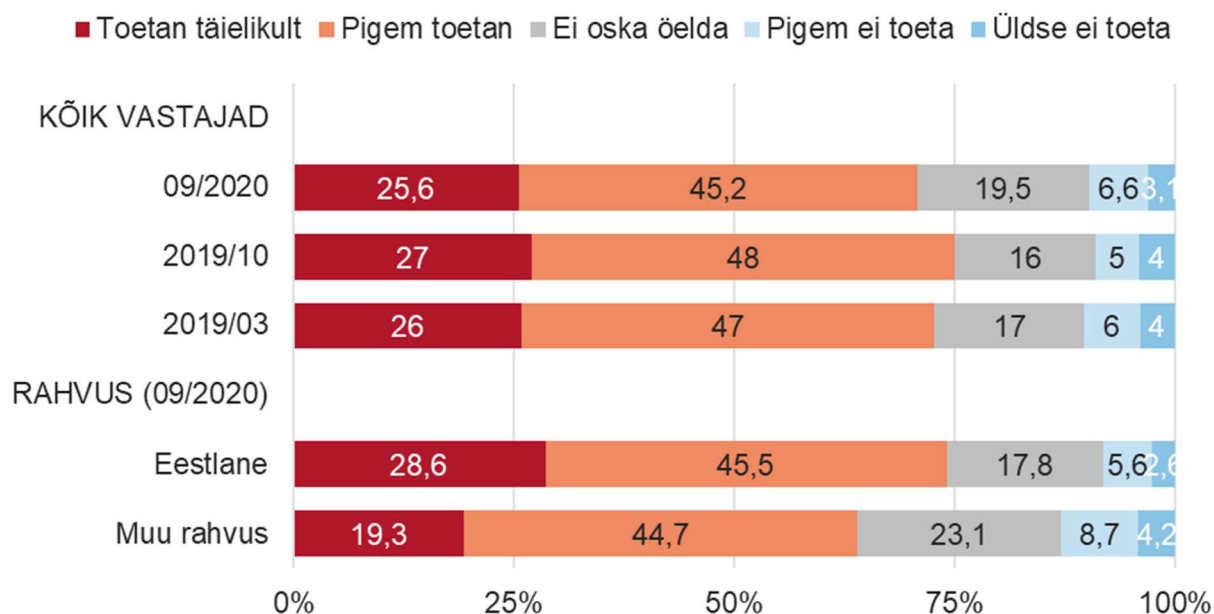

9.4. Arvamus Euroopa Liidu kaitsekoostööst

Varasemates arvamusmonitooringutes on uuritud, kuidas suhtub avalik arvamus ettepanekutesse luua Euroopa Liidu ühine piirivalveteenistus ja ühised relvajõud. Alates 2018. aasta oktoobrist on see asendatud küsimusega: **Kuidas Teie suhtute Euroopa Liidu kaitsekoostöö arendamisse liikmesriikide vahel?**

Kaitsekoostöö arendamisse Euroopa Liidu liikmesriikide vahel suhtub positiivselt 70,8% elanikest, sh 74,1% eestlastest ja 64,0% muudest rahvustest elanikest. Vastu on EL kaitsekoostöö arendamisele ca kümnendik elanikest. Võrreldes 2019. aastaga suhtumine kaitsekoostöö arendamisse märkimisväärselt muutunud pole (Joonis 73).

Joonis 73. Suhtumine suuremasse kaitsekoostöösse Euroopa Liidu liikmesriikide vahel, 2019–2020 võrdlus (%) , n=kõik vastajad)

9.5. Veterani mõiste

Küsimust selle kohta, millega seostub inimeste jaoks sõna „veteran“, on riigikaitse-teemalistes küsitlustes esitatud mitmes erinevas versioonis, pakkudes vastajatele erinevaid vastusevariante.

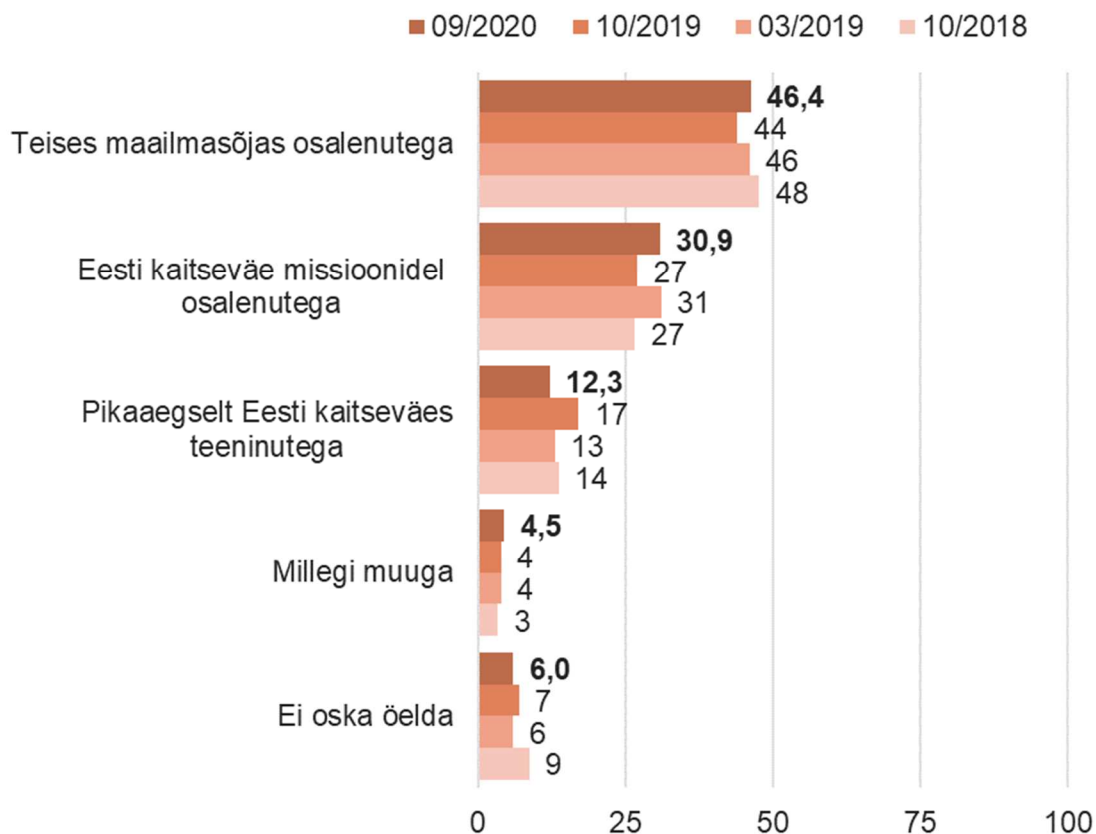
2011. aasta novembrist alates sisaldus arvamusemonitooringus küsimus, kas sõna „veteran“ seostub inimeste jaoks eeskätt Teise maailmasõjaga, Vabadussõjaga või Eesti kaitseväge välismissioonidega. Sellisel kujul püsis see küsimus kuni 2016. aasta märtsini. Sellest küsitlusest selgus, et enam kui poolele elanikkonnast (55%) seostus sõna „veteran“ eeskätt Teise maailmasõjaga. Eesti kaitseväge missioonidega sidus selle termini 17 protsenti kõigist küsitletutest (23% eesti- ja 5% venekeelsetest vastajatest). Samas valisid üsna paljud vastajad ka vastusevariandi „muu“, mille täpsustuseks lisati, et nende jaoks tähendab veteran ükskõik millises sõjas osalenud isikut.

Sellest lähtuvalt lisati küsimustikku edaspidi vastusevariant „kõik Eesti eest erinevates sõdades võidelnud“ ka küsitletavatele ette antud valikutesse ning just see vastus saavutaski kõige suurema toetuse oktoobris 2017, mil seda seostas veterani mõistega 45 protsenti küsitletutest.

Kuna aga veteranipoliitika kontekstis on oluline teada saada eelkõige seda, mil määral hakkavad inimesed seostama veterani mõistet Eesti kaitseväge missioonidega, siis on viimastes küsitlustes loobunud vastusevariantidest „kõikides sõdades osalenutega“ ja „Eesti Vabadussõjas osalenutega“ (selles sõjas osalenuid ei ole enam elus ning meil pole enam paraku võimalik neile kui veteranidele vahetult austust osutada). Selle asemel lisati vastuste loetellu vastusevariant „pikaaegselt Eesti kaitseväes teeninutega“.

Jätakuvalt seostub inimestel veterani mõiste eelkõige II Maailmasõjas osalenutega (46,4%), kuid küllaltki paljudel ka Eesti kaitseväge missioonidel osalenutega (30,9%)³. Kõige harvemini seostub veterani mõiste inimestel pikaaegselt Eesti kaitseväes teenimisega (12,3%) (Joonis 74).

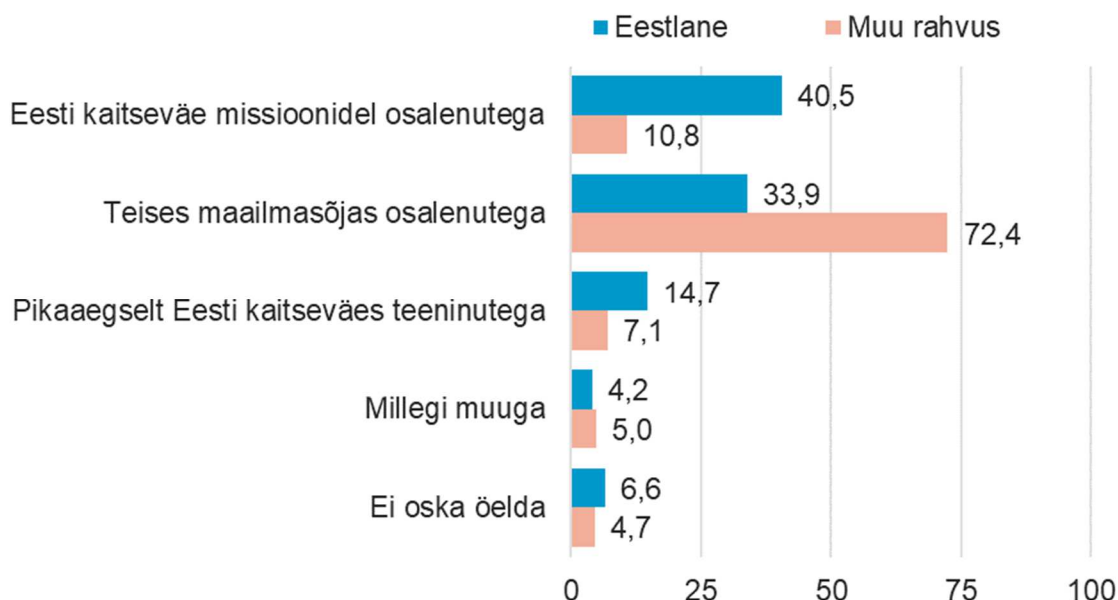
Joonis 74 Millisega neist kolmest määratlusest seostub Teie jaoks sõna „veteran“?
2018–2020 võrdlus (% , n=kõik vastajad)

Mitte-eestlastel seostub veterani mõiste ülekaalukalt kõige sagedamini II Maailmasõjas osalenutega (72,4%). Eestlased määratlevad veteranidena kõige sagedamini Eesti kaitseväge missioonidel osalenuid (40,5%), kuid küllaltki sageli ka II Maailmasõjas osalenuid (33,9%) (Joonis 75).

³ See määratlus on kooskõlas ka ametliku veteranipoliitikaga.

Joonis 75. Millisega neist kolmest määratlusest seostub Teie jaoks sõna „veteran“?
Sügis 2020, eestlaste ja muudest rahvustest vastajate võrdlus (% , n=kõik vastajad)

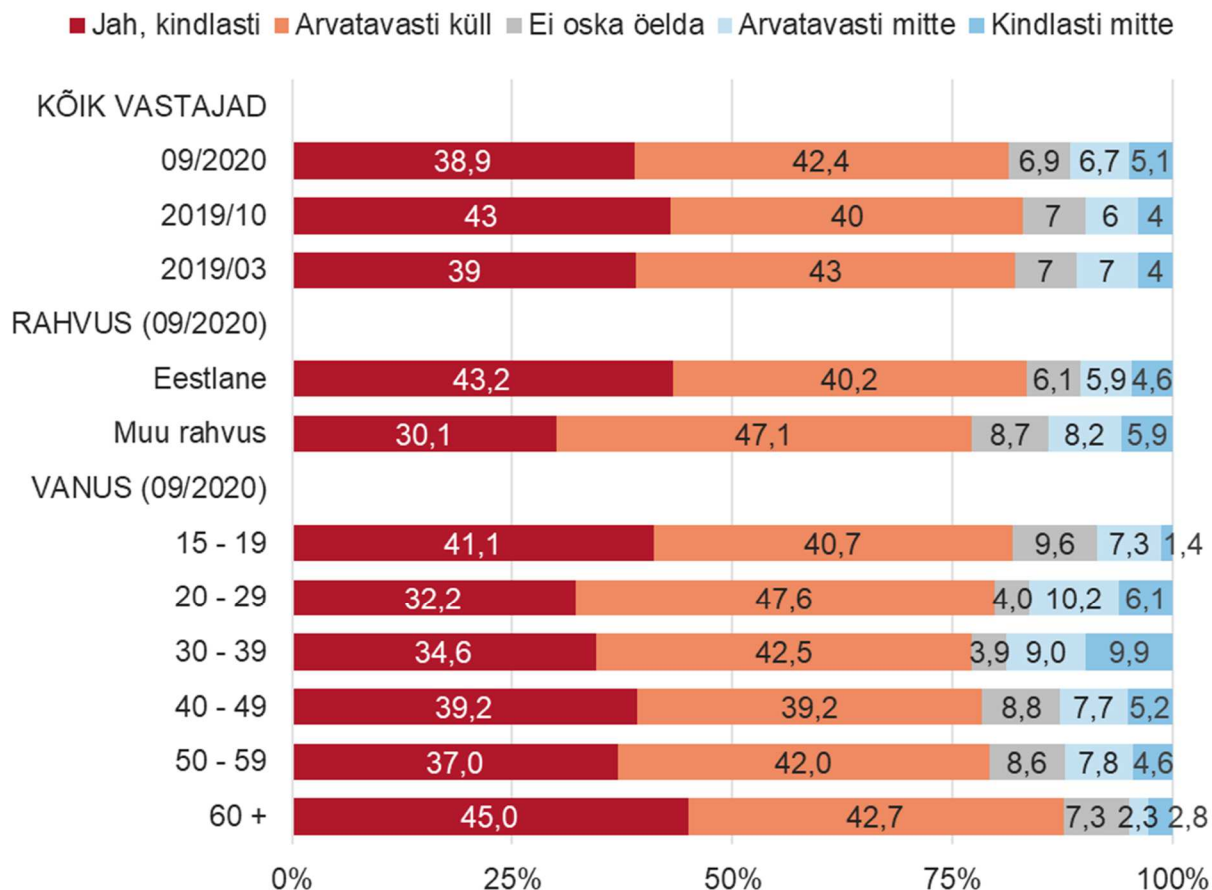
10. Riigikaitseõpetus koolides

Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusse kooli õppeprogrammis on Eesti elanikkonna seas olnud läbi aastate positiivne: juba 2008. aastast alates on seda kindlasti või arvatavasti vajalikuks pidanud neli viiendikku või rohkem küsitletutest.

Alates sügisest 2014 on arvamusemonitooringus küsitud: **Kas kõigis keskharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust?**

Võimalust õppida riigikaitseõpetust peab kindlasti või arvatavasti vajalikuks 81,4 protsenti elanikest, sealjuures 83,4% eestlastest ja 77,1% muudest rahvustest elanikest. Vanuselises võrdluses on toetus riigikaitseõpetuse läbiviimisele kõrgeim 60-aastaste ja eakamate seas (87,6%) (Joonis 76).

Joonis 76. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kõigis keskharidust andvates õppeasutustes, 2019–2020 võrdlus (% , n=kõik vastajad)

11. Meediatarbimine

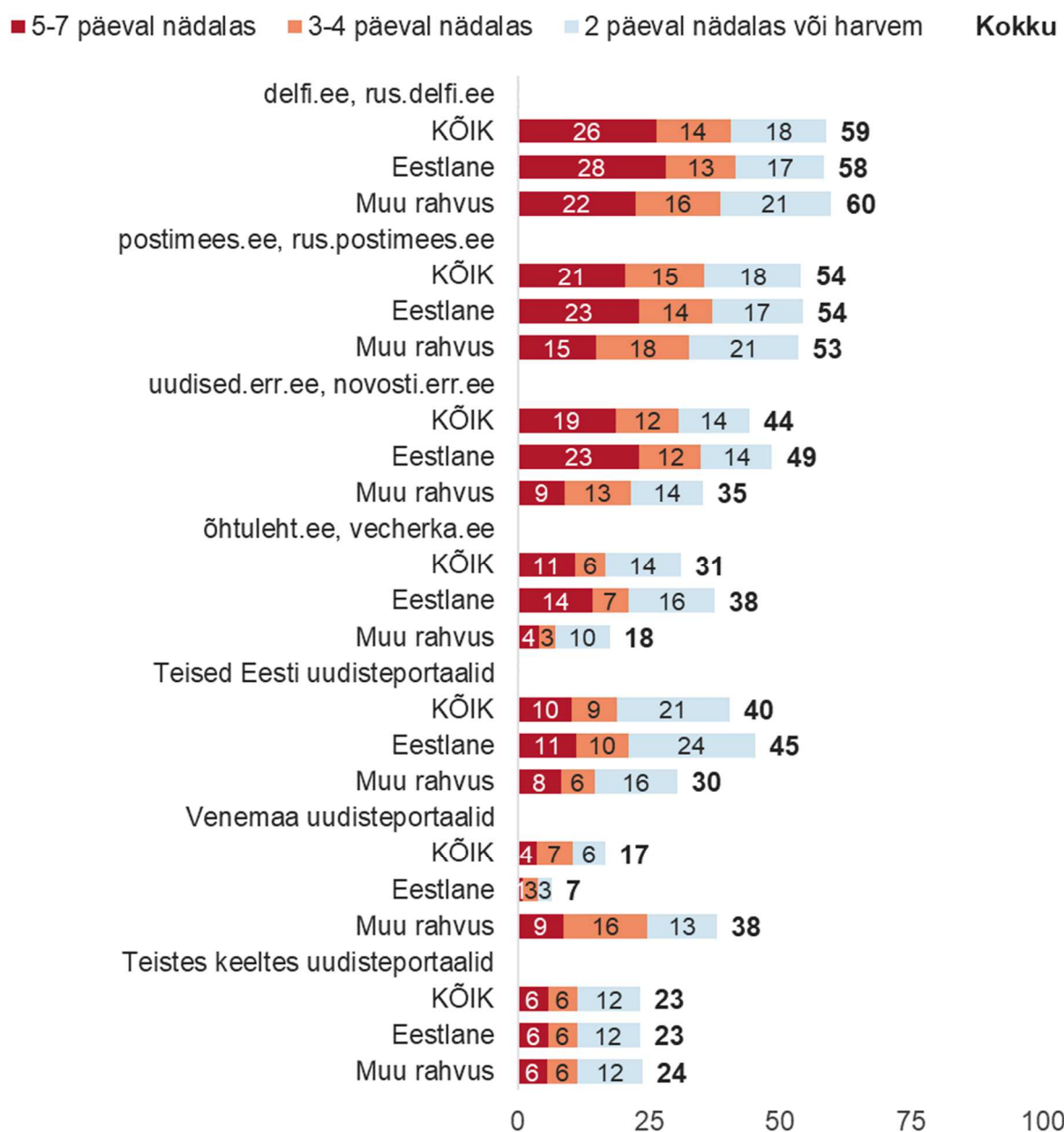
Selleks, et hinnata meediatarbimise seost riigikaitse-alaste hoiakutega, sisaldub küsitlusanneetis ka ulatuslik meediatarbimise plokk. Kaardistati erinevate meediakanalite jälgimise sagedust ning hinnanguid erinevate meediakanalite olulisusele riigikaitse-alase teabe saamisel.

11.1. Infokanalite jälgimine

Eesti uudisteportaalidest on kõige enam jälgijaid Delfil ning Postimehe portaalil, sealjuures nii eestlaste kui ka muudest rahvustest elanike seas. Venemaa uudisteportaalide jälgijaid

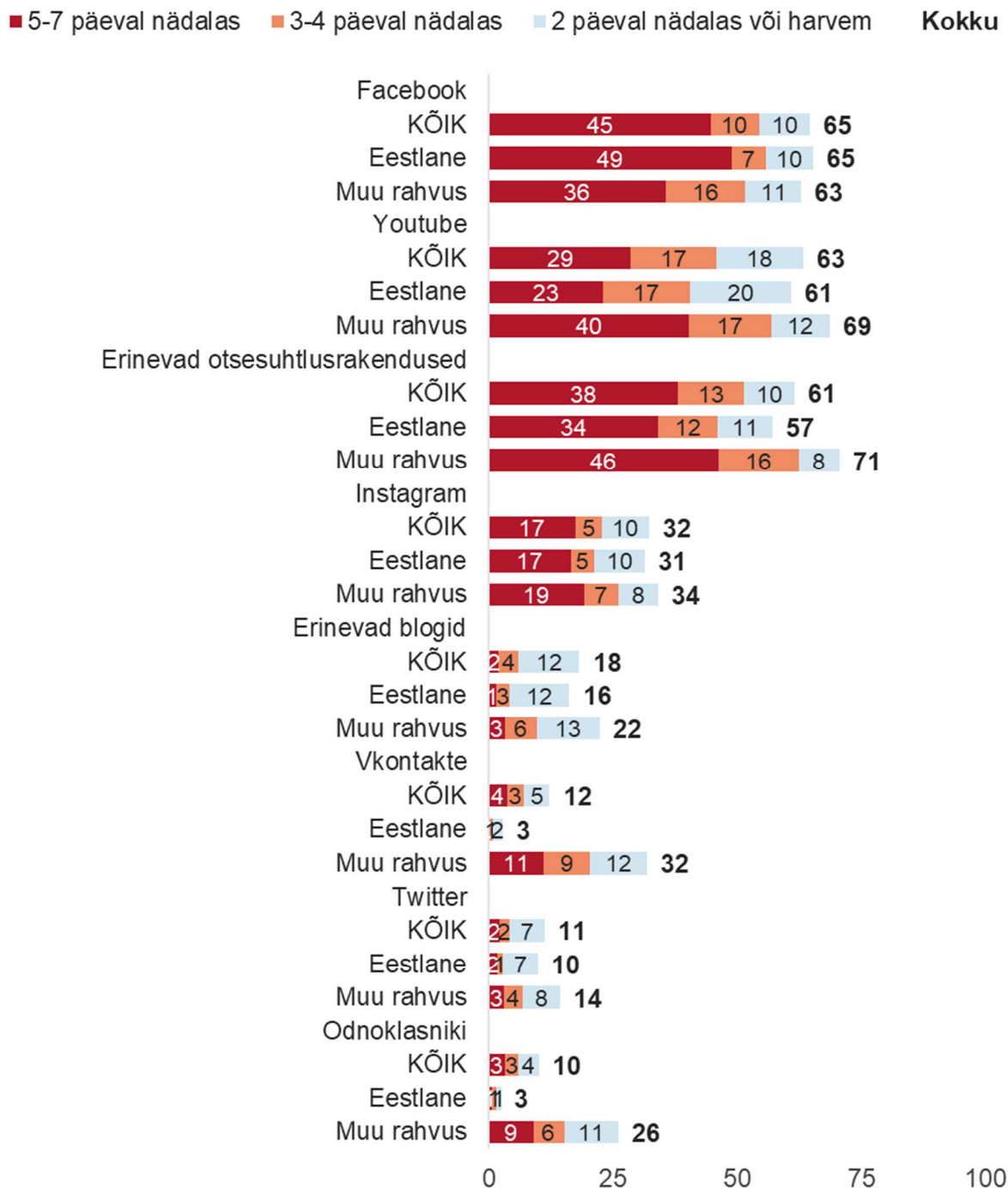
on muudest rahvustest elanike seas 38,0%, sealjuures pea igapäevaselt jälgib Venemaa uudisteportaale 8,8% mitte-eestlastest (Joonis 77).

Joonis 77. Uudisteportaalide ja ajalehtede võrguväljaannete külastamine; sügis 2020
(%, n=kõik vastajad)

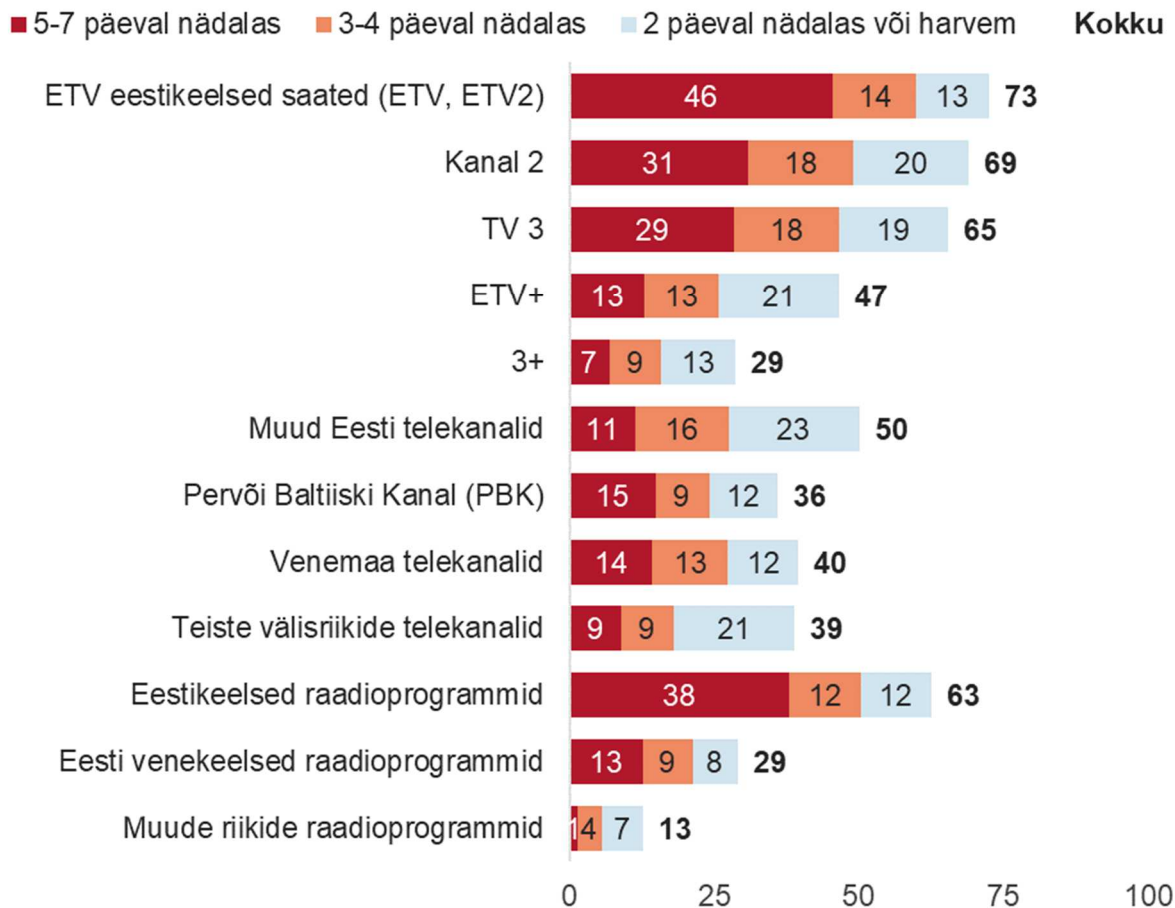
Sotsiaalmeedia kanalitest on nii eestlaste kui mitte-eestlaste seas populaarsemad Facebook, Youtube ja erinevad otsesuhtlusrakendused (nt Skype, Messenger) (Joonis 78).

Joonis 78. Sotsiaalmeedia kasutamine, sügis 2020 (% , n=kõik vastajad)

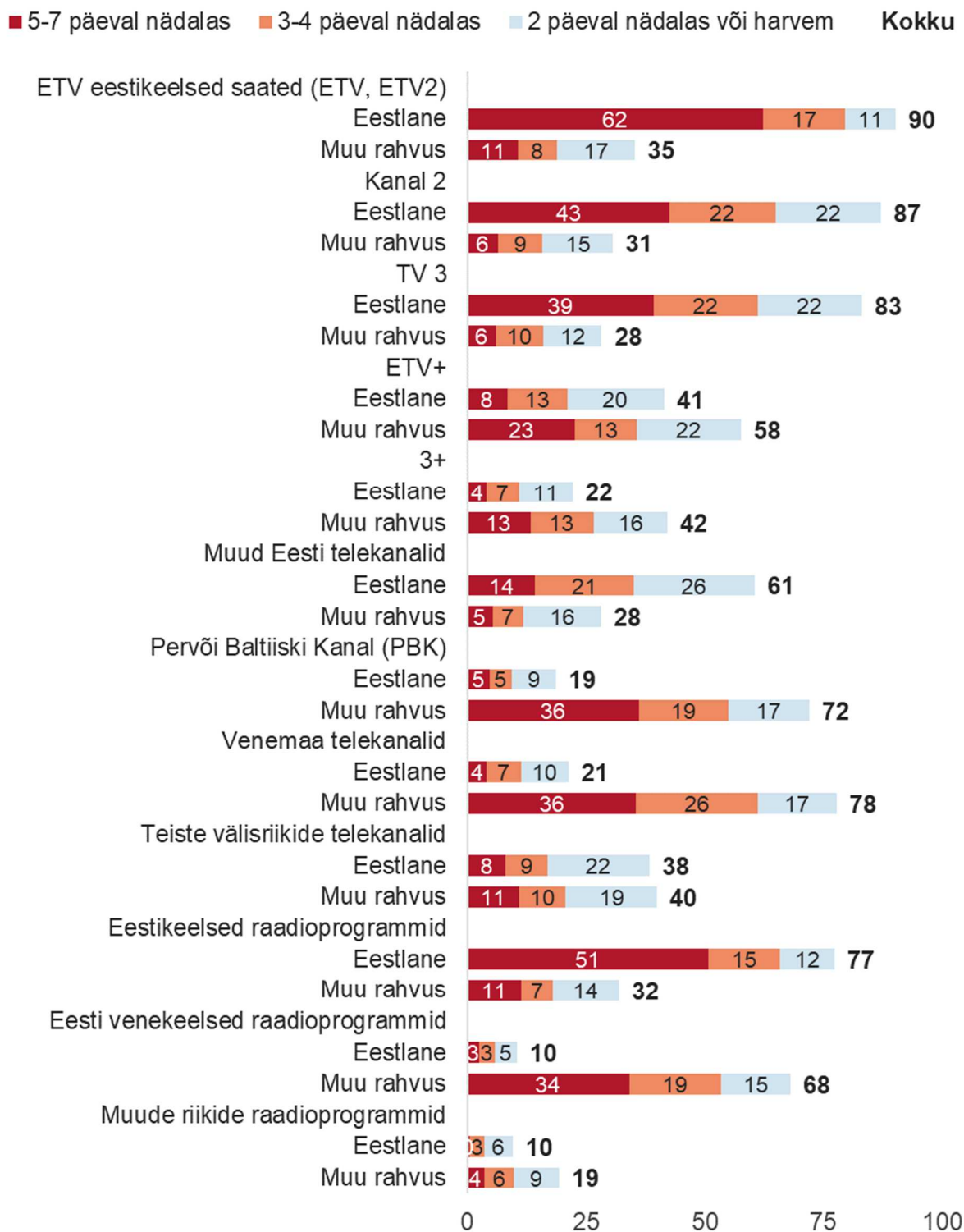

Ülevaade tele- ja raadioprogrammide jälgimisest kogu elanikkonnas on esitatud joonisel 79. Joonisel 80 on samad tulemused toodud rahvuslikes võrdluses. Venekeelsete elanike jaoks on kõige sagedamini jälgitavateks telekanaliteks Venemaa telekanalid ja Pervõi Baltiiski Kanal. Siiski vaatab ka Eesti Rahvusringhäälingu venekeelset telekanalit ETV+ enam kui pool venekeelsest elanikkonnast.

Joonis 79. Telekanalite vaatamine ning raadiokanalite kuulamine, sügis 2020 (%)
n=kõik vastajad

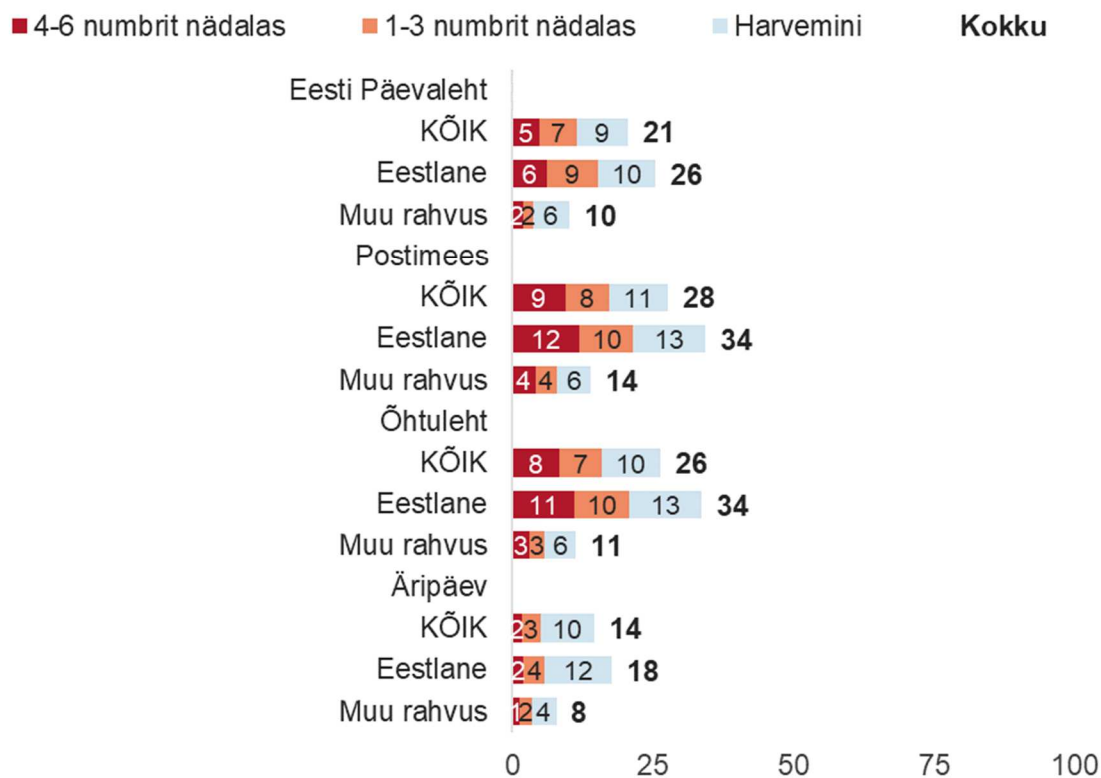

Joonis 80. Telekanalite vaatamine ning raadiokanalite kuulamine, sügis 2020, eestlaste ja mitte-eestlaste võrdlus (% , n=kõik vastajad)

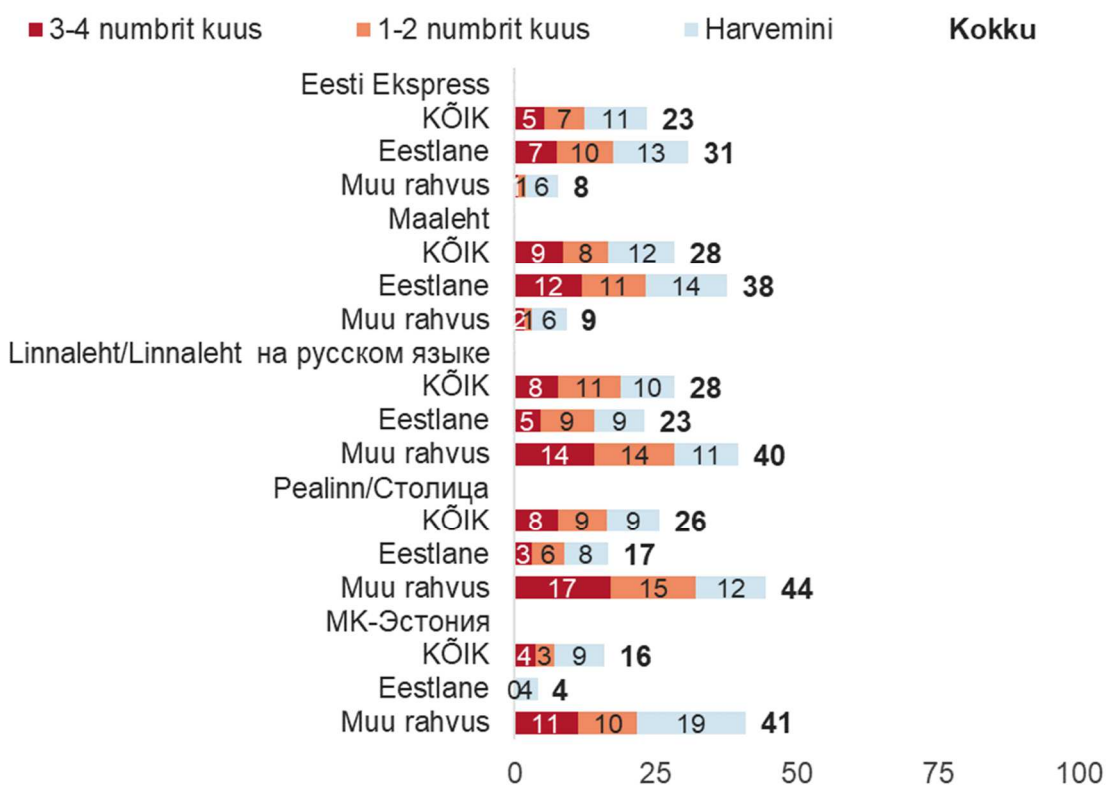

Ülevaade päeva- ja nädalalehtede lugemisest on esitatud joonistel 81 ja 82.

Joonis 81. Päevalehtede lugemine, sügis 2020 (% , n=kõik vastajad)

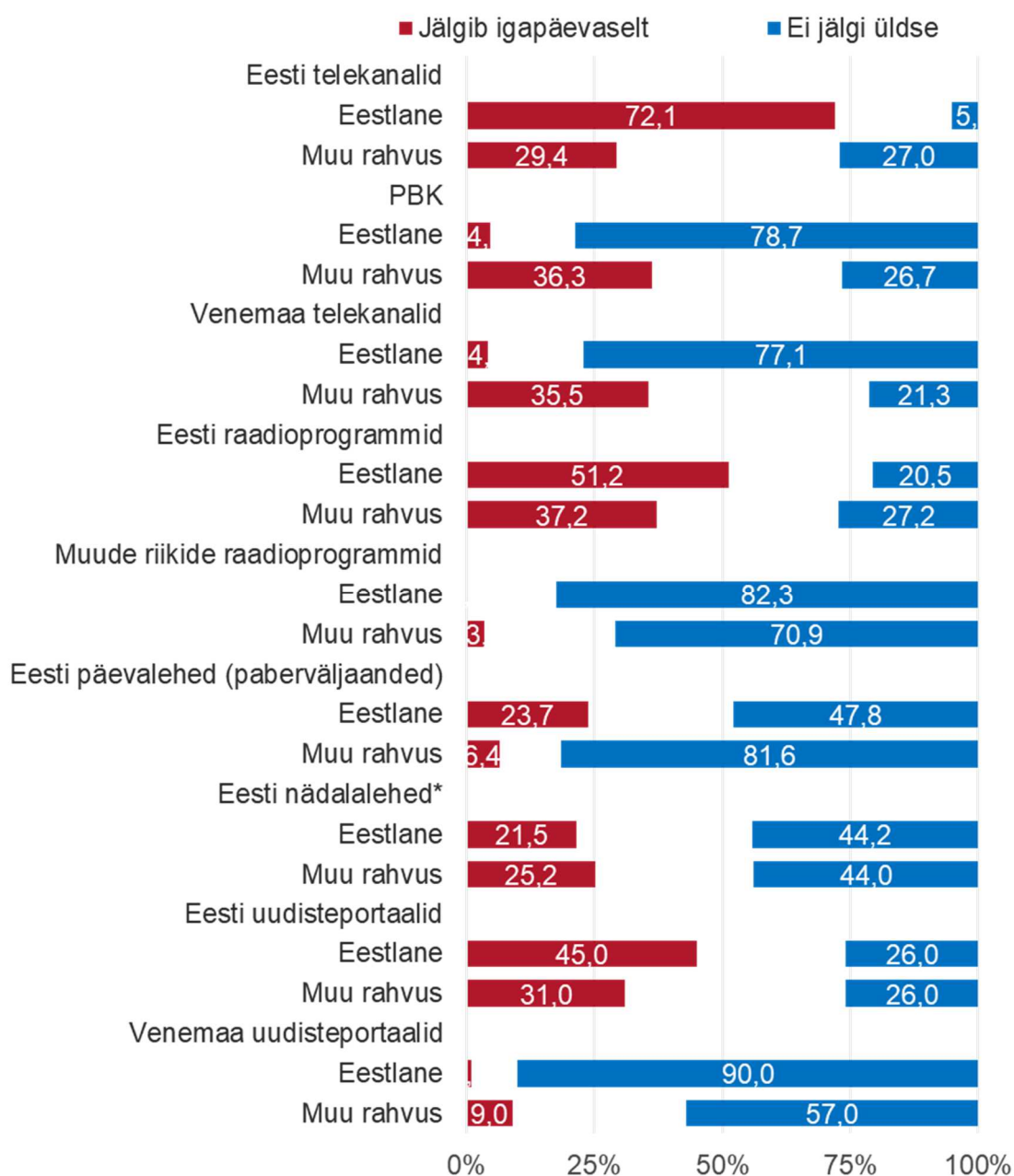

Joonis 82. Nädalalehtede lugemine, sügis 2020 (% , n=kõik vastajad)

Joonisel 83 on esitatud Eesti ning muude riikide meediakanalite igapäevaste (5–7 päeval nädalas) jälgijate osakaal kokkuvõtlikult (nt Eesti telekanalite kategooria alla on koondatud kõik Eesti telekanalid, mille kohta ankeedis eelnevalt ükshaaval küsiti). Siin joonistuvad veelgi selgemalt välja erinevused eestlaste ja muudest rahvustest elanike meediatarbimises: mis puudutab telekanaleid, on muudest rahvustest elanike seas PBK ning Venemaa telekanalid populaarsemad kui Eesti telekanalid. Samas internetist teabe saamisel eelistavad mitte-eestlased kasutada pigem Eesti kui Venemaa uudisteportaale.

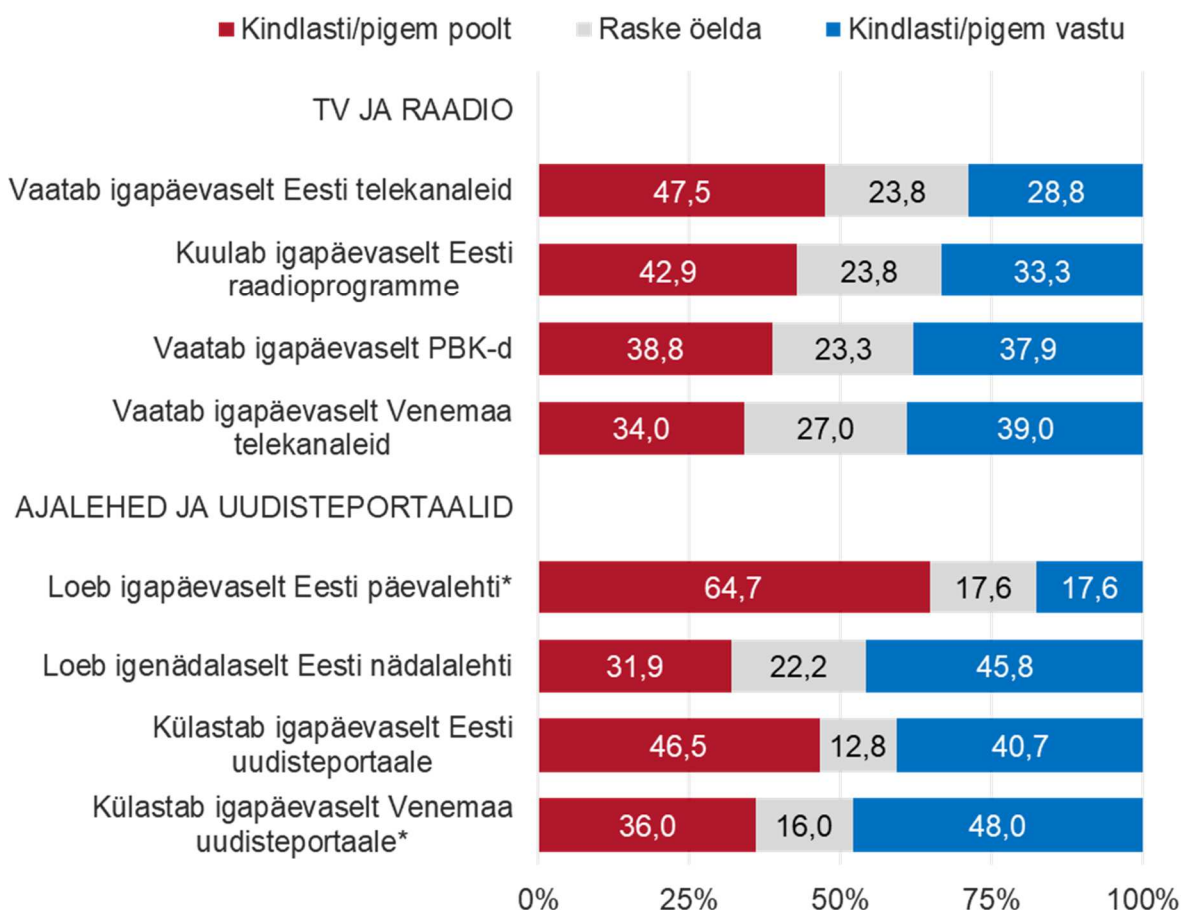
Joonis 83. Meediakanalite jälgimine rahvusrühmade lõikes (kokkuvõtlikult) (%), *n=kõik vastajad*)

*Punane tulp tähistab nädalalehtede iganädalaste lugejate osakaalu.

Joonisel 84 on esitatud mitte-eestlastest vastajate suhtumine Eesti NATO liikmeks olekusse sõltuvalt nende meediatarbimisest. Nagu jooniselt näha, on igapäevaselt Eesti telekanaleid või raadioprogramme jälgivate mitte-eestlaste suhtumine NATO-sse pisut positiivsem kui neil, kes vaatavad igapäevaselt Venemaa telekanaleid. Ka Eesti ja Venemaa uudisteportaalide igapäevaste külastajate võrdlus viitab, et Venemaa uudisteportaalide külastajate suhtumine NATO-sse on kriitilisem, kuid samas on antud rühma suurus valimis täpsete järelduste tegemiseks liiga väike.

Joonis 84. Mitte-eestlaste suhtumine Eesti NATO liikmeks olekusse sõltuvalt meediatarbimisest; sügis 2020 (%) ; n=mitte-eestlastest vastajad)

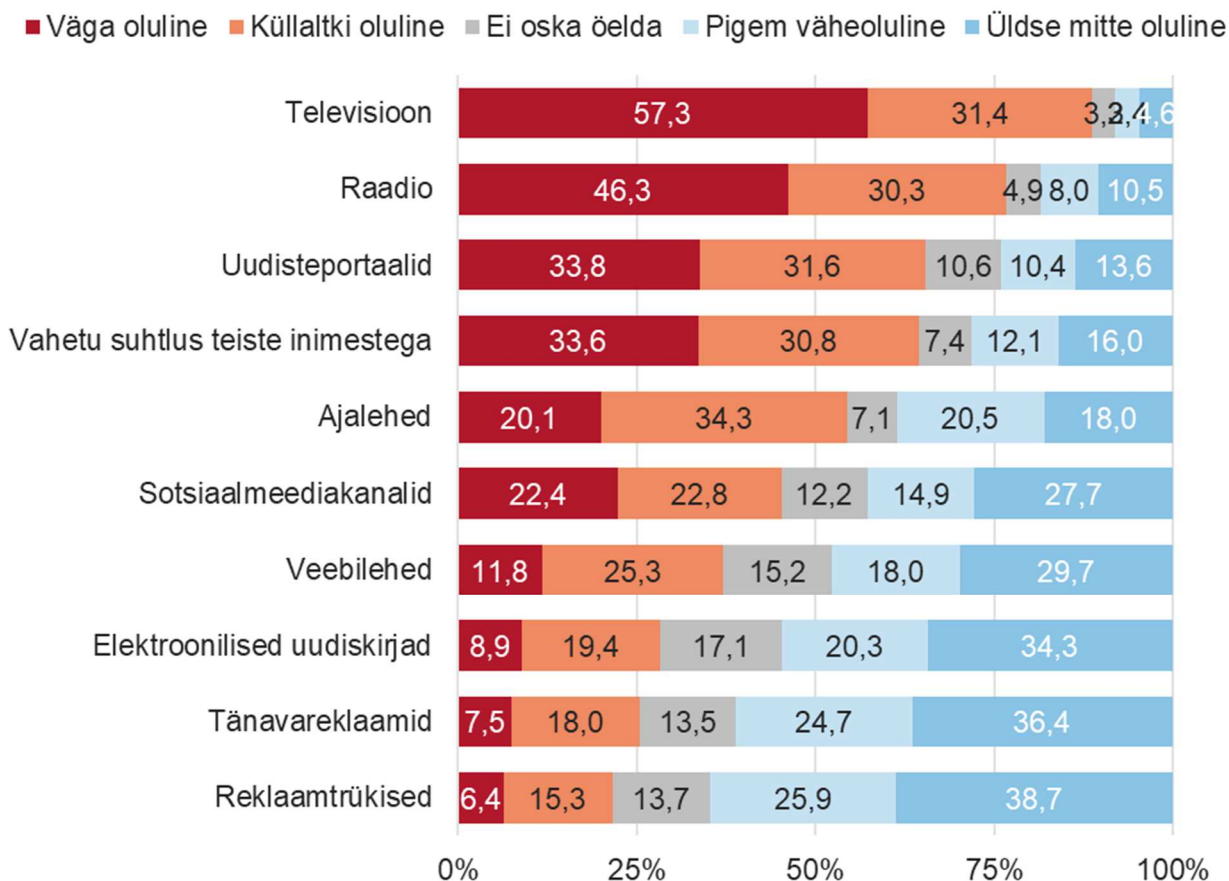
*Antud rühmas on vastajaid üldistuste tegemiseks liiga vähe.

11.2. Infokanalite olulisus

Viimase teemana küsiti vastajailt, kui oluliseks nad peavad erinevaid infokanaleid riigikaitse alase teabe saamisel.

Kõige olulisemateks riigikaitse-alase teabe allikateks peetakse televisiooni (väga või pigem oluliseks peab 88,8%) ning raadiot (76,6%). Enam kui pooled elanikest peavad olulisteks teabekanaliteks siinkohal ka uudisteportaale (65,4%), vahetut suhtlust teiste inimestega (64,5%) või ajalehti (54,4%) (Joonis 85).

Joonis 85. Hinnangud meediakanalite olulisusele riigikaitse teemalise informatsiooni allikana, sügis 2020 (% , n=kõik vastajad)

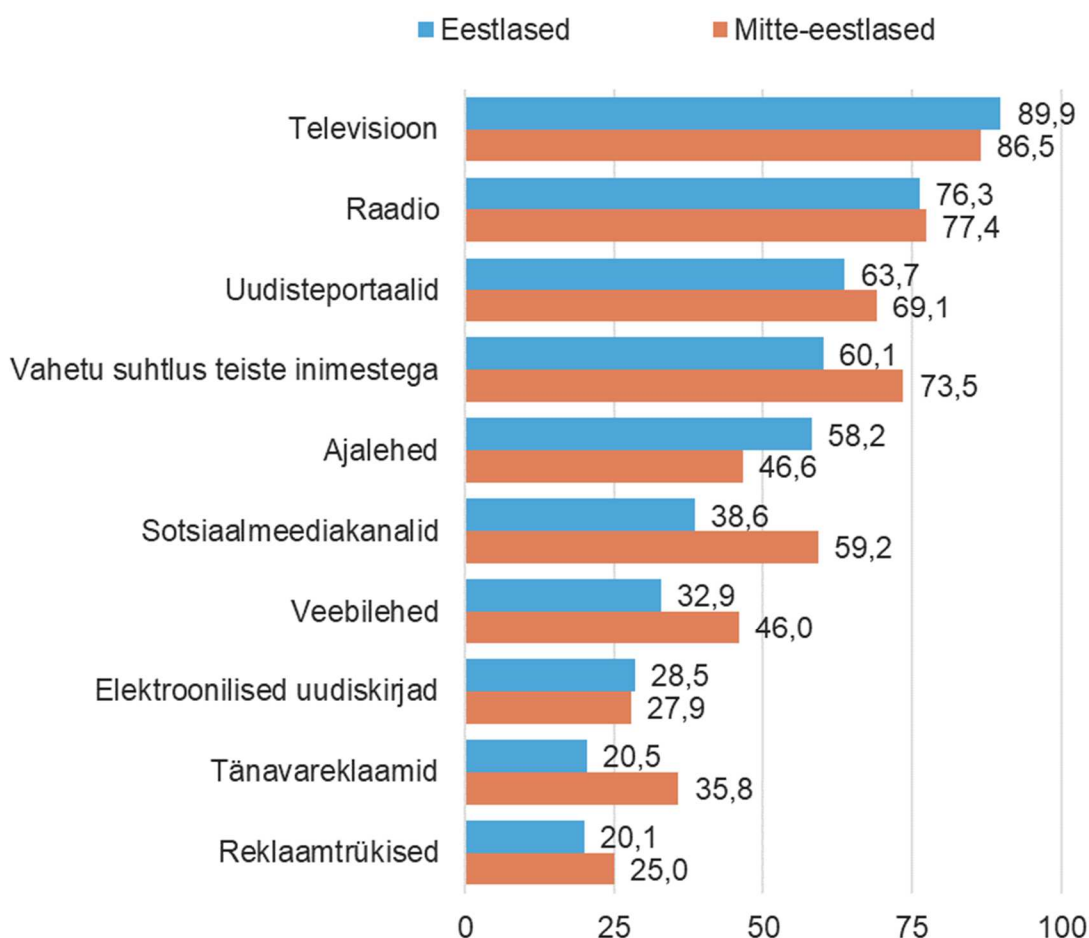

Ootuspäraselt on veebikanaliid (uudisteportaaliid, veebilehed, sotsiaalmeedia, elektroonilised uudiskirjad) olulisemad noorte või keskealiste jaoks, samas kui vanemates vanuserühmades (kus internetikasutajate osakaal on madalam) hinnatakse neid kanaleid oluliseks harvemini.

Nii eestlaste kui mitte-eestlaste jaoks on kõige olulisemateks riigikaitse-alase teabe allikateks TV ja raadio. Võrreldes eestlastega peavad mitte-eestlased riigikaitse-alase

teabe saamisel sagedamini olulisteks kanaliteks sotsiaalmeediat, veebilehti, tänavareklaame ning vahetut suhtlust teiste inimestega. Eestlastest vähem tähtsustavad mitte-eestlased riigikaitse-alase teabe allikana ajalehti (Joonis 86).

Joonis 86. Hinnangud meediakanalite olulisusele riigikaitse teemalise informatsiooni allikana, sügis 2020, eestlaste ja mitte-eestlaste võrdlus (hinnangu „väga oluline“ või „küllaltki oluline“ andnute %, n=kõik vastajad)

Küsimustik koosneb iseseisvatest küsimuseplokkidest, mille tellijad ei ole üksteisega seotud.

TAUST 1

1 AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

TAUST 2

Lisa 1 Küsitlusankeet

OMNIBUSS 9/2020

Küsitaja nimi _____, töötöendi nr _____

1. Intervjuu toimumise koht:

- 1 Tallinn
- 2 Harjumaa
- 3 Hiiumaa
- 4 Ida-Virumaa
- 5 Jõgevamaa
- 6 Järvamaa
- 7 Läänemaa
- 8 Lääne-Virumaa
- 9 Põlvamaa
- 10 Pärnumaa
- 11 Raplamaa
- 12 Saaremaa
- 13 Tartumaa
- 14 Valgamaa
- 15 Viljandimaa
- 16 Võrumaa

2. Asulatüüp:

- 1 Pealinn
- 2 Suur linn (Tartu, Pärnu, Narva, Kohtla-Järve)
- 3 Maakonnakeskus
- 4 Muu linn, alev
- 5 Alevik
- 6 Küla

3. Kui intervjuu toimub Tallinnas, siis linnaosa nimetus:

- 1 Põhja-Tallinn
- 2 Haabersti
- 3 Kesklinn
- 4 Kristiine
- 5 Lasnamäe
- 6 Pirita
- 7 Mustamäe
- 8 Nõmme

4. Valimipiirkond

5. Valimipunkti nr

6. Vastaja nr

7. Intervjuu toimumise kuupäev:

8. Intervjuu alguse kellaaeg:

_____ tund ____ min

TAUST 1

0. Intervjuu läbiviimise keel:

- 1 Eesti
- 2 Vene

1. Sugu:

- 1 Mees
- 2 Naine

2. Vanus: _____ täisaastat

3. Teie rahvus:

- 1 Eestlane
- 2 Venelane
- 2 Muu rahvus

4. Teie kodakondsus:

- 1 Eesti
- 2 Venemaa
- 3 Muu riik, mis? _____
- 4 Määratlemata kodakondsus

RIIGIKAITSE

1. Kui Te hindate Eesti elu tervikuna, siis kas viimastel aastatel on asjad Teie hinnangul muutunud paremuse või halvemuse suunas või jäänud samaks?

Muutunud paremaks	1
Muutunud halvemaks	2
Jäänud samaks	3
Ei oska öelda	99

2. Mil määral Te usaldate järgmisi Eesti riigi ja rahvusvahelisi institutsioone?

	Täielikult usaldan	Pigem usaldan	Pigem ei usalda	Üldse ei usalda	Ei oska öelda
A. Riigikogu	1	2	3	4	99
B. Vabariigi Valitsus	1	2	3	4	99
C. President	1	2	3	4	99
D. Peaminister	1	2	3	4	99
E. Kaitsevägi	1	2	3	4	99
F. Politsei- ja Piirivalve	1	2	3	4	99
G. Päästeteenistused	1	2	3	4	99
H. Kaitseliit	1	2	3	4	99
I. NATO	1	2	3	4	99
J. Euroopa Liit	1	2	3	4	99
K. Kohalikud omavalitsused	1	2	3	4	99
L. Kohtusüsteem	1	2	3	4	99

3. Kui sageli Te olete tundnud uhkust või heameelt selle üle, et elate Eesti Vabariigis?

Mitte kunagi	1
Mõnikord	2
Küllalt sageli	3
Väga sageli, pidevalt	4
Ei oska öelda	99

4. Milline on Teie hinnang sellele, kuidas on riik viimastel aastatel Eesti riigikaitset arendanud? Kas riigikaitset on arendatud...?

väga hästi	1
küllaltki hästi	2
pigem halvasti	3
väga halvasti	4
ei oska öelda	99

5. Kui hästi on Teie hinnangul kaitstud Eesti välispiir?

Väga hästi	1
Küllaltki hästi	2
Pigem halvasti	3
Väga halvasti	4
Ei oska öelda	99

5B. Kui hästi on teie hinnangul kaitstud Eesti e-riigi digitaalsed teenused ja infosüsteemid?

Väga hästi	1
Küllaltki hästi	2
Pigem halvasti	3
Väga halvasti	4
Ei oska öelda	99

6. Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel...?

maailm muutub turvalisemaks	1
suureneb sõjaliste konfliktide oht maailmas	2
olukord maailmas ei muutu	3
ei oska öelda	99

7. Mil määral kujutavad Teie hinnangul ohtu rahule ja turvalisusele maailmas järgnevad tegurid?

		See kindlasti	Mõningal määral ka see	See kindlasti mitte	Ei oska öelda
1	Globaalsed kliimamuutused	1	2	3	99
2	Küberrünnakud	1	2	3	99
3	Sõjaline konflikt Süürias	1	2	3	99
4	Relvastatud konflikt Ida-Ukrainas	1	2	3	99
5	Venemaa katsed taastada oma mõjuvõimu naaberriikides	1	2	3	99
6	Ülemaailmne majanduskriis	1	2	3	99
7	Rikaste ja vaeste riikide (nt. arenenud riikide ja arengumaade) vastuolude süvenemine	1	2	3	99
8	Epideemiate levik (nt. Covid-19, Ebola, HIV, Zika jt.)	1	2	3	99
9	USA majanduslik ja sõjaline domineerimine maailmas	1	2	3	99
10	Hiina majandusliku ja sõjalise võimsuse kasv	1	2	3	99
11	Põhja-Korea tegevus	1	2	3	99
12	Organiseeritud kuritegevus	1	2	3	99
13	Terrorivõrgustike tegevus	1	2	3	99
14	Väärinfo ja valeuudiste laialdane levik	1	2	3	99
15	Sõjapõgenike ja pagulaste sissetõule Euroopasse	1	2	3	99
16	Midagi muud, täpsustage: _____	1	2		

8. Mis Te arvate, kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates tingimustes?

Turvalisemates	1
Ebaturvalisemates	2
Olukord ei muutu	3
Ei oska öelda	99

9. Kui tõenäoliseks Te peate, et Eestit ähvardab lähemate aastate jooksul midagi järgnevat?

		Väga tõenäoli seks	Küllaltki tõenäoli seks	Mitte eriti tõenäoli seks	Täiesti ebatõenäoliseks	Ei oska öelda
1	Terroriakt	1	2	3	4	99
2	Uluslik merereostus	1	2	3	4	99
3	Suur tööstusõnnetus					
4	Uluslik looduskeskkonna reostus	1	2	3	4	99
5	Tuumakatastroof Eesti lähistel asuvas aatomielektijaamas	1	2	3	4	99
6	Rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvad kokkupõrked elanikkonna rühmade vahel	1	2	3	4	99
7	Massilised tänavarahutused	1	2	3	4	99
16	Epideemiate levik (nt Covid-19, Ebola, HIV, Zika jt)	1	2	3	4	99
8	Uluslik sõjaline rünnak mõne välisriigi poolt	1	2	3	4	99
9	Vihakõne levik					
10	Piiratud sõjaline rünnak mõne strateegilise objekti vastu	1	2	3	4	99
11	Valeuudiste levik	1	2	3	4	99
12	Küberrünnakud riiklike infosüsteemide, asutuste, ettevõtete või elanike vastu	1	2	3	4	99
13	Välisriigi sekkumine Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides	1	2	3	4	99
14	Eesti riigi majanduslik kokkuvarisemine	1	2	3	4	99
15	Rünnak Eesti kodanike vastu välisriigis	1	2	3	4	99

10. Kuidas Teile tundub, kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest liiga palju, parasjagu või pigem liiga vähe?

Liiga palju	1
Parasjagu	2
Liiga vähe	3
Ei oska öelda	99

11. Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

Jah, kindlasti	1
Tõenäoliselt jah	2
Tõenäoliselt mitte	3
Kindlasti mitte	4
Ei oska öelda	99

12. Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?

Jah, kindlasti	1
Tõenäoliselt jah	2
Tõenäoliselt mitte	3
Kindlasti mitte	4
Ei oska öelda	99

13. Kui Eestile tungitaks kallale, kas püüaksite siis Eestist lahkuda?

Jah, kindlasti	1
Tõenäoliselt jah	2
Tõenäoliselt mitte	3
Kindlasti mitte	4
Ei oska öelda	99

14. Kuidas Teile tundub, kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni?

Jah, kindlasti	1
Tõenäoliselt jah	2
Tõenäoliselt mitte	3
Kindlasti mitte	4
Ei oska öelda	99

15. Mis tagab Teie arvates Eesti riigile suurima julgeoleku? Nimetage kuni kolm olulisemat tegurit. **KAART 9. KUNI KOLM VASTUST.**

Elanike kaitsetahe	1
Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine	2
Koostöö ja head suhted Ameerika Ühendriikidega	3
Osalemine rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel	4
Kuulumine NATO-sse	5
Koostöö ja head suhted Venemaaga	6
Balti riikide kaitsealane koostöö	7
Liitlaste relvajõudude üksuste alaline viibimine Eestis	8
Kuulumine ÜRO-sse	9
Kuulumine Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE)	10
Kuulumine Euroopa Liitu	11
Kaitsealane koostöö Põhjamaadega	12
Midagi muud, mis? _____	13
Ei oska öelda	99

16A. Kas Teie olete piisavalt informeeritud sellest, mida Te saaksite teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung?

Jah, piisavalt	1
Üldiselt küll	2
Pigem mitte	3
Kindlasti mitte	4
Ei oska öelda	99

17. Millistel teemadel vajaksite rohkem informatsiooni riigi tegevuse ja isikliku elukorralduse kohta välisvaenlase kallale tungi korral? **KAART 10. KUNI KOLM VASTUST.**

Millised on Teie kohustused riigikaitstes	1
Millised on Teie riigikaitse alased kohustused põhitöökohas	2
Kuidas korraldatakse mobilisatsiooni	3
Kuidas teavitatakse avalikkust	4
Kuidas korraldatakse evakueerimist lahingutegevuse eest	5
Kuidas käituda, kui olete tsiviilisikuna sattunud lahingutegevuse piirkonda	6
Kuidas saate tsiviilisikuna panustada sõjaväe toetamisse	7
Kuidas lahendada esmatasandi olme ja majapidamisega seotud probleeme	8
Kuidas ja millised avalikud teenused on kättesaadavad	9
Muu, mis?	10
<i>Ei oska öelda</i>	99

18. Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?

tunduvalt tõsta	1
mõningal määral tõsta	2
säilitada praegusel tasemel	3
mõningal määral vähendada	4
tunduvalt vähendada	5
<i>ei oska öelda</i>	99

19. Kas Teie olete Eesti NATO-sse kuulumise poolt või selle vastu?

Kindlasti poolt	1
Pigem poolt	2
Pigem vastu	3
Kindlasti vastu	4
<i>Ei oska öelda</i>	99

20. Milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht?

KAART 11. VÕIB MITU VASTUST

NATO liikmeks olek hoiaks sõjalise konflikti ära	1
Konflikti puhkedes osutaks NATO otsest sõjalist abi	2
NATO piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega	3
Eestil pole NATO-lt mingit abi loota	4
<i>Ei oska öelda</i>	99

21. Kas NATO on Teie hinnangul tänases julgeolekuolukorras teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks?

Täiesti piisavalt	1
Üldiselt piisavalt	2
Pigem ebapiisavalt	3
Täiesti ebapiisavalt	4
<i>Ei oska öelda</i>	99

22. Kuidas Te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis?

Kindlasti poolt	1
Pigem poolt	2
Pigem vastu	3
Kindlasti vastu	4
<i>Ei oska öelda</i>	99

23. Kas Teie arvates Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurid muudavad riigi üldiselt turvalisemaks või pigem vähem turvaliseks või ei mõjuta nad turvalisust kummaski suunas?

Üldiselt turvalisemaks	1
Vähem turvalisemaks	2
Ei mõjuta kummaski suunas	3
<i>Ei oska öelda</i>	99

23A. Milliseid järgmistest sõnadest või fraasidest peate sobivateks, et kirjeldada Eestis praegu paiknevaid NATO lahingugrupi sõdureid? KAART 12. KUNI NELI VASTUST

Varjatud	1
Avalad, avatud	2
Vaenulikud	3
Sõbralikud	4
Lugupidamatud	5
Viisakad	6
Mitteusaldusväärsed	7
Heade kavatsustega	8
Eesti suhtes ükskõiksed	9
Eestist hästi informeeritud	10
Tõrksad, pole koostööaltid	11
Õnnelikud	12
Professionaalsed	13
Ebaprofessionaalsed	14
Võimekad	15
Vähevõimekad	16
Pühendunud	17
Ei ole pühendunud	18
Ükski neist sõnadest/fraasidest ei pea paika	98
Ei oska öelda	99

24. Kas Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes?

Jah, kindlasti	1
Tõenäoliselt jah	2
Tõenäoliselt mitte	3
Kindlasti mitte	4
Ei oska öelda	99

25. Millised on Teie hinnangul kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides?

Eesti osalemine rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides... KAART 13

	A. Esimene põhjus ÜKS VASTUS	B. Teine põhjus ÜKS VASTUS	C. Kolmas põhjus ÜKS VASTUS
tagab NATO abi Eestile võimalike ohtude puhul	1	1	1
annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse	2	2	2
aitab ära hoida konfliktide levimist Eestisse	3	3	3
aitab kaasa rahu tagamisele maailmas tervikuna	4	4	4
kaitseb kriisipiirkondade elanikke	5	5	5
aitab levitada demokraatlikke väärtusi maailmas	6	6	6
annab Eestile võimaluse kaasa rääkida maailma poliitikas	7	7	7
välismissioonidel osalemine on iga demokraatliku riigi kohustus	8	8	8
Muu argument, täpsustage:	9	9 ...	9.....
Mitte miski ülalmainitud ei põhjenda osalemist välismissioonidel / ei poolda osalemist missioonidel	10		
Ei oska öelda	99	99	99

26. Kuidas Te suhtute Eesti kaitseväge osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides ...

		Toetan täielikult	Pigem toetan	Pigem ei toeta	Üldse ei toeta	Ei oska öelda
A.	... NATO üksuste koosseisus	1	2	3	4	99
B.	... Euroopa Liidu üksuste koosseisus	1	2	3	4	99
C.	... ÜRO rahutagamisjõudude koosseisus	1	2	3	4	99
D.	... liitlasriikide vahelise koostöö raames	1	2	3	4	99

27. Kuidas Teie suhtute Euroopa Liidu kaitsekoostöö arendamisse?

Toetan täielikult	1
Pigem toetan	2
Pigem ei toeta	3
Üldse ei toeta	4
Ei oska öelda	99

28. Kui vajalikuks Teie peate noormeeste jaoks ajateenistuse läbimist?

Kindlasti vajalikuks	1
Pigem vajalikuks	2
Pigem mittevajalikuks	3
Täiesti mittevajalikuks	4
Ei oska öelda	99

29. Kas Teie hinnangul peaksid kaitseväge teenistuse läbima ka need noormehed, kel on väiksemaid tervisehäireid?

Jah, kindlasti	1
Jah, kuid neile sobiva koormusega	2
Ei	3
Ei oska öelda	99

30. Kuidas suhtute noormeestesse, kes hoiavad ajateenistusest kõrvale?

Mõistate kõrvalehoidmise hukka	1
Suhtute sellesse negatiivselt	2
Suhtute sellesse mõistvalt	3
Kiirate kõrvalehoidmise heaks	4
Ei oska öelda	99

31. Eesti riigikaitse ülesehitus näeb ette meeste üldise kaitsevägekohustuse ja reservarmee. Kas Teie arvates peaks Eesti... ?

loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge	1
säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmee	2
ei oska öelda	99

32. Milline peaks Teie hinnangul olema naiste suhe ajateenistusega?

Ajateenistus peaks olema naistele kohustuslik nagu meestelegi	1
Naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistust soovi korral vabatahtlikult	2
Naised ei peaks ajateenistust läbima ei kohustuslikus korras ega vabatahtlikult	3
Ei oska öelda	99

KUI KÜS.32=1 VÕI 2:

33. Kas naiste ajateenistuse peaks toimuma samadel alustel ajateenistust läbivate meestega või eraldi programmi järgi, mis arvestaks naiste erineva füüsilise võimekusega?

Peaks toimuma samadel alustel meestega	1
Peaks toimuma eraldi programmi järgi	2
<i>Ei oska öelda</i>	<i>99</i>

KÕIK VASTAJAD:

34. Kuidas suhtute elukutselistesse kaitseväelastesse?

Väga hästi	1
Üldiselt hästi	2
Ei hästi ega halvasti, neutraalselt	3
Pigem halvasti	4
Väga halvasti	5
<i>Ei oska öelda</i>	<i>99</i>

35. Kas teie hinnangul võiksid naised Kaitseväes teenida meestega võrdselt kõikides ametikohtadel ja väeosades, või peaksid naised teenima pigem tagalas jt toetavates funktsioonides?

Võiksid teenida võrdselt meestega kõikides väeosades ja ametikohtadel	1
Peaksid teenima pigem tagalas ja toetavates funktsioonides	2
<i>Ei oska öelda</i>	<i>99</i>

36. Kuidas suhtute vabatahtlikesse kaitsemiitlastesse?

Väga hästi	1
Üldiselt hästi	2
Ei hästi ega halvasti, neutraalselt	3
Pigem halvasti	4
Väga halvasti	5
<i>Ei oska öelda</i>	<i>99</i>

37. Mis peaksid Teie hinnangul olema Kaitsemiidu peamised ülesanded? Palun valige tähtsuse järjekorras kolm kõige olulisemat ülesannet. KAART 14

	A. Esimene ülesanne	B. Teine ülesanne	C. Kolmas ülesanne
	<i>ÜKS VASTUS</i>	<i>ÜKS VASTUS</i>	<i>ÜKS VASTUS</i>
Sõjalise väljaõppe läbiviimine oma liikmetele	1	1	1
Pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks	2	2	2
Sõjalistel missioonidel osalemine väljaspool Eestit	3	3	3
Kaitsetahte tõstmine elanikkonna hulgas	4	4	4
Kaitsevägele ja Kaitsemiidule ühiskonnas laia toetuspinna loomine	5	5	5
Osalemine siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel	6	6	6
Osalemine päästetegevuses õnnetuste ja kataastroofide korral	7	7	7
Noorte huvitegevuse korraldamine (kodutütred/noored kotkad)	8	8	8
Valmistumine elanikkonna organiseeritud kaitseks ohuolukordade puhul (tsiviilkaitse)	9	9	9
Muu ülesanne, täpsustage:	10 _____	10 _____	10 _____
<i>Ei oska öelda</i>	<i>99</i>	<i>99</i>	<i>99</i>

38. Kas Te olete kuulnud sellise organisatsiooni nagu Naiskodukaitse olemasolust?

Jah	1
Ei	2

KUI K38=1:

39. Kuivõrd vajalikuks peate Naiskodukaitse tegevust riigikaitse tagamisel?

Kindlasti vajalikuks	1
Pigem vajalikuks	2
Pigem mittevajalikuks	3
Täiesti mittevajalikuks	4
Ei oska öelda	99

KÕIK VASTAJAD:**40. Mis peaksid Teie hinnangul olema Naiskodukaitse peamised ülesanded. Palun valige tähtsuse järjekorras kolm kõige olulisemat ülesannet. KAART 15**

	A. Esimene ülesanne	B. Teine ülesanne	C. Kolmas ülesanne
	ÜKS VASTUS	ÜKS VASTUS	ÜKS VASTUS
Sõjalise väljaõppe läbiviimine	1	1	1
Heategevusürituste korraldamine Kaitseväe ja Kaitseliidu heaks (Sinilille kampaania, missioonisõduritele kinnaste kudumine jne)	2	2	2
Kaitsetahte tõstmine elanikkonna hulgas	3	3	3
Kaitseväele ja Kaitseliidule ühiskonnas laia toetuspinna loomine	4	4	4
Naiste ja tütarlaste suurem kaasamine riigikaitsetesse	5	5	5
Kaitseliidu tegevuse tagamine toetavates rollides (toitlustus, meditsiin, side jne)	6	6	6
Osalemine siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel	7	7	7
Osalemine päästetegevuses õnnetuste ja katastroofide korral	8	8	8
Noorte huvitegevuse korraldamine (kodutütred/ noored kotkad)	9	9	9
Valmistumine elanikkonna organiseeritud kaitseks ohuolukordade puhul	10	10	10
Muu ülesanne, täpsustage:	11 _____	11 _____	11 _____
Ei oska öelda	99	99	99

Millised on Teie enda või Teie lähedaste kokkupuuted Eesti riigi kaitsestruktuuridega? Siin on mõeldud ainult neid kokkupuuteid, mis Teil on olnud taasiseseisvunud Eesti riigis, st alates aastast 1991. Palun ärge võtke arvesse nõukogude armees teenimist ega muid nõukogudeaegseid kogemusi. **KAART 16**

41A. Kus Te olete ise osalenud?

41B. Kus Teie sõbrad või pereliikmed on osalenud?

Alates aastast 1991:	K41A. Olete ise osalenud VÕIB MITU VASTUST	K41B. Teie sõbrad või pereliikmed on osalenud VÕIB MITU VASTUST
Ajateenistus Eesti kaitseväes	1	1
Õppekogunemised / Kordusõppused / Vabatahtlikud reservohvitseride kursused Eesti kaitseväes	2	2
Tegevteenistuses osalemine Eesti kaitseväes (kaadrikaitseväelasena)	3	3
Kaitseliidu tegevus	4	4
Naiskodukaitse tegevus	5	5
Noorte Kotkaste / Kodutütarde tegevus	6	6
Riigikaitseõpetus koolides	7	7
Ei oma kokkupuuteid	8	8
<i>Ei oska öelda</i>	99	99

KUI EI OLE ISE OSALENUD KAITSELIIDU TEGEVUSES (KÜS.41A ≠ 4):

42. Kui Teile tehakse ettepanek liituda Kaitseliiduga, siis kuidas Te sellesse suhtuksite?

Kindlasti liitaksin	1
Arvatavasti liitaksin	2
Arvatavasti ei liituks	3
Kindlasti ei liituks	4
<i>Ei oska öelda</i>	99

NAISTELE, KES EI OLE ISE OSALENUD NAISKODUKAITSE TEGEVUSES (KÜS.41A ≠ 5)

43. Kui Teile tehakse ettepanek liituda Naiskodukaitsega, siis kuidas Te sellesse suhtuksite?

Kindlasti liitaksin	1
Arvatavasti liitaksin	2
Arvatavasti ei liituks	3
Kindlasti ei liituks	4
<i>Ei oska öelda</i>	99

KÕIK VASTAJAD:

44. Kas kõigis keskkaridust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust?

Jah, kindlasti	1
Arvatavasti küll	2
Arvatavasti mitte	3
Kindlasti mitte	4
<i>Ei oska öelda</i>	99

Erinevates sõdades või relvakonfliktides osalenuid on tavaks nimetada veteranideks.

45. Millega neist kolmest määratlusest seostub Teie jaoks sõna “veteran” kõige enam? ÜKS VASTUS

Pikaaegselt Eesti kaitseväes teeninutega	1
Teises maailmasõjas osalenutega	2
Eesti kaitseväge missioonidel osalenutega (Kosovos, Afganistanis, Iraagis, Bosnia-Hertsegoviinas, Horvaatias, Liibanonis, Malis, Kesk-Aafrika Vabariigis)	3
Millegi muuga (täpsustage): _____	4
<i>Ei oska öelda</i>	99

46. Kui sageli Te külastate järgnevaid uudisteportaale ning ajalehtede võrguväljaandeid? **KAART 17**

		5-7 päeval nädalas	3-4 päeval nädalas	2 päeval nädalas või harvem	Ei külasta üldse	<i>Ei oska öelda</i>
A	Eesti Päevaleht / Delfi (delfi.ee, rus.delfi.ee)	1	2	3	4	99
B	Eesti Rahvusringhäälingu uudised (uudised.err.ee, novosti.err.ee)	1	2	3	4	99
C	Postimees (postimees.ee, rus.postimees.ee)	1	2	3	4	99
D	Õhtuleht (õhtuleht.ee, vecherka.ee)	1	2	3	4	99
E	Teised Eesti uudisteportaalid ja/või ajalehtede võrguväljaanded	1	2	3	4	99
F	Venemaa uudisteportaalid ja/või ajalehtede võrguväljaanded	1	2	3	4	99
G	Teistes keeltes uudisteportaalid, ajalehtede võrguväljaanded	1	2	3	4	99

47. Kui sageli Te kasutate järgnevaid sotsiaalmeediakanaleid? **KAART 17**

		5-7 päeval nädalas	3-4 päeval nädalas	2 päeval nädalas või harvem	Ei külasta üldse	<i>Ei oska öelda</i>
A	Facebook	1	2	3	4	99
B	Youtube	1	2	3	4	99
C	Instagram	1	2	3	4	99
D	Twitter	1	2	3	4	99
E	Odnoklasniki	1	2	3	4	99
F	Vkontakte	1	2	3	4	99
G	Erinevad blogid	1	2	3	4	99
H	Erinevad otsesuhtlusrakendused (Snapchat, WhatsApp, Skype, Messenger, Telegram jms)	1	2	3	4	99
I	Muud	1	2	3	4	99
J	Ei kasuta ühtegi					99

48. Kui sageli Te jälgite järgnevaid tele- või raadioprogramme? **KAART 17**

		5-7 päeval nädalas	3-4 päeval nädalas	2 päeval nädalas või harvem	Ei jälg üldse	Ei oska öelda
A	ETV eestikeelsed saated (ETV või ETV2)	1	2	3	4	99
B	ETV+	1	2	3	4	99
C	Kanal 2	1	2	3	4	99
D	TV 3	1	2	3	4	99
F	3+	1	2	3	4	99
G	Muud Eesti telekanalid	1	2	3	4	99
H	Pervõi Baltiiski Kanal (PBK)	1	2	3	4	99
I	Venemaa telekanalid	1	2	3	4	99
J	Teiste välisriikide telekanalid	1	2	3	4	99
K	Eestikeelsed raadioprogrammid	1	2	3	4	99
L	Eesti venekeelsed raadioprogrammid	1	2	3	4	99
M	Muude riikide raadioprogrammid	1	2	3	4	99

49. Kui sageli Te loete neid ajalehti (paberväljaannetena) **KAART 18**

		4-6 numbrit nädalas	1-3 numbrit nädalas	harvemini	ei loe üldse	Ei oska öelda
A	Eesti Päevaleht	1	2	3	4	99
B	Postimees	1	2	3	4	99
C	Õhtuleht	1	2	3	4	99
D	Äripäev	1	2	3	4	99

50. Kui sageli Te loete neid nädalalehti (paberväljaannetena) **KAART 19**

		3-4 numbrit kuus	1-2 numbrit kuus	harvemini	ei loe üldse	Ei oska öelda
A	Eesti Ekspress	1	2	3	4	99
B	Maaleht	1	2	3	4	99
C	Linnaleht / Linnaleht на русском языке	1	2	3	4	99
D	Pealinn / Stolitsa	1	2	3	4	99
E	МК-Эстония	1	2	3	4	99

51. Kui oluliseks riigikaitse teemalise informatsiooni kanaliks Te järgnevaid kanaleid peate?

		Väga oluliseks	Küllaltki oluliseks	Pigem väheoluliseks	Üldse mitte oluliseks	<i>Ei oska öelda</i>
A	Ajalehed	1	2	3	4	99
B	Televisioon	1	2	3	4	99
C	Uudisteportaalid	1	2	3	4	99
D	Raadio	1	2	3	4	99
E	Reklaamtrükised	1	2	3	4	99
F	Elektroonilised uudiskirjad	1	2	3	4	99
G	Tänavareklaamid	1	2	3	4	99
H	Veebilehed	1	2	3	4	99
I	Sotsiaalmeediakanalid	1	2	3	4	99
J	Vahetu suhtlus teiste inimestega	1	2	3	4	99
K	Muu (Mis? Kirjutage!)	1	2			99

TAUST 2

T8. Mis on Teie põhiline suhtluskeel Eestis:

Eesti	1
Vene	2
Muu	3

KÕIK VASTAJAD:

T10. Missugune haridus Teil on:

Alg- või põhiharidus	1
Kutseharidus ilma keskhariduseta	2
Kesk- või keskeriharidus, s.h kutseharidus	3
Kõrgharidus	4

Järgnev küsimus puudutab Teie leibkonda. Leibkonnaks nimetatakse ühel aadressil elavat ja ühiselt rahalisi ressursse kasutavat inimeste rühma.

T12. Mitu inimest kuulub Teie leibkonda? Palun arvestage leibkonnaliikmete arvu märkimisel ka iseennast.

_____ inimest

T13. Mitu alla 18aastast last kuulub Teie leibkonda? Kui Teie leibkonnas lapsi ei ole, märkige 0:

_____ last

T 14. Mitu Teie leibkonna liiget töötavad?

KÕIK VASTAJAD:

T15. Kas Te ise olete...: ÜKS VASTUS

töötav	1
töötav (üli)õpilane	2
töötav pensionär	3
Ei tööta:	
töötu, tööd otsiv	4
õpilane või üliõpilane	5
pensionär või töövõimetuspensionär	6
lapsehoolduspuhkusel olija	7
muudel põhjustel mittetöötav (sh kodune, ajateenija vms)	8

KUI VASTAJA ISE TÖÖTAB (T15, VASTUSED 1-3): ÜKS VASTUS.

T16. Mis on Teie peamine tööalane staatus? ÜKS VASTUS

Ettevõtja vabakutseline või FIE	1
Palgatöötaja (k.a MTÜ-s, palgata töötaja pereettevõttes/talus)	2

T17. Mis ametikohal Te töötate? ÜKS VASTUS

Asutuse, ettevõtte tippjuht	1
Keskastme juht	2
Tippspetsialist (nt arst, õpetaja, teadur, insener vms)	3
Keskastme spetsialist, abispetsialist, tehnik, maakler	4
Ametnik, kontoritöötaja	5
Isiku- või klienditeenindaja, kaitse- või päästeteenistuja	6
Oskustööline	7
Seadme- või masina-operaator, mootorsõiduki juht	8
Lihttööline	9
Muu, palun täpsustage: ...	10

KÕIK VASTAJAD:

T18. Millisesse vahemikku jääb Teie isiklik keskmine netosissetulek kuus (ilma tulumaksuta)?

Kuni 400 €	1
401 - 500 €	2
501 - 650 €	3
651 - 800 €	4
801 – 1000	5
1001 – 1300	6
1301-1600	7
Üle 1600 €	8
Sissetulekut ei ole	9
Ei soovi avaldada	98
Ei oska öelda	99

T19 KÜSIDA, KUI LEIBKONNAS ON ÜLE ÜHE LIIKME (T12≠1)

T19. Millisesse vahemikku jääb Teie leibkonna keskmine netosissetulek kuus ühe leibkonnaliikme kohta? Selle arvutamiseks liitke, palun, kokku kõigi leibkonnaliikmete sissetulekud (sh palgad, pensionid, toetused, stipendiumid ja muud tulud) ja jagage saadud summa leibkonnaliikmete arvuga.

Kuni 400 €	1
401 - 500 €	2
501 - 650 €	3
651 - 800 €	4
801 – 1000 €	5
1001 – 1300 €	6
1301-1600 €	7
Üle 1600 €	8
Ei soovi avaldada	98
Ei oska öelda	99

T20. Kas Te kasutate interneti?

Jah	1
Ei	2

32. Intervjuu lõpp:

_____tund _____min